

Dokumentacija

OSNOVE PRAVA TRŽIŠNOG NATJECANJA EU-a

SEMINAR ZA HRVATSKO PRAVOSUĐE

221DV131f Zagreb, 11. i 12. studenog 2021.

Financira Europska unija

Ugovor o pružanju usluga DG COMP/2017/015 - SI2.778715

Ovaj je dokument izrađen za potrebe Europske komisije. Međutim, u njemu izraženi stavovi pripadaju isključivo autoru dokumenta te se Europska komisija ne može smatrati odgovornom ni za kakvu uporabu informacija sadržanih u ovom dokumentu.

OSNOVE PRAVA TRŽIŠNOG NATJECANJA EU-a

SEMINAR ZA HRVATSKO PRAVOSUĐE

- Članci 101. i 102. Ugovora o funkcioniranju EU-a
- Privatnopravna provedba prava tržišnog natjecanja EU-a
- Pravo EU-a o državnim potporama

Zagreb, 11. i 12. studenog 2021.

Prilozi predavaća

- Jasminka Pecotić Kaufman	
	• PPT Ciljevi politike tržišnog natjecanja. Pregled odredbi članaka 101. i 102. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) / Definicija tržišta i tržišna snaga
- Mirta Kapural	
	• PPT Sporazumi, odluke i usklađeno djelovanje
- Mario Krka and Dominik Glavina	
	• PPT Zloupotreba vladajućeg položaja temeljem čl. 102. UFEU-a
	• Radionica na temu čl. 101. i čl. 102. UFEU-a
	• PPT Uporaba pomagala za pretraživanje internetskih baza podataka
- Mislav Bradvica	
	• PPT Pravni okvir EU-a / Domaći propisi kojima se prenosi Direktiva o naknadi štete
- Mirna Romić	
	• PPT Uvod u pravo EU-a o državnim potporama
- Marijana Liszt	
	• PPT Uloga domaćih sudova u primjeni čl. 108. st. 3. UFEU-a
	• Ogledni predmet iz područja državnih potpora

Ciljevi politike tržišnog natjecanja. Pregled odredbi članaka 101. i 102. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU). Definicija tržišta i tržišna snaga. Jasminka Pecotić Kaufman

OSNOVE PRAVA TRŽIŠNOG NATJECANJA EU-a SEMINAR ZA HRVATSKO PRAVOSUĐE
Zagreb, 11. studenog 2021.

Financira Europska unija

Ugovor o pružanju usluga DG COMP/2017/015 - SI2.778715

Ovaj je dokument izrađen za potrebe Europske komisije. Međutim, u njemu izraženi stavovi pripadaju isključivo autoru dokumenta te se Europska komisija ne može smatrati odgovornom ni za kakvu uporabu informacija sadržanih u ovom dokumentu.

1

Pravo i politika tržišnog natjecanja

- Što je pravo/politika (zaštite) tržišnog natjecanja?
- Čime se bavi?
- Zašto postoji?
- Na koga se primjenjuje?

2

Ključni pojmovi

- Tržišno natjecanje / konkurencija / utakmica / nadmetanje
- Poduzetnici
 - Načelo neutralnosti
- Tržište
 - Tržišna snaga
 - Mjerodavno tržište

3

Vigorous competition between firms is the lifeblood of strong and effective markets. Competition helps consumers get a good deal. It encourages firms to innovate by reducing slack, putting downward pressure on costs and providing incentives for the efficient organisation of production.

(UK 2001 White Paper Productivity and Enterprise: A World Class Competition Regime)

4

Competition rules are designed to protect not only the immediate interests of individual competitors or consumers but also to protect the structure of the market and thus competition as such.

(Sud EU: *T-Mobile Netherlands* C-8/08)

5

Tržišna snaga

- Ekonomski pojam
 - Profitabilno povećanje cijena tijekom određenog razdoblja
 - „Povećanje cijena” = ograničavanje količine, ograničavanje inovacija, smanjivanje raznolikosti ili kvalitete robe odnosno usluga, manje izbora za potrošače
- Kako se mjeri?
- Što ako postoji?

6

Ciljevi: kontinuirana diskusija

- Naglasak na problemu koncentriranosti tržišta; borba protiv „velikih“, zaštita „malih“, redistribucija: **(Neo-)brandeisianci**
- Naglasak na ekonomskoj učinkovitosti: **Čikaška škola**
 - „Self correcting forces of competition“
 - *Consumer welfare* standard
- Naglasak na strukturalnoj paradigmi: **Harvardska škola**
 - *Structure > conduct > performance*
- Naglasak na ekonomskoj slobodi, pravu pristupa tržištu i ograničenju privatne moći: **Ordoliberalna škola**
- Naglasak na ostvarenju slobodnog europskog unutarnjeg tržišta: ***European internal market level playing field***

7

Kontroverze

- Uži v širi ciljevi
- Redistribucija (nejednakost, *economic inequality*)
- Održivost (*sustainability*)
- Industrijska politika v politika zaštite tržišnog natjecanja
- Ekonomska kriza v politika zaštite tržišnog natjecanja

8

Što obuhvaća pravo zaštite tržišnog natjecanja?

❖ STRUKTURA TRŽIŠTA

- I. Ocjena „unaprijed” (*merger control*)
 - I. Nadzor koncentracija poduzetnika

❖ POSTUPANJE PODUZETNIKA NA TRŽIŠTU

- I. Ocjena „unatrag” (*antitrust*)
 - I. Sporazumi koji ograničavaju tržišno natjecanje
 - II. Zlouporaba vladajućeg položaja

9

Javno-pravna / privatno-pravna provedba prava tržišnog natjecanja

- Javno-pravni aspekti
 - Nadležno tijelo – poduzetnik
 - Zaštita tržišnog natjecanja
- Privatno-pravni aspekti
 - Oštećenik – štetnik
 - Naknada štete

10

- **Sporazum** koji ograničava tržišno natjecanje = čl. **101.** UFEU-a
- **Zlouporaba** vladajućeg položaja = čl. **102.** UFEU-a

11

U čemu je razlika?

- Tri se dobavljača kućanskih aparata dogovore da će povećati cijene za 15% u sljedećoj kalendarskoj godini
- Najveći telekom operator toliko snizi svoje cijene da njegovi manji konkurenti ne mogu opstati na tržištu

12

Sporazumi koji ograničavaju tržišno natjecanje: primjeri

- Pet najvećih banaka sklopi sporazum prema kojem će uskladiti visinu naknada po kreditima
- Dva farmaceutska poduzetnika sklope sporazum temeljem kojeg će istraživati i razvijati lijek protiv covid-a
- Dobavljač automobila i distributer automobila dogovore cijenu po kojoj će distributer trećima prodavati automobile koje kupi od dobavljača
- Najveći telekom provider poveća cijene za 10%, a druga dva manja providera u roku od tri dana također povećaju cijene za isti postotak
- Udruga proizvođača sladoleda preporuči svojim članovima da povećaju cijene za 15% zbog povećanja troškova sirovina

13

Sporazumi koji ograničavaju tržišno natjecanje: čl. 101. UFEU-a

- Zabranjeni su sporazumi, odluke udruženja poduzetnika odnosno usklađeno djelovanje koji imaju za cilj ili učinak ograničavanje tržišnog natjecanja (jer nisu sukladni sa zajedničkim tržištem)
- Posljedica: ništetnost
- Međutim, mogu se izuzeti od zabrane ako ispunjavaju određene uvjete

14

KLASIFIKACIJA

- Zabranjeni sporazum
 - Horizontalni sporazum
 - Zabranjen s obzirom na cilj
 - Zabranjen s obzirom na učinak
 - Vertikalni sporazum
 - Zabranjen s obzirom na cilj
 - Zabranjen s obzirom na učinak
- Zabranjeno usklađeno djelovanje
- Zabranjena odluka udruženja poduzetnika

15

Zloupotrebata vladajućeg položaja: u čemu je razlika?

- Monopolni proizvođač lijeka protiv određene vrste karcinoma poveća cijenu 1000%
- Monopolni telekom operator poveća cijenu veleprodajnog pristupa svojoj mreži koja je neophodna za pružanje usluge IPTV-a tako da mu njegov takmac na silaznom tržištu IPTV-a ne može konkurirati cijenom

16

Zloupotrebata vladajućeg položaja: čl. 102. UFEU-a

- Zabranjena je zloupotrebata vladajućeg položaja (jer nije sukladna zajedničkom tržištu)
- Vladajući položaj
- Zloupotrebata
- Isključujuće zloupotrebata
- Iskorištavajuće zloupotrebata

17

Određivanje mjerodavnog tržišta: čemu služi?

- Kako odrediti postoji li vladajući položaj?
 - Postoji li tržišna snaga?
- Koliki su tržišni udjeli?
 - Kakav je odnos između konkurenata po tržišnoj snazi?
- Na kojem tržištu?
 - Tržištu kojih proizvoda/usluga?
 - Na kojem području?

18

Analitički alat: određivanje mjerodavnog tržišta

- Mjerodavno tržište proizvoda
- Mjerodavno zemljopisno tržište
- Obavijest Europske komisije o definiranju mjerodavnog tržišta, 1997.

19

Svrha određivanja mjerodavnog tržišta

- The objective of defining a market in both its **product** and **geographic** dimension is to identify those actual competitors of the undertakings involved that are capable of constraining those undertakings' behaviour and of preventing them from behaving independently of effective competitive pressure

(Obavijest Komisije o određivanju mjerodavnog tržišta, 1997.)

20

Mjerodavno tržište proizvoda

- Zamjenjivost potražnje
- Zamjenjivost ponude
- Potencijalna konkurencija

21

Zamjenjivost potražnje

- Proizvodi/usluge koje potrošači smatraju međusobno zamjenjivima s obzirom na njihova bitna obilježja, cijenu, način uporabe odnosno navike potrošača
- SSNIP test / test hipotetskog monopolista

22

Zamjenjivost ponude

- Mogu li se proizvođači strojeva za ambalažu za mlijeko lako prebaciti na proizvodnju strojeva za aseptičnu ambalažu (*Tetra Pak I*, T-51/89)?

23

Moguća greška u određivanju mjerodavnog tržišta (tzv. *Cellophane Fallacy*)

- Oprez prilikom utvrđivanja vladajućeg položaja!
 - Što ako poduzetnik već naplaćuje monopolnu cijenu?
 - Činit će se da postoji visok stupanj zamjenjivosti, jer su potrošači na rubu da prestanu kupovati od monopolista
- *United States v El du Pont de Nemours & Co*, 351 US 377 (1956)
 - Pogrešno što je bio prihvaćen argument Du Pont-a da celofan ne čini zasebno mjerodavno tržište već da se izravno natječe s drugim fleksibilnim omotima (npr. aluminijskom folijom, voštanim papirom itd.)

24

Mjerodavno zemljopisno tržište

- Područje na kojem poduzetnici nude proizvode/usluge i na kojem su uvjeti konkurencije dovoljno homogeni
- SSNIP test / test hipotetskog monopolista
- Ako se cijena proizvoda u Francuskoj poveća za mali, ali značajni iznos, hoće li dostatan broj potrošača u Njemačkoj prijeći na drugi proizvod i time učiniti povećanje cijene neprofitabilnom?

25

Dokazi koje Komisija koristi za utvrđivanje mjerodavnog tržišta

- Mjerodavno proizvodno tržište
 - Kvantitativni testovi (ekonometrija, statistika)
 - Stavovi kupaca i konkurenata
 - Marketinške studije i studije o stavovima potrošača
 - Prepreke i troškovi za prelazak na potencijalne supstitute
 - Različite kategorije kupaca i cjenovna diskriminacija
- Mjerodavno zemljopisno tržište
 - Past evidence of diversion of orders to other areas
 - Basic demand characteristics
 - Views of customers and competitors
 - Current geographic pattern of purchases
 - Trade flows/patterns of shipments
 - Barriers that isolate national markets, transport costs, transport restrictions

26

Primjena koncepta tržišne snage u pravu tržišnog natjecanja

- Sporazumi koji imaju učinak ograničavanja tržišnog natjecanja zabranjeni su, ali to ograničenje mora biti „**znatno**”; ako stranke nemaju tržišnu snagu, onda je riječ o „de minimis” sporazumu
 - Skupna izuzeća sporazuma nisu primjenjiva u situacijama u kojima stranke imaju tržišne udjele iznad određenog praga
- Zabranjena je zlouporaba vladajućeg položaja
- Zabranjene su koncentracije koje **značajno** ograničavaju učinkovito tržišno natjecanje
- Na tržištima elektroničkih komunikacija regulatorne obveze u slučaju da poduzetnik ima „**značajnu** tržišnu snagu”

27

Mjerenje tržišne snage

- Izravna metoda
 - Ekonometrijske metode (npr. *residual demand curve*)
- Neizravna metoda (strukturalna metoda)
 - Mjerodavno tržište + prepreke za ulazak/izlazak
 - Tržišni udjeli

28

Analitički okvir

1. Koje je mjerodavno tržište?

- Tržišni udjeli / struktura tržišta
- Koncentriranost tržišta
- Stvarni takmaci
- Ograničenja ove metode
 - Statična slika tržišta; tržišni udjeli samo indikatori tržišne snage

2. Postoji li tržišna snaga?

- Potencijalna konkurencija (*entry*) + prepreke ulasku/širenju (*expansion*)
 - An undertaking would be deterred from raising its prices if expansion is „likely, timely and sufficient” (EK)
- Snaga kupaca (*countervailing buyer power*)

29

Ponovimo...

- Pojam prava tržišnog natjecanja
- Ciljevi prava i politike tržišnog natjecanja
- Čl. 101. v čl. 102. UFEU-a
- Određivanje mjerodavnog tržišta
- Tržišna snaga

30

Hvala na pozornosti!

Slobodno me kontaktirajte za daljnja pitanja na
jpecotic@net.efzg.hr

SPORAZUMI, ODLUKE I USKLAĐENO DJELOVANJE

dr.sc. Mirta Kapural, dipl.iur

Predsjednica Vijeća za zaštitu tržišnog natjecanja, AZTN

Zagreb, Hotel International
11. studenog 2021.

Financira Europska unija

Ugovor o pružanju usluga DG COMP/2017/015 - SI2.778715

SADRŽAJ

1. UVOD: DEFINICIJA I VRSTE SPORAZUMA U PRAVU TRŽIŠNOG NATJECANJA
2. ČLANAK 101. UGOVORA O FUNKCIONIRANJU EU
3. VERTIKALNI SPORAZUMI I SKUPNA IZUZEĆA
4. HORIZONTALNI SPORAZUMI I KARTELI
5. VRSTE KARTELA

DEFINICIJA SPORAZUMA U PRAVU TRŽIŠNOG NATJECANJA

•ŠIROKO TUMAČENJE:

•Obuhvaćena sva postupanja poduzetnika kojima dolazi do dogovora o budućem ponašanju na tržištu!

Opći sud EU: T 1/89 Rhone Poulenc SA protiv Komisije (1991)

„Dovoljno je da su poduzetnici očitovali zajedničku namjeru ponašati se na tržištu na određeni način”

Opći sud EU: T 41/96 Bayer AG protiv Komisije (2000)

„Pojam sporazuma počiva na postojanju suglasnosti volja između najmanje dvije strane pri čemu je nebitan oblik u kojem je suglasnost volja očitovana pod uvjetom da takvo suglasno očitovanje volja vjerno odražava namjeru strana”

3

3

DEFINICIJA SPORAZUMA II

•Ugovori, pojedine odredbe ugovora, usmeni ili pisani dogovori, usklađeno djelovanje, odluke udruženja poduzetnika!

•Praksa sudova EU: pisani i usmeni sporazumi, potpisani i nepotpisani sporazumi, protokoli iz kojih je vidljiva suglasnost strana o njihovom budućem ponašanju, opći uvjeti poslovanja poduzetnika, smjernice koje je donio jedan poduzetnik, a prihvatio ih drugi i obvezao se ponašati sukladno njima, gentlemenski sporazum, dogovor između gospodarskih udruženja potvrđenim sporazumom itd.

•Relevantne odluke Sudova EU i EK: C 28/77 Tepea BV protiv Komisije (1978); odluka EK BP Kemi –DDSF, OJ (1979) L 286/32; odluka EK HOV SVZ/MCN, OJ (1994), L 104/34; C 277/87 Sandos Prodotti Farmaceutici SpA protiv Komisije (1990); odluka EK Anheuser-Busch Incorp.-Scottish &New Castle, OJ (2000), L 49/37.

4

4

DEFINICIJA SPORAZUMA: ZZTN I ČLANAK 101. UFEU

Članak 8. stavak 2. ZZTN: Sporazumima se smatraju osobito ugovori, pojedine odredbe ugovora, usmeni ili pisani dogovori među poduzetnicima te usklađena praksa koja je posljedica takvih dogovora, odluke poduzetnika ili udruženja poduzetnika, opći uvjeti poslovanja i drugi akti poduzetnika koji jesu ili mogu biti sastavni dio ugovora i slično..

Članak 101. UFEU: “svi sporazumi među poduzetnicima, odluke udruženja poduzetnika i usklađeno djelovanje koji bi mogli utjecati na trgovinu među državama članicama..”

5

5

VRSTE SPORAZUMA

**KOJE VRSTE SPORAZUMA POSTOJE U PRAVU
TRŽIŠNOG NATJECANJA??**

6

6

VERTIKALNI I HORIZONTALNI SPORAZUMI

1. VERTIKALNI SPORAZUMI= sporazumi između dvaju ili više neovisnih poduzetnika koji u svrhu tog sporazuma djeluju na različitim razinama proizvodnog ili distribucijskog lanca, u odnosu na uvjete po kojima poduzetnici mogu kupovati, prodavati ili preprodavati određene proizvode.

→sporazumi sklopljeni između poduzetnika koji nisu konkurenti!

→najčešće sporazumi između dobavljača i distributera

PRIMJERI: Sporazum o isključivoj distribuciji, selektivnoj distribuciji, isključivoj kupnji, o isključivoj opskrbi, o franšizi.

7

7

VERTIKALNI SPORAZUMI-PRIMJERI

1.SPORAZUM O ISKLJUČIVOJ DISTRIBUCIJI=vertikalni sporazum kojim dobavljač daje distributeru isključivo pravo distribucije za određeno područje; Npr. Dobavljač sapuna i gelova za tuširanje sporazumom imenuje poduzetnika Clean kao isključivog distributera svojih proizvoda za područje Krapinsko-zagorske županije, a poduzetnika Tuš kao isključivog distributera svojih proizvoda na području Osiječko-baranjske županije.

Dobavljač se može obvezati da neće direktno prodavati proizvode na tim područjima koji su obuhvaćeni isključivom distribucijom.

8

8

VERTIKALNI SPORAZUMI-PRIMJERI II

2.SPORAZUM O SELEKTIVNOJ DISTRIBUCIJI=vertikalni sporazum kojim se dobavljač obvezuje posredno ili neposredno prodavati proizvode koji su predmet sporazuma **samo distributerima izabranim na temelju transparentnih, posebnih kriterija**, a distributeri se obvezuju da neće prodavati te proizvode neovlaštenim distributerima.

→najčešće ih koriste proizvođači brendiranih proizvoda koji uspostavljaju sustav distribucije prema kojem **proizvodi mogu biti kupljeni i prodavani samo putem ovlaštenih distributera**.

→neovlašteni distributeri ne mogu dobiti proizvode, a ovlašteni distributeri **smiju proizvode prodavati dalje samo članovima istog sustava distribucije ili krajnjim korisnicima**

→distributeri moraju ispunjavati **kvantitativne i kvalitativne kriterije**:

Npr. tehničke kvalifikacije, specifična znanja o proizvodu, obrazovanje distributera i njegovih zaposlenika, odgovarajući prodajni prostor, salon).

→automobili, računala, kamere, elektronička oprema, satovi, nakit, parfemi, luksuzni proizvodi.

9

9

VERTIKALNI SPORAZUMI-PRIMJERI III

3. SPORAZUM O ISKLJUČIVOJ KUPNJI= vertikalni sporazum kojim se kupac obvezuje nabavljati proizvode koji su predmet sporazuma **samo od određenog dobavljača**.

4. SPORAZUM O ISKLJUČIVOJ OPSKRBI= vertikalni sporazum kojim se dobavljač obvezuje **prodavati proizvode** koji su predmet sporazuma **samo jednom kupcu na određenom području** (npr. RH,EU) u svrhu specifične uporabe ili daljnje prodaje.

5. SPORAZUM O FRANŠIZI= vertikalni sporazum kojim jedan poduzetnik (davatelj franšize) daje drugom (primatelj franšize) pravo na iskorištavanje franšize (paket industrijskog ili intelektualnog vlasništva u svrhu prodaje određene vrste proizvoda u zamjenu za izravnu ili neizravnu financijsku naknadu.

10

10

HORIZONTALNI SPORAZUMI

= sporazumi između poduzetnika koji djeluju na istoj razini proizvodnje, odnosno distribucije;
= sporazumi između konkurenata;

Primjeri:

Sporazumi o istraživanju i razvoju-zajedničke aktivnosti u istraživanju i razvoju, poboljšanje tehnologije, stavljanje na tržište novih proizvoda;

Sporazumi o proizvodnji-proizvodnju obavlja samo jedna strana ili više strana sporazuma;

Sporazumi o specijalizaciji- isto proizvodno tržište, jedna strana se obvezuje prestati proizvoditi proizvod i kupovati ga od druge ugovorne strane koja se obvezuje proizvod proizvoditi i dobavljati ga prvoj ugovornoj strani.

11

VERTIKALNI SPORAZUMI-RELEVANTNI PROPISI

EU PROPISI:

•**Članak 101. UFEU** (SL C 202, 7.6.2016.)

•**Uredba Komisije (EU) br. 330/2010** od 20. travnja 2010. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja (SL L 102, 23.4.2010.) * Revizija propisa u tijeku!!

•**Smjernice o vertikalnim ograničenjima** (SL C 130, 19.5.2010.) * Revizija propisa u tijeku!!

•**Komunikacija EK-Smjernice za primjenu članka 101. stavka 3. UFEU** (SL C 101, 27.4.2004.)

12

ZABRANJENI SPORAZUMI-ČLANAK 101. UFEU

•Zbog nespojivosti sa zajedničkim tržištem, zabranjeni su sporazumi između poduzetnika koji bi mogli utjecati na trgovinsku razmjenu između država članica i koji kao cilj ili posljedicu imaju **spriječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na zajedničkom tržištu**, a posebno oni kojima se:

- (a) neposredno ili posredno utvrđuju kupovne ili prodajne cijene ili drugi trgovinski uvjeti;
- (b) ograničuju ili nadziru proizvodnja, tržišta, tehnički razvoj ili ulaganja;
- (c) vrši podjela tržišta ili izvora nabave;
- (d) primjenjuju nejednaki uvjeti na istovrsne poslove s ostalim trgovinskim partnerima, čime ih se stavlja u nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju;
- (e) sklapanje ugovora uvjetuje preuzimanjem dodatnih obveza od strane drugih stranaka koje, po svojoj naravi ili prema običajima u trgovini, nisu ni u kakvoj vezi s predmetom tih ugovora.

2. Svi sporazumi ili odluke zabranjeni na temelju ovog članka ništavi su. 13

ZABRANJENI SPORAZUMI-ČLANAK 8. ZZTN-a

Sporazumi između dva ili više neovisnih poduzetnika, odluke udruženja poduzetnika i usklađeno djelovanje, koje kao cilj ili posljedicu imaju narušavanje tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu, a osobito oni kojima se:

1. izravno ili neizravno utvrđuju kupovne ili prodajne cijene, odnosno drugi trgovinski uvjeti,
2. ograničava ili nadzire proizvodnja, tržište, tehnološki razvoj ili ulaganje,
3. dijele tržišta ili izvori nabave,
4. primjenjuju nejednaki uvjeti na istovrsne poslove s različitim poduzetnicima, čime ih se dovodi u nepovoljniji položaj u odnosu na konkurenciju,
5. uvjetuje sklapanje ugovora prihvaćanjem od drugih ugovornih strana dodatnih obveza, koje po svojoj prirodi ili običajima u trgovini nisu u vezi s predmetom tih ugovora.

PARALENA PRIMJENA EU I NACIONALNOG PRAVA

Specifičnosti EU sustava:

-direktna primjena članka 101. i 102. UFEU

Uredba 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju utvrđenim člancima 81. i 82. Ugovora o osnivanju Europske Zajednice (sada članci 101. i 102. UFEU)

=uspostavlja sustav paralelne nadležnosti između država članica EU i EK kada se primjenjuju odredbe čl. 101. i 102. UFEU

=osnivanje nacionalnih tijela za zaštitu tržišnog natjecanja EU država članica za vođenje postupaka primjenom članaka 101. i 102. UFEU.

15

15

ECN+DIREKTIVA

EU DIREKTIVA 2019/1 od 11.12.2018. O OVLAŠĆIVANJU TIJELA DRŽAVA ČLANICA NADLEŽNIH ZA TRŽIŠNO NATJECANJE ZA UČINKOVITIJU PROVEDBU PRAVILA O TRŽIŠNOM NATJECANJU I OSIGURAVANJU PRAVILNOG FUNKCIONIRANJA UNUTARNJEG TRŽIŠTA (ECN+DIREKTIVA)

=uređuje određena pravila kako bi se osiguralo da nacionalna tijela nadležna za tržišno natjecanje imaju potrebna jamstva neovisnosti i resurse te ovlasti za provedbu i utvrđivanje i izricanje kazni kako bi im se omogućilo **da uz nacionalno pravo učinkovito primjenjuju članke 101. i 102. UFEU.**

= osigurati da sva nacionalna tijela za tržišno natjecanje imaju učinkovite instrumente za provođenje postupka (istrage) i donošenje odluka

16

16

VERTIKALNI SPORAZUMI-KADA SU ZABRANJENI?

ZABRANJENI VERTIKALNI SPORAZUMI:

Tržišno natjecanje može biti ograničeno ako sporazum sadržava ograničenja za dobavljača ili kupca, tzv. “**vertikalna ograničenja**”

Dvije vrste vertikalnih ograničenja: teška ograničenja tržišnog natjecanja i zabranjene obveze u vertikalnim sporazumima.

Sva pravila o vertikalnim sporazumima primjenjuju se na jednak način i na on-line trgovinu putem interneta!

17

17

ZABRANJENI VERTIKALNI SPORAZUMI-TEŠKA OGRANIČENJA TRŽIŠNOG NATJECANJA

•ograničavanje prava kupca da slobodno određuje prodajnu cijenu proizvoda; dobavljač **smije odrediti maksimalnu prodajnu cijenu ili preporučiti prodajnu cijenu**, ako nije riječ o fiksnim ili minimalnim prodajnim cijenama koje su rezultat izvršenog pritiska ili poticaja od bilo koje ugovorne strane;

•ograničavanje područja na kojem kupac može prodavati proizvode iz sporazuma, ili ograničavanje prodaje ugovorenih proizvoda određenoj skupini potrošača;

•ograničavanje međusobne opskrbe između distributera unutar selektivne distribucije.

18

18

VERTIKALNA OGRANIČENJA: ZABRANJENE OBVEZE U VERTIKALNIM SPORAZUMIMA

- obveza kupca da ne kupuju konkurentne brandove, tj. “**obveza nekupovanja od konkurencije**” ili “**obveza nenatjecanja**” u neograničenom trajanju ili u trajanju dulje od pet godina;
- obveza dobavljača da isporučuje robu samo određenom kupcu, tj. “**ekskluzivna isporuka**”;
- ograničenje neposredne ili posredne obveze članovima selektivnog distribucijskog sustava da ne prodaju proizvode sa zaštitnim znakom od pojedinih tržišnih takmaca dobavljača.

19

19

ZABRANJENI VERTIKALNI SPORAZUMI

PRIMJERI IZ EU I RH PRAKSE

20

20

EU PRAKSA-PRIMJERI ZABRANJENIH VERTIKALNIH SPORAZUMA

Yamaha

Primjer slučaja distribucije u EU-u;

jedan poduzetnik morao platiti kaznu od **2,56 mil. EUR:**

2003. EK je ustanovila da je Yamaha imala

sporazume o selektivnoj distribuciji koji su sadržavali **teritorijalna i cjenovna ograničenja** usmjerena na podjelu tržišta za opskrbu tradicionalnim i elektroničkim muzičkim instrumentima i opremom u EU.

Ograničenja su uključila **obveze ovlaštenih agenata da kupuju isključivo od Yamahe** i da kontaktiraju Yamahu prije izvoza putem Interneta.

Neki drugi primjeri: Consten and Grunding v. Commission (1966), AEG Telefunken (1982), Novalliance/Systemform (1997), Volkswagen v. Commission 36.693(2001), Video Games (Nintendo) 35.587, 35.706, 36.321(2002), Peugeot 36.820/37.275 (2005).

21

21

EU PRAKSA-PRIMJERI ZABRANJENIH VERTIKALNIH SPORAZUMA

AMAZON AT.40153 (2017)

•**Klauzula najpovlaštenije nacije:** označava sporazum između dobavljača i distributera kojim se dobavljač obvezuje proširiti na distributera svaki bolji uvjet koji ponudi drugim dobavljačima.

•**Klauzula pariteta cijena:** zabranjuje prodavateljima da nude proizvode koje prodaju na platformi jeftinije na bilo kojem drugom on-line prodajnom kanalu.

22

22

EU PRAKSA-PRIMJERI ZABRANJENIH VERTIKALNIH SPORAZUMA

AMAZON AT.40153 (2017)

•Klauzule uključene u ugovore o distribuciji e-knjiga Amazona kojima se moglo kršiti EU pravo tržišnog natjecanja zahtijevali su od izdavača **da Amazonu ponude jednake ili bolje uvjete u odnosu na one ponuđene njegovim konkurentima i da obavijeste Amazon o svim povoljnijim ili alternativnim uvjetima koje daju konkurentima Amazona.**

•Ove klauzule pokrivala su ne samo cijenu nego i niz drugih aspekata koje bi konkurenti mogli koristiti da se razlikuju od Amazona, npr. drugačiji poslovni model (distribucija), inovativna e-knjiga ili promocija.

23

23

RH PRAKSA-PRIMJERI ZABRANJENIH VERTIKALNIH SPORAZUMA

•Gorenje Zagreb sklopilo zabranjeni sporazum kojim su **izravno i neizravno utvrđivane fiksne ili minimalne prodajne cijene bijele tehnike i malih kućanskih aparata marke Gorenje.**

•Gorenje Zagreb-rabatnom politikom na nedopušten način poticalo kupce da se pridržavaju prodajnih cijena koje im je nametnulo;

•Poduzetnicima koji se nisu pridržavali nametnutog sporazuma, odbijalo daljnje isporuke svojih proizvoda, što je za cilj imalo odvratanje drugih poduzetnika od takvog ponašanja.

24

24

RH PRAKSA-PRIMJERI ZABRANJENIH VERTIKALNIH SPORAZUMA

•Gorenje Zagreb je kroz duže vrijeme **kontinuirano** provodilo poslovnu politiku održavanja fiksnih ili minimalnih cijena kojih se njegovi kupci moraju pridržavati.

•Kako bi utvrdio odstup li neki kupac snižavanjem cijena od propisane cjenovne razine, Gorenje Zagreb je **aktivno nadziralo njihove prodajne cijene i uspoređivalo ih s preporučenim cijenama.**

•Izrečena upravno-kaznena mjera: **1,557.000 kuna**

25

25

SKUPNA IZUZEĆA SPORAZUMA

ČLANAK 101. 3. UFEU (članak 8. 3. ZZTN)

Odredbe stavka 1. o zabranjenim sporazumima mogu biti neprimijenjene na sporazume:

- a) koji doprinose poboljšanju proizvodnje ili distribucije robe ili promicanju tehničkog ili gospodarskog napretka,
- b) a istodobno potrošačima omogućuju pravedan udio u koristi koja iz njih proizlazi te koji:
- c) tim poduzetnicima ne nameću ograničenja koja nisu nužna za postizanje ovih ciljeva;
- d) tim poduzetnicima ne omogućuju isključivanje konkurencije s tržišta s obzirom na značajan dio dotičnih proizvoda.

26

26

SKUPNA IZUZEĆA SPORAZUMA II

=mogućnost skupnog izuzeća za sporazume koji imaju učinak na trgovinu država članica EU kada ispunjavaju uvjete za skupna izuzeća za određene kategorije sporazuma (čl. 101. st. 3. UFEU i Uredbe Europske komisije i Vijeća)

- Pod određenim okolnostima ograničavajući sporazumi mogu biti obuhvaćeni izuzećem ukoliko postoje uvjeti uslijed kojih sporazumi mogu biti izuzeti od primjene odredbi o zabranjenim sporazumima.

- Članak 101. stavak 3. UFEU i čl. 10. ZZTN opisuju dva pozitivna i dva negativna uvjeta koji kumulativno moraju biti ispunjeni za izuzeće sporazuma.

27

27

SKUPNA IZUZEĆA SPORAZUMA III

Dva temeljna uvjeta da bi sporazum mogao biti obuhvaćen skupnim izuzećem:

1. Visina tržišnog udjela propisana je odredbama Uredbi koje se primjenjuju na određenu vrstu sporazuma; tržišni udjel dobavljača i kupca na mjerodavnom tržištu na kojem prodaje proizvode koji su predmet sporazuma **ne prelazi 30%**;

2. Sporazumi **NE MOGU BITI IZUZETI AKO SADRŽE TEŠKA OGRANIČENJA TRŽIŠNOG NATJECANJA!!**

28

28

ZABRANJENI HORIZONTALNI SPORAZUMI

KADA SU SPORAZUMI IZMEĐU KONKURENATA ZABRANJENI?

29

29

ZABRANJENI HORIZONTALNI SPORAZUMI KARTELI

30

30

KAKAV JE TO ZABRANJENI SPORAZUM-KARTEL??

=sporazum između tržišnih takmaca čija je **svrha ograničavanje ili potpuno isključivanje tržišnog natjecanja između sudionika sporazuma** s ciljem da povećanjem cijena ostvare dodatni, značajno povećani profit.

KARTEL=sporazum ili usklađeno djelovanje između dva ili više konkurenata kojem je **cilj usklađivanje njihovih postupanja na tržištu** ili utjecaj na relevantne parametre tržišnog natjecanja putem praksi poput **dogovaranja ili usklađivanja kupovnih ili prodajnih cijena, odnosno drugih trgovinskih uvjeta**, među ostalim u pogledu prava intelektualnog vlasništva, **određivanja kvota proizvodnje ili prodaje, dijeljenja tržišta i kupaca, uključujući manipuliranje postupkom podnošenja ponuda, ograničenja uvoza ili izvoza ili protutržišnih djelovanja protiv drugih konkurenata.**

31

ZABRANJENI HORIZONTALNI SPORAZUM-KARTEL

TAJNI KARTEL: kartel čije je postojanje djelomično ili u potpunosti prikriveno (Članak 2c, ZZTN 41/21)

Pretpostavka tržišnog natjecanja: svaki sudionik na tržištu treba samostalno odlučivati o svojoj poslovnoj politici.

KARTEL=teško ograničenje tržišnog natjecanja, šteta za tržišne takmace i potrošače: više cijene, slabija kvaliteta proizvoda i nedostatak izbora ili smanjen izbor proizvoda.

NE MOŽE BITI IZUZET!!!

32

32

ZABRANJENI HORIZONTALNI SPORAZUM-KARTEL

Povećani rizik sklapanja kartelnih sporazuma:

- Tržišta s malim brojem konkurenata
- Tržišta proizvoda sa sličnim obilježjima- malo prostora za konkuriranje
- Kad su odnosi suradnje između konkurenata već uspostavljeni, npr. putem udruženja poduzetnika
- Sektori s viškom kapaciteta
- Opća gospodarska kriza

33

33

ZABRANJENI HORIZONTALNI SPORAZUMI-KARTELI

Dogovori poduzetnika o:

•**Cijenama**- sudionici kartela dogovaraju cijene ili porast cijena koje će naplaćivati svojim kupcima robe ili usluga, te povišu cijene u istom iznosu i u isto vrijeme.

•**Količini proizvodnje**- sudionici kartela ograničavaju razinu proizvodnje proizvoda ili usluga kojima će opskrbljivati tržište kako bi povišili cijene.

•**Rabatima**- članovi kartela dogovaraju popuste koje će naplaćivati svojim kupcima robe ili usluga, odnosno nude identične popuste ili imaju identičnu strukturu popusta.

•**Izboru kupaca ili područja koje će opskrbljivati**, kartelisti npr. odbijaju opskrbljivati pojedine kupce zbog njihove lokacije, time dijele tržište ³⁴spriječavajući i nove tržišne takmace da pristupe tržištu.

34

POSEBNE VRSTE KARTELA

1. DOGOVORENO NADMETANJE (bid rigging)
2. ZABRANJENA RAZMJENA INFORMACIJA
3. ZABRANJENI SPORAZUMI UDRUŽENJA
PODUZETNIKA

35

35

DOGOVORENO NADMETANJE (bid rigging)

=poduzetnici, koji bi inače trebali biti konkurenti se dogovore da podignu cijene ili snize kvalitetu svojih proizvoda i/ili usluga u ponudama podnesenima u postupcima javnih nadmetanja.

Najčešći oblici:

- podnošenje očigledno neprihvatljivih ponuda (eng. cover bidding)** – ponude su više od ponuda predviđenog pobjednika ili su nerealno visoke ili sadržavaju uvjete koji su neprihvatljivi naručitelju
- uzdržavanje od nadmetanja (eng. bid suppression)** – dogovor sudionika kartela o nepodnošenju ili povlačenju ponuda kako bi se prihvatila ponuda predviđenog pobjednika.

36

36

DOGOVORENO NADMETANJE (bid rigging) II

Najčešći oblici:

- **rotacija ponuda (eng. bid rotation)** - sudionici kartela i dalje podnose ponude na javnim nadmetanjima ali na način da se izmjenjuju u pobjedama na pojedinim nadmetanjima prema unaprijed određenim shemama
- **podjela tržišta (eng. market allocation)** – dogovor sudionika kartela o zemljopisnim područjima na kojima će se pojedini poduzetnici suzdržavati od podnošenja ponuda ili o pojedinim naručiteljima ili vrstama naručitelja koji su unaprijed «dodijeljeni» pojedinom sudioniku kartela.

37

37

DOGOVORENO NADMETANJE (bid rigging) III

Dogovoreno nadmetanje u slučajevima kad je riječ o postupcima javne nabave izravno šteti javnom interesu i koje je u suprotnosti sa svrhom organiziranja i provođenja javnih nadmetanja (niže cijene i/ili kvalitetniji proizvodi/usluge).

Od 1. siječnja 2013. predstavlja kazneno djelo zlorporabe u postupku javne nabave-članak 254. Kaznenog zakona (NN 125/11 i 144/12, 84/21)

Kazna: 6 mjeseci do pet godina zatvora ili jedna do deset godina zatvora!!

38

38

DOGOVORENO NADMETANJE: PRIMJER IZ EU PRAKSE

TALIJANSKA AGENCIJA ZA ZAŠTITU TRŽIŠNOG NATJECANJA,
16.12.2019.

-kazna od **30 milijuna eura** za zabranjeni sporazum-dogovoreno nadmetanje između poduzetnika koji pružaju usluge privatne zaštite, Allsystem, Coopservice, Itapol, IVRI and Sicuritalia s ciljem namještanja javnih natječaja za davanje usluga privatne zaštite.

-talijanska agencija utvrdila da su poduzetnici primjenjivali zabranjeni sporazum kako bi eliminirali međusobnu konkurenciju na natjecajima za koje su bili zainteresirani, primjenom sporazuma podijelili su natječeaje primjenom tzv. privremenog grupiranja i podugovorima.

-natječaji u vrijednosti od preko 200 milijuna eura na koje se primjenjivao zabranjeni sporazum provedeni su u razdoblju od 2013. do 2017. i uključivali su i natječeaje za Expo 2015.

39

RAZMJENA INFORMACIJA IZMEĐU PODUZETNIKA

40

40

RAZMJENA INFORMACIJA IZMEĐU KONKURENATA

- Razmjena informacija je **uobičajena pojava na tržištu**– poduzetnici razmjenjuju informacije s konkurentima, kupcima ili dobavljačima.
- Razmjena informacija se u pravilu procjenjuje u kontekstu sporazuma – nužno postojanje dogovora, usklađenog ponašanja ili odluke udruženja poduzetnika!
- Načini razmjene informacija:**
 - Izravno između konkurenata
 - Putem udruženja poduzetnika
 - Putem trećih
 - Specifični načini (javna nabava, koncentracija, B2B).

41

41

RAZMJENA INFORMACIJA IZMEĐU KONKURENATA II

Sporna je **razmjena strateških informacija**: cijene, količine, troškovi proizvodnje, liste kupaca, proizvodni kapaciteti, marketinški planovi, investicije, tehnologije, programi i rezultati istraživanja i razvoja (R&D)

Razmjena budućih cijena i količina smatra se **teškim ograničenjem tržišnog natjecanja po cilju!**

- nije nužno utvrđivati antikompetitivne učinke!
- samo je potrebno dokazati razmjenu informacija!
- pretpostavlja se da poduzetnici koji su sudjelovali u razmjeni informacija i koji su ostali aktivni na tržištu, uzimaju u obzir podatke razmijenjene sa svojim tržišnim takmacima – oboriva pretpostavka!

42

42

RAZMJENA INFORMACIJA IZMEĐU KONKURENATA III

Za sve ostale razmjene je potrebno dokazati negativne učinke na tržišno natjecanje (*case by case*)!

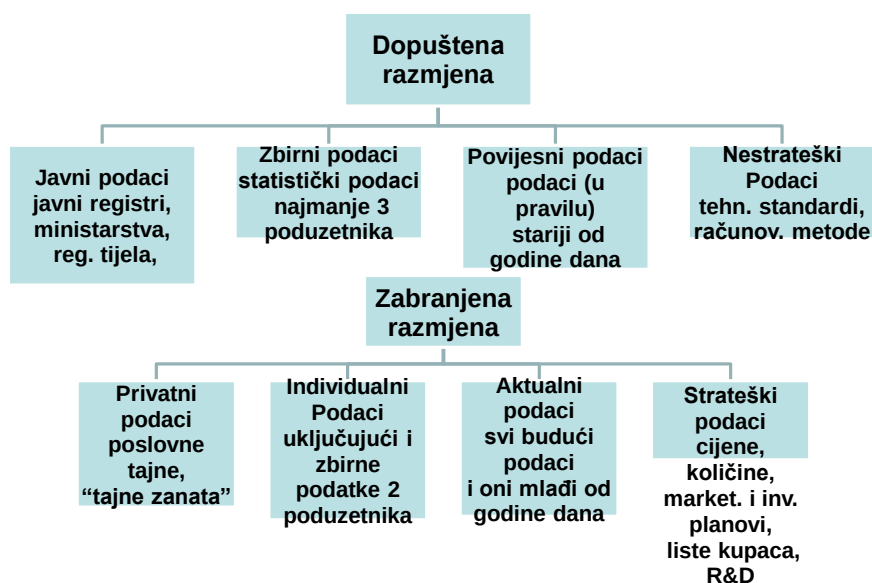
Ključni čimbenici:

- informacije koje se razmjenjuju
- tržište na koje se te informacije odnose

43

43

RAZMJENA INFORMACIJA

44

KARTELI PUTEM UDRUŽENJA PODUZETNIKA

- **Odluke i preporuke udruženja poduzetnika** – zabranjeni sporazumi u smislu članka 101. UFEU
- *Heintz Van Landewyck Sarl and others v. Commission 1980, ECR 3125, točka 8. obrazloženja presude:*
- Sud EU-a smatrao je da su određeni poduzetnici i članovi udruženja odgovorni jer su pristali da budu obuhvaćeni preporukama toga udruženja i postupali su po tim preporukama koje su bile protivne tržišnom natjecanju.
- **Odluka udruženja poduzetnika:** očitovanje zajedničke volje poduzetnika okupljenih u udruženju koji žele postići određeni način ponašanja.
- **Preporuke:** ako udruženje donese preporuku svojim članovima da povise cijene i oni postupe po tome, zabranjeni sporazum, usklađeno djelovanje.⁴⁵

45

KARTELI PUTEM UDRUŽENJA PODUZETNIKA II

- **Odluke udruženja ne moraju biti obvezujuće da bi se na njih primijenio članak 101. UFEU:** Odluka EK Publishers' association-Net Book Agreement, OJ (1989) L 22/12-memorandum koje je objavilo udruženje u kojem se opisivala uobičajena praksa jest preporuka koja ima učinak kao obvezujuća odluka
- **Tipičan primjer:** dogovor poduzetnika, konkurenata tijekom sastanaka nekog profesionalnog udruženja kojem pripadaju.
- Sastanku prisustvuje 30-tak poduzetnika, a raspravlja se o uvjetima poslovanja. U jednom trenutku rasprava je skrenula na **temu cijena** i većina poduzetnika želi povišiti cijene svojih proizvoda pa počinju **razgovarati o postocima povišenja cijena**.
- Dio poduzetnika, njih 10-tak ne sudjeluju u raspravi, **ali se od nje ne ograđuju niti napuštaju sastanak**.
- **Nakon sastanka, poduzetnici zajednički objavljuju da su odlučili povišiti cijene svojih proizvoda za tri posto!**

46

46

KARTELI PUTEM UDRUŽENJA PODUZETNIKA III

Jesu li svi poduzetnici koji su sudjelovali na sastanku, pa i oni koji nisu sudjelovali u raspravi, sklopili zabranjeni sporazum?

DA! Smatra se da su svi poduzetnici koji su bili na sastanku udruženja, a **nisu se ogradili od rasprave o cijenama niti su napustili sastanak**, sudjelovali u zabranjenom dogovoru, dakle čak i oni konkurenti koji su bili pasivni.

Potrebno se ograditi od takvih dogovora, napustiti sastanak, nakon ovakvih sastanaka tijela za zaštitu tržišnog natjecanja takav kartel mogu dokazati zapisnicima s tih sastanaka iz kojih je vidljivo tko je sve sudjelovao, te što su se poduzetnici dogovorili.

Odgovornost: udruženje i svaki poduzetnik koji je član udruženja. 47

KARTELI PUTEM UDRUŽENJA PODUZETNIKA-PRIMJERI IZ RH PRAKSE

1. Kartel Udruge trgovaca uredskim materijalom (Odluka AZTN, 21.7.2011.)

Udruga i članovi te udruge sklopili su zabranjeni sporazum kojim su izričito dogovorili način formiranja cijene i podjelu njihovih kupaca pri prodaji uredskog materijala na mjerodavnom tržištu trgovine uredskim materijalom na teritoriju RH od 6. veljače 2008. do 15. studenoga 2010.

Dogovor o cjenovnom nenatjecanju i podjeli kupaca, razmjena poslovno osjetljivih informacija (liste kupaca) na sastancima udruge, sankcije za nepoštivanje dogovora (tipični elementi kartela).

KARTELI PUTEM UDRUŽENJA PODUZETNIKA-PRIMJERI IZ RH PRAKSE II

2. Kartel Hrvatskog društva ortodonata (Odluka AZTN od 12.6.2014.)

=Hrvatsko društvo ortodonata u vremenskom razdoblju od 1. listopada 2010. do 9. listopada 2013. dokumentom „**Minimalni cjenik ortodontskih usluga**“ **utvrdilo minimalne cijene ortodontskih usluga** čime je sklopljen zabranjeni sporazum (kartel) u smislu članka 8. ZZTN-a čiji je cilj ili posljedica sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja.

=HDO nema niti je imalo zakonsko uporište za izradu cjenika, taj dokument treba smatrati **dogovorom o cijenama između konkurenata koji je zabranjen prema cilju**, a takav dogovor između konkurenata predstavlja jednu od najtežih povreda propisa o zaštiti tržišnog natjecanja.

=**Rješenje AZTN-a potvrđeno presudom Vrhovnog suda** od 2.3.2021.

(izvanredni pravni lijek, zahtjev za izvanrednim preispitivanjem zakonitosti pravomoćne presude VUSRH od 5.3.2015.)

KARTELI: ODLUKE I VISINA KAZNE

ODLUKA O ZABRANJENOM SPORAZUMU:

Rješenje o utvrđenju zabranjenog sporazuma, vrsta sporazuma, robe/usluga na koje sporazum ima ili može imati učinak, zemljopisno područje na koje sporazum ima učinak, trajanje i cilj sporazuma, sporazum *ex lege* ništav, mjere, uvjeti i rokovi za otklanjanje štetnih učinaka, izricanje novčane kazne.

KAZNA ZA ZABRANJENE SPORAZUME:

Do **najviše 10% vrijednosti ukupnoga prihoda** koji je poduzetnik ostvario na svjetskoj razini u posljednjoj godini za koju postoje **zaključena godišnja financijska izvješća**, kaznit će se poduzetnik koji s namjerom ili nepažnjom sklopi zabranjeni sporazum ili na koji drugi način sudjeluje u sporazumu kojim je narušeno tržišno natjecanje

DOKAZIVANJE KARTELA

=teško, tajnost kartela, sofisticirani načini prikrivanja sudionika kartela, često agencije nemaju dovoljno dokaza o djelovanju zabranjenih kartelnih sporazuma (tajni karteli).

GLAVNI INSTRUMENTI ZA OTKRIVANJE KARTELNIH SPORAZUMA:

1. Nenajavljene pretrage i digitalna forenzika
2. Programi za oslobođenje ili umanjeње sankcija (pokajnički programi, leniency) za poduzetnike koji prvi prijave kartel tijelu za zaštitu tržišnog natjecanja.

51

51

KARTELI: PRIMJERI IZ EU I RH PRAKSE

EU: HEAT STABILISERS, 11.11.2009.

•Između 1987. i 2000. god. 8 europskih poduzetnika bilo je udruženo u dva kartela za proizvode s aditivima za plastiku; prvi je trajao od 1987.-2000., a drugi od 1991. do 2000.

•Aditivi za plastiku koriste se u pakiranjima, kreditnim karticama, bocama, umjetnoj koži i drugim svakodnevnim proizvodima iz plastike

•Za oba proizvoda proizvođači su se dogovorili o cijenama i podijelili kupce, raspodijelili tržište i razmjenjivali komercijalno osjetljive informacije

•Najvažnije odluke za oba kartela donošene su na redovnim sastancima koje je po cijeloj Europi organizirao jedan od poduzetnika, koji je davao na upotrebu i svoje prostorije i usluge uključenim poduzetnicima

•Sudionici su morali platiti kaznu od **173 milijuna EUR!**

52

52

KARTELI: PRIMJERI IZ EU PRAKSE

KARTEL KAMIONA-ODLUKA EK OD 19.7.2016.

53

53

KARTEL KAMIONA-ODLUKA EK OD 19.7.2016.

REKORDNA KAZNA EK: skoro 3 milijarde EUR

-stvaranje kartela s ciljem dogovaranja cijena i odlaganja uvođenja tehnologija za smanjenje zagađenja

SUDIONICI KARTELA: Daimler, DAF, Iveco, MAN i Volvo/Renault dogovorili neformalnu suradnju u jednom Briselskom hotelu, kartel u trajanju 14 godina.

KARTEL: konkurenti dogovarali i međusobno usklađivali povećanje temeljnih cijena za male i srednje kamione prema kojima se određuju tržišne cijene za kupce.

•Proizvođači kamiona međusobno su dogovarali i kako će odgovoriti na sve strože europske propise o emisiji štetnih plinova, koordinirali su utjecaj na cijene novih tehnologija koje su morali primjenjivati kako bi zadovoljili sve stroža ekološka pravila.

54

54

EU PRIMJER: KARTEL U AUTOMOBILSKOM SEKTORU KARTEL DOBAVLJAČA SVJEĆICA

Predmet AT.40113, KAZNA 76 mil. EUR (2018)

•Dobavljači Bosch (Njemačka) i NGK (Japan) sklopili su tajni dogovor s društvom Denso (Japan).

•Kartel je postojao od 2000. do 2011. i bio je usmjeren na izbjegavanje tržišnog natjecanja međusobnim poštovanjem uobičajenih klijenata sudionika kartela i održavanjem postojećeg stanja u industriji svjećica u Europskom gospodarskom prostoru.

55

55

PRIMJER IZ RH PRAKSE:

AZTN PROTIV 14 AUTOŠKOLA SA SPLITSKOG PODRUČJA ZABRANJENI KARTELNI SPORAZUM

Odluka AZTN 30.12.2019.

56

56

KARTEL AUTO ŠKOLA SPLIT

- Kartel četrnaest poduzetnika na tržištu pružanja usluge obuke kandidata za upravljanje motornim vozilima B kategorije od strane autoškola.
- Zabranjeni **dogovor o cijenama usluga i podjeli tržišta**
- Poduzetnici/autoškole koji su izravni tržišni takmaci **dogovorili su cijene usluga autoškola o povećanju cijena obuke kandidata za upravljanje motornim vozilima B kategorije**, koji se primjenjivao od 1. siječnja 2018. godine.
- kartel (zabranjeni sporazum) kojim su narušili tržišno natjecanje na tržištu usluga obuke kandidata za upravljanje motornim vozilima B kategorije **u razdoblju od 15. prosinca 2017. do 28. svibnja 2019.** dogovorom o budućem povećanju cijena obuke kandidata za upravljanje motornim vozilima B kategorije koje je u primjeni od 1. siječnja 2018. godine, sklopili zabranjeni sporazum

57

57

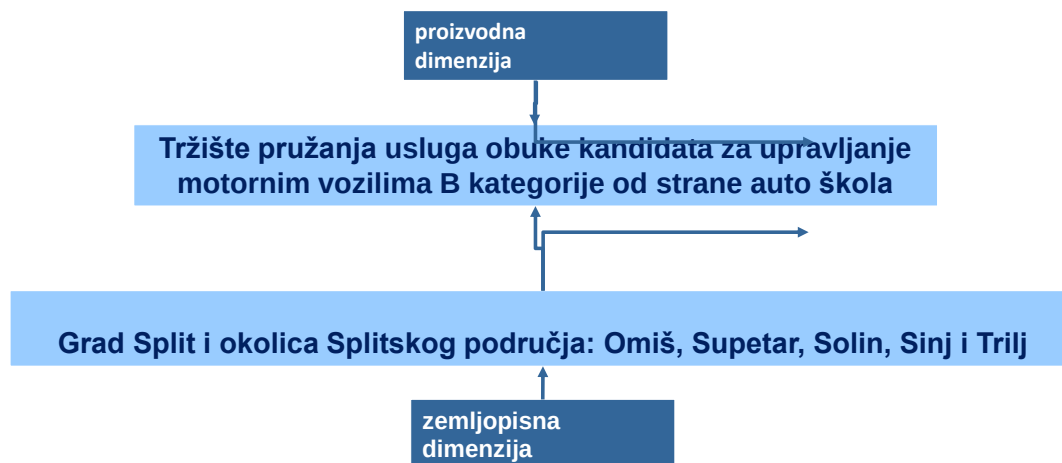
KARTEL AUTO ŠKOLA SPLIT

- Teška povreda propisa o tržišnom natjecanju, dogovorom o cijenama i podjeli tržišta poduzetnici, svjesno i namjerno, međusobnu konkurenciju pretvaraju u suradnju, čime izravno štete interesima potrošača.
- Obrana stranaka: nije bilo zabranjenog sporazuma među autoškolama.
- Sudionici zabranjenog sporazuma upravo su taj **dogovoreni iznos povećanja cijene usluge** obuke ponudili od 1. siječnja 2018. nakon održanih sastanka i **dogovora putem whatsapp grupa, sporazum primjenjivan u praksi!**

58

58

MJERODAVNA TRŽIŠTA NA KOJIMA SPORAZUMI IMAJU UČINAK

59

KARTEL 14 AUTOŠKOLA SA SPLITSKOG PODRUČJA

PROVEDBA NENAJAVLJENE PRETRAGE

- Nalog Visokog Upravnog suda RH
- Pretraga provedena 8. veljače 2018. u dvije auto škole (AŠ Telefax i AŠ Hajduk)
- Preslikana značajna količina dokumentacije u materijalnom i elektroničkom obliku, uzete izjave zakonskih zastupnika autoškola, utvrđeno sudjelovanje još nekoliko auto škola

DOKAZI:

- izjave pojedinih predstavnika i zaposlenika autoškola u medijima,
- prikupljeni podaci i isprave, iskazi i očitovanja predstavnika autoškola u samom postupku,
- prepiska između predstavnika autoškola u WhatsApp aplikaciji**, koju su otkrili forenzični informatičari AZTN-a.

60

KARTEL 14 AUTOŠKOLA SA SPLITSKOG PODRUČJA

ZAKLJUČAK ANALIZE CIJENA IZ TABLICE:

- do povećanja cijena došlo je u svim autoškolama i to za približan iznos.
- porast cijene kretao se u rasponu od 10,05 posto do 13,75 posto.
- analizom cijena autoškola od 1. siječnja 2018. vidljivo je da se cijene po pojedinim autoškolama razlikuju, na prvi pogled stvoren privid tržišnog natjecanja.
- ALI u apsolutnom iznosu, razlike u cijenama među pojedinim autoškolama su minimalne, razlika između najviše i najniže cijene autoškole, nakon 1. siječnja 2018. godine iznosi svega 90 kuna.
- Može se zaključiti kako ne postoji tržišno natjecanje u pogledu cijena među autoškolama na mjerodavnom tržištu.

61

61

KARTEL 14 AUTOŠKOLA SA SPLITSKOG PODRUČJA

WHATSUP GRUPE J.O.K.S. I J.O.K.S. 2-ZABRANJENI DOGOVOR PODUZETNIKA

- s mobitela predstavnika jedne od autoškola AZTN preslikao prepisku između predstavnika ukupno četrnaest autoškola u dvije WhatsApp grupe
- formiranjem dviju WhatsApp grupa, autoškole su dogovarale i održavale nove sastanke te se međusobno podržavale i ohrabrivale u ustrajanju primjene novih cjenika i u nepopuštanju pritiscima kandidata i medija za sniženjem cijena.

62

62

KARTEL 14 AUTOŠKOLA SA SPLITSKOG PODRUČJA

WHATSUP GRUPE J.O.K.S. I J.O.K.S. 2-ZABRANJENI DOGOVOR PODUZETNIKA

•razgovori o cijenama, dogovor o povišenju cijena, razmjena cjenika slanjem fotografija cjenika u grupu, dogovaranje sastanaka, međusobno poticanje članova grupe kako ne smiju popustiti klijentima i pritisku da snize cijene te svijest o protupravnosti opisanog postupanja.

•Iz te je prepiske razvidno da su se te autoškole dogovorile o povećanju cijena obuke za B kategoriju, već i prije kreiranja whatsapp grupa/dogovor o povišenju cijena koje će se primjenjivati od 1. siječnja 2018. postignut prije 15. prosinca 2017. otkada je grupa J.O.K.S. stvorena.

63

63

KARTEL 14 AUTOŠKOLA SA SPLITSKOG PODRUČJA

DIREKTNI DOKAZI- PRIMJERI ZABRANJENOG DOGOVORA PODUZETNIKA IZ WHATSUP KOMUNIKACIJE:

“Objavi više te cijene”

“Mislim da bi bilo ok da svi slikamo cjenik prijavljen u haka kada objavimo nove cijene te se tu također mislim vidi datum zadnje izmjene cjenika...može, no problem”

“Jesmo ih!”, “samo oprezno”

“Jel tko zna sta je sa ovima iz Kaštela i Trogira, jesu li oni izbacili nove cijene”??

“Ajde ekipa, zovite tajnice neka vam slikaju portal i pošaljite u grupu.”

“Molim slike cjenika (vic cjenik) onih koji ih nisu poslali u grupu, hvala”

64

64

KARTEL 14 AUTOŠKOLA SA SPLITSKOG PODRUČJA

DIREKTNI DOKAZI- PRIMJERI ZABRANJENOG DOGOVORA PODUZETNIKA IZ WHATSUP KOMUNIKACIJE:

“Radi ovakve situacije Riječke škole su naj....! Ali mi ćemo se dogovoriti što ćemo i kako možemo ovo riješiti!”

“**Problem je AZTN.** Ima si 200 kandidata po 6000 kn je 1200 000 kn. **Kazna je do 10 % prometa. To ti je kazna do 120 000 kn.** A di je onome ko je ima još više kandidata. Pa ti gledaj. Autoškola je u Rijeci prije nekoliko godina i kaznjena od aztn-a ne od kandidata.”

65

65

KARTEL 14 AUTOŠKOLA SA SPLITSKOG PODRUČJA

DIREKTNI DOKAZI- PRIMJERI ZABRANJENOG DOGOVORA PODUZETNIKA IZ WHATSUP KOMUNIKACIJE:

“Sastanak onda u petak za 3 dana. 13.00 mozemo opet u mene.”

«Zapišimo sve šta imamo reći, da ne zaboravimo i onda lipo iznesemo na sastanku.»

“Ohladimo glave i vidimo se na sastanku dogovoriti ponašanje za dobrobit svih”

«Mislim da smo **barem šta se cijene tiče završili i dogovorili sve.**»

“D. molim te ti samo trebaš odustati od namjere da sad otvoriš novu školu, to neće biti dobro za nikog. Razbit će se kohezija koja je prisutna između naših škola”

“Formula je jednostavna, ili smo zajedno i borimo se zajedno za mirne vode, ukoliko se netko hoće izdignuti u ovoj djelatnosti između nas preko spuštanja cijene ili otvaranja NOVIH škola toga trena automatski mirne vode postaju bujice i kreće natjecanje a svak će htjeti biti prvi na postolju i to je normalno”

66

66

KARTEL 14 AUTOŠKOLA SA SPLITSKOG PODRUČJA

UTVRĐENJA AZTN-a:

- Jedno od obilježja kartela je mogućnost da sudionici sporazuma kontroliraju pridržavaju li se svi onoga što je dogovoreno. U konkretnom slučaju, najbolje vidljivo kroz **inzistiranje pojedinih sudionika da svi pošalju svoje nove službene cjenike u WhatsApp grupu**, kako bi razmjenom podataka o cijenama mogli kontrolirati pridržavaju li se svi dogovora.
- Sve su autoškole protiv kojih je postupak pokrenut **počele primjenjivati nove, više cijene od 1. siječnja 2018.**
- Kako bi se stvorio privid tržišnog natjecanja, **svjesne protupravnosti takvog postupanja**, autoškole nove cjenike nisu objavile istovremeno, već u razmaku od svega nekoliko dana.
- Iz istog razloga nove cijene nisu bile identične, već je između cijena pojedinih autoškola postojala neznatna razlika.

67

KARTEL 14 AUTOŠKOLA SA SPLITSKOG PODRUČJA

ODLUKA AZTN-a:

- Četrnaest (14) autoškola sa splitskog područja, AŠ Bruno, AŠ Dalmacija, AŠ Golf, AŠ Hajduk, AŠ Princ, AŠ Croatia Start, AŠ Instruktor, AŠ Kružni tok, AŠ Sprint, AŠ Telefax, AŠ Bul, AŠ Sušić, AŠ Classic-R i AŠ Semafor **sklopile zabranjeni sporazum na način da su dogovorile povećanje cijena usluga obuke kandidata autoškola za upravljanje motornim vozilima B kategorije koje je u primjeni počevši od 1. siječnja 2018.**
- Namjera kartelskog udruživanja i otklanjanja tržišnog natjecanja, razvidna je ne samo iz prepiske u WhatsApp grupama J.O.K.S. i J.O.K.S.2 o prethodnim sastancima i dogovoru o povećanju cijena te ohrabrivanju kako se svi dogovora trebaju držati i ne popuštati, već i o upozoravanju na autoškole koje nisu povisile cijene i zajedničku borbu protiv istih, te u razvidnoj svijesti o protupravnosti opisanog postupanja četrnaest (14) autoškola.

68

KARTEL 14 AUTOŠKOLA SA SPLITSKOG PODRUČJA

ODLUKA AZTN-a I KAZNE:

Auto školi Bruno: novčana kazna od 25.000 kuna,

Auto školi Dalmacija od 60.000 kuna,

Auto školi Golf od 30.000 kuna,

Auto školi Hajduk od 50.000 kuna,

Auto školi Princ od 10.000 kuna,

poduzetniku Croatia Start od 50.000 kuna, poduzetniku Instruktor od 30.000 kuna,

poduzetniku Kružni tok od 50.000 kuna,

poduzetniku Sprint od 10.000 kuna, poduzetniku Telefax od 50.000 kuna, poduzetniku Bul od 30.000 kuna, poduzetniku Sušiću od 10.000 kuna, obrtu Classic – R od 10.000 kuna i poduzetniku Semafor u iznosu od 50.000 kuna.

UKUPNI IZNOS KAZNE: 465.000 kuna.

69

69

KORISNI LINKOVI:

EK OPĆA UPRAVA ZA TRŽIŠNO NATJECANJE-PROPISI: https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/08.html?expand=0801,0805,0806,080101#arrow_080101

EK SMJERNICE O VERTIKALNIM OGRANIČENJIMA: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:cc0007>

EK SMJERNICE O HORIZONTALNIM SPORAZUMIMA O SURADNJI: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum%3A26062>

SMJERNICE O PRIMJENI ČLANKA 101. STAVKA 3. UFEU: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum%3A26114>

AZTN-PROPISI: <https://www.aztn.hr/trzisno-natjecanje/pravni-okvir/>

70

70

KORISNI LINKOVI II:

EK OPĆA UPRAVA ZA TRŽIŠNO NATJECANJE-KARTELI:

https://ec.europa.eu/competition-policy/antitrust/latest-news_en

https://ec.europa.eu/competition-policy/cartels/statistics_en

ODLUKA AZTN PROTIV ČETRNAEST AUTO ŠKOLA NA SPLITSKOM PODRUČJU

<http://www.aztn.hr/ea/wp-content/uploads/2020/07/UPI-034-032018-01002.pdf>

SUD EU: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/hr/

71

71

HVALA NA PAŽNJI!!

PITANJA??

72

72

KONTAKT:

mirta.kapural@aztn.gov.hr

TEL: +385 1 6172 125
www.aztn.hr

Zloupotreba vladajućeg položaja temeljem članka 102. UFEU-a

Osnove prava tržišnog natjecanja EU-a
Seminar za hrvatsko pravosuđe

Zagreb, 11. studenog 2021.

Mario Krka, dipl.iur., MLB (Bucerius/WHU)
odvjetnik

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

Financira Europska unija

Ugovor o pružanju usluga DG COMP/2017/015 - S12.778715

Ovaj je dokument izrađen za potrebe Europske komisije. Međutim, u njemu izraženi stavovi pripadaju isključivo autoru dokumenta te se Europska komisija ne može smatrati odgovornom ni za kakvu uporabu informacija sadržanih u ovom dokumentu.

Sadržaj

1. UVOD
2. POJAM VLADAJUĆEG POLOŽAJA
3. VRSTE ZLOUPORABA
4. POJEDINE ZLOUPORABE

1. UVOD

1.1 Šira svrha zaštite tržišnog natjecanja

- Ustavna prava i slobode
 - Članak 49. st. 1. Ustava RH
Poduzetnička i tržišna sloboda temelj su gospodarskog ustroja Republike Hrvatske.
- STIM DA
 - Članak 49. st. 2. Ustava RH
Država osigurava svim poduzetnicima jednak pravni položaj na tržištu. Zabranjena je zlouporaba monopolskog položaja određenog zakonom.
- Pravilno funkcioniranje (slobodnog) tržišta
- Dobrobit potrošača – veći izbor, niže cijene, veća kvaliteta, više inovacija...

Politika tržišnog natjecanja – provode je i sektorski regulatori!

1.2 Cilj prava zaštite tržišnog natjecanja

Pravo tržišnog natjecanja – jedan od alata u ostvarenju svrhe zaštite

Općeniti cilj prava zaštite tržišnog natjecanja :

- Osigurati natjecanje na temelju zasluga, tj. prema vlastitoj sposobnosti (engl. **competition on the merits**)
 - Atraktivniji proizvod/usluga (cjenovno, kvalitetom, pakiranjem...)
 - Inovativniji proizvod
 - Bolji marketing proizvoda
 - Troškovno učinkovitija proizvodnja
 - Troškovno učinkovitija distribucija
 - Brža reakcija na promjene potražnje
 - ...

1.3 Članak 102. UFEU-a (bivši članak 82. UEZ-a)

Svaka **zloupotreb**a
vladajućeg položaja
od strane **jednog poduzetnika ili više njih**
na **unutarnjem tržištu ili njegovu znatnom dijelu**
zabranjena je kao nespojiva s unutarnjim tržištem u mjeri
u kojoj bi mogla **utjecati na trgovinu među državama**
članicama

Takva se zloupotreb

- može osobito sastojati od:
- a) neposrednog ili posrednog nametanja nepravednih kupovnih ili prodajnih cijena ili drugih nepravednih trgovinskih uvjeta;
 - b) ograničivanja proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača;
 - c) primjene nejednakih uvjeta na istovrsne poslove s ostalim trgovinskim partnerima, čime ih se stavlja u nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju;
 - d) uvjetovanja sklapanja ugovora preuzimanjem dodatnih obveza od strane drugih ugovornih strana koje, po svojoj naravi ili prema trgovačkoj praksi, nisu ni u kakvoj vezi s predmetom tih ugovora.

1.4 Članak 101. i članak 102. UFEU-a - razlika?

Članak 101.

Zabranjeni sporazumi – postupanje dvaju ili više poduzetnika

- Ništetnost *ex lege*
- Moguće dokazivanje učinkovitosti

Članak 102.

Zlouporaba vladajućeg položaja – jednostrano postupanje poduzetnika

2. POJAM VL. POLOŽAJA

2.1 Pojam vladajućeg položaja

Pozicija ekonomske snage koja poduzetniku omogućava spriječiti održavanje učinkovitog tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu dajući mu snagu postupati u znatnoj mjeri neovisno o svojim konkurentima, kupcima i u konačnici svojim potrošačima. (predmeti United Brands, Hoffmann-La Roche)

Vladajući položaj = znatna tržišna snaga

Tržišna snaga = sposobnost utjecanja na tržišne cijene, output, inovacije, raznovrsnost ili kvalitetu proizvoda ili drugih parametara tržišnog natjecanja na štetu kupaca

2.2 Ocjena konkurentskog pritiska

Sposobnost poduzetnika postupati neovisno o postupanju konkurenata ovisi o razini prisutnog konkurentskog pritiska.

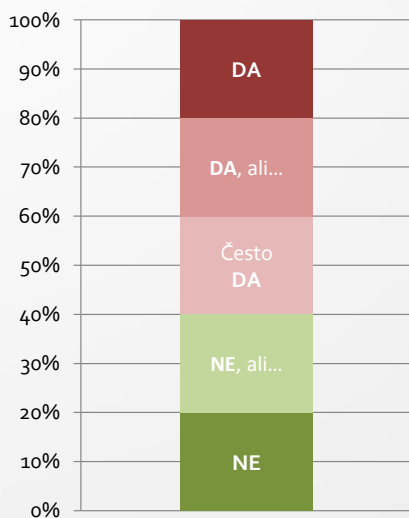
Konkurentski pritisak ovisan o:

- dostupnosti nabave vladajućem poduzetniku i konkurentima
- mogućnosti širenja/jačanja postojećih konkurenata
- mogućnosti ulaska novih konkurenata na tržište
- pregovaračkoj snazi kupaca

Tržišni udjeli – indikator!

„Iako važnost tržišnih udjela može varirati od tržišta do tržišta, vrlo velike tržišne udjele same po sebi treba smatrati, osim u iznimnim slučajevima, dokazom o postojanju vladajućeg položaja; poduzetnik koji tijekom određenog vremena ima vrlo visoki tržišni udio samim je time u položaju moći.“
(predmet Hoffmann-La Roche, 1979.)

2.3 Tržišni udjeli

Dosadašnja praksa EU

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

Stabilnost tržišnih udjela?

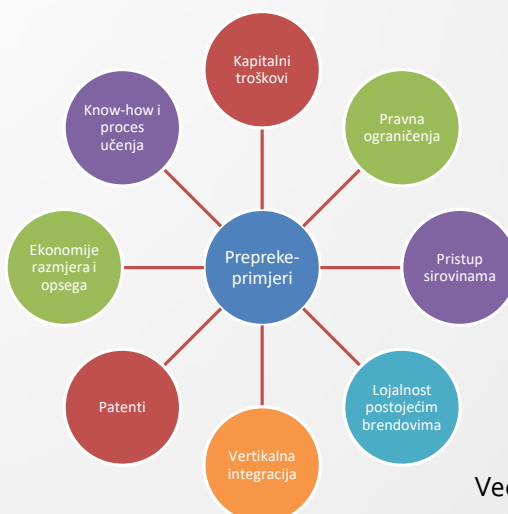
Razlika tržišnog udjela
vladajućeg poduzetnika i
konkurenata – mala ili
znatna?

...

Članak 12. stavak (2) ZZTN-a:

U smislu ovoga Zakona
poduzetnik čiji tržišni udjel na
mjerodavnom tržištu iznosi više
od 40 posto može biti u
vladajućem položaju.

2.4 Visina prepreka ulasku na tržište

Veće prepreke –
veća važnost tržišnih
udjela u ocjeni

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

2.5 Utjecaj na trgovinu između država članica

- Dovoljno da je bi postupanje moglo imati takav učinak
- Ako je utjecaj zlouporabe ograničen na područje jedne države članice, ne primjenjuje se čl. 102. nego domaće pravo
- Uvjet zadovoljen npr.
 - ako se posljedice mogu odraziti na postojeću razinu trgovine između država članica (npr. sprječavanje pristupa tržištu konkurentima iz drugih država članica)
 - ako su kupci poduzetnika u vladajućem položaj prisiljeni koristiti izvore nabave iz drugih država članica

3. VRSTE ZLOUPORABA

3.1 Dvije vrste zlouporaba

- "Isključujuća" zlouporaba („*exclusionary*" abuse)

Postupanja usmjerena prema konkurentima koja
neizravno utječu na smanjenje dobrobiti potrošača
ograničavanjem konkurentima mogućnosti za natjecanje
- isključivanje konkurenata s tržišta ili sprječavanje
pristupa tržištu

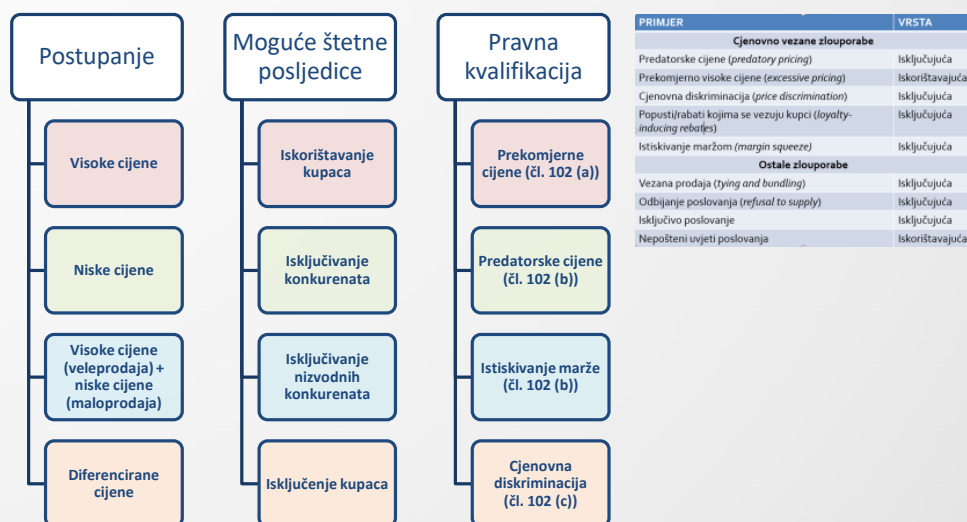
- "Iskorištavajuća" zlouporaba ("*exploitative*" abuse)

Postupanja koja su (u pravilu) usmjerena prema kupcima
izravno utječu na smanjenje dobrobiti potrošača
korištenje tržišne snage radi ostvarenja ekstra profita koji
inače ne bi bio moguć

3.2 Primjeri zlouporaba

PRIMJER	VRSTA
Cjenovno vezane zlouporabe	
Predatorske cijene (<i>predatory pricing</i>)	Isključujuća
Prekomjerno visoke cijene (<i>excessive pricing</i>)	Iskorištavajuća
Cjenovna diskriminacija (<i>price discrimination</i>)	Isključujuća
Popusti/rabati kojima se vezuju kupci (<i>loyalty-inducing rebates</i>)	Isključujuća
Istiskivanje marže (<i>margin squeeze</i>)	Isključujuća
Ostale zlouporabe	
Vezana prodaja (<i>tying and bundling</i>)	Isključujuća
Odbijanje poslovanja (<i>refusal to supply</i>)	Isključujuća
Isključivo poslovanje (<i>single branding</i>)	Isključujuća
Nepošteni uvjeti poslovanja	Iskorištavajuća

3.3 Cjenovno vezane zloporabe

4. POJEDINE ZLOUPORABE

4.1 Predatorstvo

▪ PREDATORSKE CIJENE

POJAM: kratkoročno smanjenje cijena kako bi se

- uklonili konkurenti s tržišta ili
- obeshrabrio ulazak novih poduzetnika na tržište

CILJ: dugoročno višim cijenama ostvariti veću dobit

Utvrđenje predatorstva – je li cijena ispod troška za poduzetnika?

Klasičan primjer – predmet AKZO

- Ako je cijena ispod prosječnog varijabilnog troška (AVC, *average variable cost*) – predatorstvo
- Ako je cijena iznad AVC, ali ispod prosječnog ukupnog troška (ATC, *average total cost*) – potrebni dodatni dokazi, npr. postojanje plana isključenja konkurenata s tržišta

PRIMJER	VRSTA
Cjenovno vezane zlouporabe	
Predatorske cijene (<i>predatory pricing</i>)	Isključujuća
Prekomjerno visoke cijene (<i>excessive pricing</i>)	Iskorištavajuća
Cjenovna diskriminacija (<i>price discrimination</i>)	Isključujuća
Popusti/rabati kojima se vezuju kupci (<i>loyalty-inducing rebates</i>)	Isključujuća
Istiskivanje marže (<i>margin squeeze</i>)	Isključujuća
Ostale zlouporabe	
Vezana prodaja (<i>tying and bundling</i>)	Isključujuća
Odbijanje poslovanja (<i>refusal to supply</i>)	Isključujuća
Isključivo poslovanje (<i>single branding</i>)	Isključujuća
Nepošteni uvjeti poslovanja	Iskorištavajuća

4.1 Predatorstvo (2)

U novije vrijeme koriste se i drugačije metode, a osobito za neke sektore (s visokim fiksnim i niskim varijabilnim troškovima), npr.

Dugoročni prosječni inkrementalni trošak

(LRAIC, Long Run Average Incremental Cost) –

trošak proizvodnje (fiksni i varijabilni) jedne dodatne jedinice proizvoda.

Izazov kod poduzetnika s većim brojem proizvoda/usluga, jer se postavlja pitanje raspodjele fiksnog i varijabilnog troška.

4.2 Prekomjerne cijene

PREKOMJERNO VISOKE CIJENE

POJAM: cijene koje nemaju razumnu vezu s ekonomskom vrijednošću predmetnog proizvoda - u pravilu i preko 100% veća od troška

Specifičnost EU prava tržišnog natjecanja (neke druge jurisdikcije „vjeruju“ tržištu – visoke cijene na duži dovode do ulaska novih takmaca na tržište i time povećanja natjecanja)

PRIMJER	VRSTA
Cjenovno vezane zlouporabe	
Predatorske cijene (<i>predatory pricing</i>)	Isključujuća
Prekomjerno visoke cijene (<i>excessive pricing</i>)	Iskorištavajuća
Cjenovna diskriminacija (<i>price discrimination</i>)	Isključujuća
Popusti/rabati kojima se vezuju kupci (<i>loyalty-inducing rebates</i>)	Isključujuća
Istiskivanje marže (<i>margin squeeze</i>)	Isključujuća
Ostale zlouporabe	
Vezana prodaja (<i>tying and bundling</i>)	Isključujuća
Odbijanje poslovanja (<i>refusal to supply</i>)	Isključujuća
Isključivo poslovanje (<i>single branding</i>)	Isključujuća
Nepošteni uvjeti poslovanja	Iskorištavajuća

4.3 Cjenovna diskriminacija

POJAM i UVJETI

(1) Primjena različitih cijena na istovrsne poslove...

- Što su istovrsni poslovi?

(2) ... stavljajući trgovinske partnere u nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju

- Potrebno definirati i relevantno nizvodno tržište
- Potrebno dokazati negativan utjecaj na to tržište

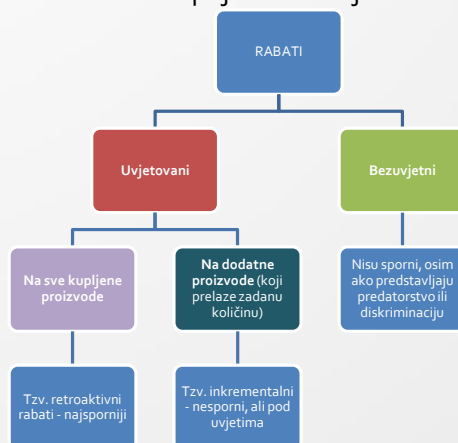
Tijela zaštite trž.natjecanja često ovim uvjetima ne pridaju veliku pozornost!

U pravilu češće kod vertikalno integriranih poduzetnika (u nastojanju da otežaju poslovanje konkurentima na nizvodnom tržištu)

PRIMJER	VRSTA
Cjenovno vezane zlouporabe	
Predatorske cijene (<i>predatory pricing</i>)	Isključujuća
Prekomjerno visoke cijene (<i>excessive pricing</i>)	Iskorištavajuća
Cjenovna diskriminacija (<i>price discrimination</i>)	Isključujuća
Popusti/rabati kojima se vezuju kupci (<i>loyalty-inducing rebates</i>)	Isključujuća
Istiskivanje marže (<i>margin squeeze</i>)	Isključujuća
Ostale zlouporabe	
Vezana prodaja (<i>tying and bundling</i>)	Isključujuća
Odbijanje poslovanja (<i>refusal to supply</i>)	Isključujuća
Isključivo poslovanje (<i>single branding</i>)	Isključujuća
Nepošteni uvjeti poslovanja	Iskorištavajuća

4.4 Popusti / rabati

- **POPUST** – sniženje cijene za pojedinačnu transakciju
- **RABAT** – sniženje cijene za buduće transakcije prema ostvarenim kupnjama u ranijem razdoblju

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

PRIMJER	VRSTA
Cjenovno vezane zloporabe	
Predatorske cijene (predatory pricing)	Isključujuća
Prekomjerno visoke cijene (excessive pricing)	Iskorištavajuća
Cjenovna diskriminacija (price discrimination)	Isključujuća
Popusti/rabati kojima se vezuju kupci (loyalty-inducing rebates)	Isključujuća
Istiskivanje marže (margin squeeze)	Isključujuća
Ostale zloporabe	
Vezana prodaja (tying and bundling)	Isključujuća
Odbijanje poslovanja (refusal to supply)	Isključujuća
Isključivo poslovanje (single branding)	Isključujuća
Nepošteni uvjeti poslovanja	Iskorištavajuća

Bezuvjetni – ne ovise o kupovnoj praksi/ponašanju kupca

Uvjetni – dodjeljuju se u zamjenu za određeno ponašanje kupca u smislu nabave proizvoda

23

4.4 Popusti / rabati (2)

Popusti/rabati kojima se vezuju kupci, tj. temeljeni na vjernosti –

rabati koji kupcima čine poslovno neopravdanim vršiti nabavu od drugih poduzetnika

- Isključivanje konkurenata – kupci neće kupovati od drugih dok ne dosegnu popustom utvrđenu razinu kupnje

Količinski popusti –

načelno dopušteni, ali potreban oprez ako nabava predstavlja velik udio u nabavi kupca

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

24

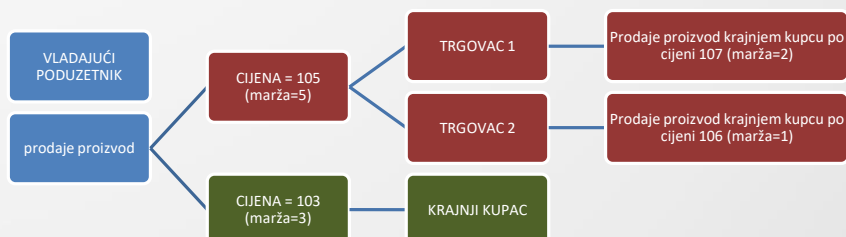
4.5 Istiskivanje marže

Poduzetnik u vladajućem položaju na uzvodnom tržištu prisutan i na nizvodnom tržištu

Naplaćuje cijene na uzvodnom tržištu tako da jednako učinkovit konkurent ne može cjenovno parirati na nizvodnom tržištu

Nekoliko predmeta iz sektora elektroničkih komunikacija (Deutsche Telekom, Telefonica); često u fokusu sektorskih regulatora (HAKOM)

PRIMJER	VRSTA
Cjenovno vezane zlouporabe	
Predatorske cijene (<i>predatory pricing</i>)	Isključujuća
Prekomjerno visoke cijene (<i>excessive pricing</i>)	Iskorištavajuća
Cjenovna diskriminacija (<i>price discrimination</i>)	Isključujuća
Popusti/rabati kojima se vezuju kupci (<i>loyalty-inducing rebates</i>)	Isključujuća
Istiskivanje marže (<i>margin squeeze</i>)	Isključujuća
Ostale zlouporabe	
Vezana prodaja (<i>tying and bundling</i>)	Isključujuća
Odbijanje poslovanja (<i>refusal to supply</i>)	Isključujuća
Isključivo poslovanje (<i>single branding</i>)	Isključujuća
Nepošteni uvjeti poslovanja	Iskorištavajuća

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

25

4.6 Vezana prodaja

Prema čl. 102: uvjetovanje sklapanja ugovora preuzimanjem dodatnih obveza od strane drugih ugovornih strana koje, po svojoj naravi ili prema trgovačkoj praksi, nisu ni u kakvoj vezi s predmetom tih ugovora

PRIMJER	VRSTA
Cjenovno vezane zlouporabe	
Predatorske cijene (<i>predatory pricing</i>)	Isključujuća
Prekomjerno visoke cijene (<i>excessive pricing</i>)	Iskorištavajuća
Cjenovna diskriminacija (<i>price discrimination</i>)	Isključujuća
Popusti/rabati kojima se vezuju kupci (<i>loyalty-inducing rebates</i>)	Isključujuća
Istiskivanje marže (<i>margin squeeze</i>)	Isključujuća
Ostale zlouporabe	
Vezana prodaja (<i>tying and bundling</i>)	Isključujuća
Odbijanje poslovanja (<i>refusal to supply</i>)	Isključujuća
Isključivo poslovanje (<i>single branding</i>)	Isključujuća
Nepošteni uvjeti poslovanja	Iskorištavajuća

Uvjetovanje prodaje jednog proizvoda (vezujući proizvod) istovremenom prodajom i drugog proizvoda (vezani proizvod)

Tying

Proizvod A prodaje se samo s proizvodom B, a proizvod B se prodaje i samostalno

Pure bundling

Proizvod A i proizvod B prodaju se uvijek zajedno

Mixed bundling

Oba proizvoda se prodaju samostalno, ali ako se kupe zajedno, ostvaruje se popust/pogodnost

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

26

4.6 Vezana prodaja (2)

Uvjeti za zlouporabu:

- Vladajući položaj na tržištu vezujućeg proizvoda (proizvod B)!
- Radi se o različitim proizvodima – kupci bi inače kupovali vezujući proizvod, a da ne kupuju nužno vezani proizvod od istog dobavljača

Posljedice:

- Istiskivanje konkurenata na tržištu vezanog proizvoda
- Moguće povećanje prepreka za ulazak na tržištu vezujućeg proizvoda
- Poduzetnik u vladajućem položaju proširuje svoju tržišnu snagu i na tržište vezanog proizvoda

4.7 Odbijanje poslovanja i isključivo poslovanje

▪ ODBIJANJE POSLOVANJA

Načelno: poduzetnici slobodno biraju svoje poslovne partnere – autonomija volje

Ali moguće je da se radi o zlouporabi npr.

- Odbijanje pristupa neophodnom sredstvu (*essential facility*) bez objektivnog opravdanja
- Odbijanje licenciranja prava int. vlasništva
- Odbijanje pružanja informacija o interoperabilnosti (Microsoft)

▪ ISKLJUČIVO POSLOVANJE

Obvezivanje kupca kupovati samo od poduzetnika u vl. položaju

Često ostvareno putem rabata vjernosti

Presumpcija da se radi o zlouporabi! – iznimka npr. javna nabava za čitavu potražnju naručitelja

PRIMJER	VRSTA
Cjenovno vezane zlouporabe	
Predatorske cijene (<i>predatory pricing</i>)	Isključujuća
Prekomjerno visoke cijene (<i>excessive pricing</i>)	Iskorištavajuća
Cjenovna diskriminacija (<i>price discrimination</i>)	Isključujuća
Popusti/rabati kojima se vezuju kupci (<i>loyalty-inducing rebates</i>)	Isključujuća
Istiskivanje marže (<i>margin squeeze</i>)	Isključujuća
Ostale zlouporabe	
Vezana prodaja (<i>tying and bundling</i>)	Isključujuća
Odbijanje poslovanja (<i>refusal to supply</i>)	Isključujuća
Isključivo poslovanje (<i>single branding</i>)	Isključujuća
Nepošteni uvjeti poslovanja	Iskorištavajuća

DTB

Zahvaljujemo na pozornosti!

Mario Krka, odvjetnik, stariji partner (mario.krka@dtb.hr)

Dominik Glavina, odvjetnik (dominik.glavina@dtb.hr)

Divjak, Topić, Bahtijarević & Krka odvjetničko društvo d.o.o.

Ivana Lučića 2a/18, 10 000 Zagreb, Hrvatska

Tel.: +385 1 5391 600

E-pošta: info@dtb.hr

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA

Law Firm

**Radionica na temu članka 102. UFEU – zlouporaba vladajućeg položaja
AZTN protiv Coca Cola HBC Hrvatska d.o.o. (klasa: UP/I 034-03/2019-01/005)
Europska komisija protiv Coca Cola broj COMP/A.39.116/B2**

Proučite sljedeće radnje Coca Cole, odnosno odredbe iz ugovora Coca Cole i njenih kupaca¹:

1. Kupac se obvezuje sve svoje potrebe za voćnim sokovima, ledenim čajevima, energetske pićima i mineralnim vodama zadovoljavati isključivo narudžbom robnih marki iz Coca-Colinog asortimana, kao i u stalnoj ponudi imati cjelokupan asortiman gaziranih pića Coca-Cole Hrvatska. Za navedeno kupac prima ugovorenu novčanu naknadu;
2. Kupac se obvezuje u ugovorenom razdoblju u stalnoj ponudi voćnih sokova, ledenih čajeva, energetskih pića i mineralnih voda imati isključivo proizvode Coca-Cole Hrvatska, te za navedeno prima ugovorenu novčanu naknadu;
3. Isplata marketinških ulaganja (koje Coca Cola isplaćuje kupcu) se obračunava za obje kategorije proizvoda (gazirana i negazirana pića) zajedno, a ne pojedinačno za određenu kategoriju proizvoda;
4. Ugovara se isključivost asortimana Coca Cole u ponudi kupca i za sve buduće, nove proizvode u kategoriji gaziranih pića;
5. Individualno ugovaranje ciljanih rabata za kupce i posebno obračunavanje rabata za gazirana i negazirana pića na temelju ostvarenih kupnji Coca-Colinih proizvoda na kvartalnoj razini, te isplata značajnih financijskih poticaja za ispunjavanje ciljeva;
6. Kupac se obvezuje kupovati minimalnu količinu proizvoda, odnosno Coca Cola isplaćuje financijske poticaje za ispunjavanje obveze kupnje minimalne količine proizvoda;
7. Coca Cola odbija prodavati samo jednu vrste proizvoda, nego kupac mora istovremeno kupovati i drugu vrstu proizvoda (engl. *tying*);
8. Kupac se obvezuje prilikom kupnje popularnog proizvoda uvrstiti u prodaju i manje popularan proizvod;

¹ Napomena: radi se o stvarnim primjerima, ali s različitih zemljopisnih tržišta i u različitim razdobljima

9. Sklapanje ugovora o financiranju kupaca na vrijeme duže od 5 godina, a kupci otplaćuju kupnjom Coca-Colinih proizvoda;
10. Isplata značajnih financijskih poticaja za smještaj Coca-Colinih proizvoda na police objekta kupca;
11. Ugovaranje isključivosti u pogledu instalacije opreme poput frižidera, automata i sl. opremu.

Pitanja za razmišljanje:

- 1) Kakav učinak imaju gore navedene radnje (na kupce, na konkurente)?
- 2) Koje su gore navedene radnje načelno protivne pravilima tržišnog natjecanja?
- 3) Postoji li objektivno ekonomsko opravdanje za poduzimanje gore navedenih radnji?
- 4) Mogu li konkurenti Coca-Cole održati, odnosno povećati svoj tržišni udio unatoč poduzimanju gore navedenih radnji od strane Coca-Cole?
- 5) Isključuju li se konkurenti Coca-Cole s tržišta poduzimanje ovakvih radnji?
- 6) Imaju li potrošači, odnosno krajnji kupci koristi od poduzimanja gore navedenih radnji?

Radionica na temu članka 101. UFEU – zabranjeni vertikalni sporazum

Hipotetski slučaj:

Poduzetnik A je ovlašteni distributer proizvoda marke X na području Republike Hrvatske te ima pravo uvoza, prodaje i distribucije proizvoda bijele tehnike, malih kućanskih aparata, uređaja za grijanje i hlađenje te kuhinje na cjelokupnom teritoriju Republike Hrvatske. Poduzetnik A u poslovanju s kupcima na veleprodajnoj razini koristi jednoobrazno sastavljene ugovore o kupoprodaji, odnosno tipske ugovore o kupoprodaji. U svojim ugovorima Poduzetnik A je neposredno određivao cijene bijele tehnike i malih kućanskih aparata:

„Kupac i njegovi kupci neće prodavati ugovorenu robu u svojim prodavaonicama ispod razine minimalnih maloprodajnih cijena prodavatelja. Kupac potpisivanjem Godišnjeg ugovora jamči da će u lancu daljnje prodaje do maloprodaje poštivati preporučene minimalne maloprodajne cijene, jednako i dogovorene akcijske maloprodajne cijene.

U slučaju nepoštivanja prethodnog stavka i/ili nepoštivanja preporučene minimalne MPC kupac gubi pravo na bonitet opisan u članku 9. koji se odobrava mjesečno. Prodavatelj će odmah, na 30 dana obustaviti isporuku bijele tehnike kupcu koji je mogao utjecati da do takvih situacija ne dođe, a u ponovljenom slučaju raskinuti ugovor.“

Pritom, Poduzetnik A je tijekom trajanja ugovora nadzirao prodajne cijene svojih kupaca i uspoređivao ih sa svojim preporučenim cijenama, kako bi utvrdio odstupa li neki kupac od navedene cjenovne razine.

S tim u vezi, Poduzetnik A je vršio pritisak ili poticaj na kupce koji su cijene određivali ispod razine preporučenih cijena, i to slanjem elektroničkih poruka te dopisa svojim kupcima. Svrha tih poruka i dopisa je bila kažnjavanje partnera koji nisu postupali u skladu s poslovnom politikom Poduzetnika A, te sprječavanje budućeg takvog ponašanja od strane drugih partnera. Partnerima koji nisu postupali u skladu s navedenom poslovnom politikom, Poduzetnik A je odbijao daljnje isporuke svojih proizvoda. Poduzetnik A je istovremeno provodio rabatnu politiku kojom je stimulirao kupce da se pridržavaju prodajnih cijena koje je sam odredio.

Poduzetnik A je opisanu poslovnu praksu održavao u kontinuitetu od 5 godina.

Pitanja za razmišljanje:

- 1) Smatrate li da je poslovna politika Poduzetnika A u konkretnom slučaju u skladu s pravilima tržišnog natjecanja?

- 2) Mogu li poduzetnici određivati preprodajnu cijenu svojih proizvoda drugim kupcima u lancu prodaje?
- 3) Mogu li poduzetnici nadzirati i kažnjavati kupce u lancu prodaje koji se ne pridržavaju njihove cjenovne politike?
- 4) Što od navedenog postupanja Poduzetnika A nije bilo protivno pravilima zaštite tržišnog natjecanja?
- 5) Postoji li objektivno ekonomsko opravdanje Poduzetnika A za njegovu poslovnu politiku?
- 6) Imaju li potrošači, odnosno krajnji kupci koristi od poslovne politike Poduzetnika A?
- 7) Kada biste bili u poziciji Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja koju odluku biste donijeli i zašto?

Radionica na temu članka 101. UFEU – zabranjeni horizontalni sporazumi
Predmet Europske komisije broj AT.39824
(MAN, Volvo/Renault, Daimler, Iveco, DAF, Scania)
Kamioni (engl. *Trucks*)

Svrha radionice: upoznati sudionike radionice s konceptom povrede tržišnog natjecanja u smislu članka 101. UFEU-a sklapanjem zabranjenih horizontalnih sporazuma, odnosno stvaranjem kartela

Koncept radionice: sudionici će dobiti na razmatranje odluku Europske komisije u naznačenom predmetu na engleskom jeziku, te sažetak odluke Europske komisije na hrvatskom jeziku. U zadanom vremenu (15 min) sudionici će proučiti i analizirati odluku Europske komisije, nakon čega će zajedno s voditeljima radionice identificirati, a potom diskutirati i razmatrati određena pitanja tržišnog natjecanja kojima se predmetna odluka bavi.

Ključna pitanja: Radnje koje čine povredu u smislu članka 101. UFEU-a, koncept kartela, trajanje povrede, koncept kontinuirane povrede, visina i način izračuna kazne, mogućnost naknade štete

Uporaba pomagala za pretraživanje internetskih baza podataka

Osnove prava tržišnog natjecanja EU-a
Seminar za hrvatsko pravosuđe

Zagreb, 11. studenog 2021.

Dominik Glavina, mag.iur.
odvjetnik

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

Financira Europska unija

Ugovor o pružanju usluga DG COMP/2017/015 - SI2.778715

Ovaj je dokument izrađen za potrebe Europske komisije. Međutim, u njemu izraženi stavovi pripadaju isključivo autoru dokumenta te se Europska komisija ne može smatrati odgovornom ni za kakvu uporabu informacija sadržanih u ovom dokumentu.

Sadržaj

1. UVOD
2. INTERNETSKJE BAZE PODATAKA
3. PRAKTIČNI SAVJETI ZA PRETRAŽIVANJE BAZA
PODATAKA

1. UVOD

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

3

Praksa u pravu tržišnog natjecanja

- Sudska praksa i praksa nadležnih tijela za zaštitu tržišnog natjecanja
- U Republici Hrvatskoj – (sudska) praksa **formalno** nije izvor prava
 - sudska praksa Visokog Upravnog suda
 - sudska praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske
 - praksa Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja (AZTN)
- U Europskoj uniji – sudska praksa **Suda Europske unije (CJEU)** jest dodatni izvor prava
 - sudska praksa Suda Europske unije
 - praksa Europske komisije (DG Comp)

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

4

Važnost prakse Suda Europske unije

DVIJE ključne uloge Suda Europske unije u pravu tržišnog natjecanja:

Osiguranje učinkovite i jedinstvene primjene prava EU i onemogućavanje raznog tumačenja – prethodni postupak

Provođenje nadzora nad aktivnostima i odlukama Europske komisije

2. Internetske baze podataka

2.1. Nacionalne baze podataka – sudska praksa

- Visoki upravni sud ([Portal sudske prakse Vrhovnog suda RH](#), [Internet stranica AZTN-a](#))
- Ustavni Sud Republike Hrvatske ([Portal sudske prakse USRH](#))
- Različiti portali sudske prakse ([IUS Info](#), [Novi informator](#) i sl.)

ODLUKE SUDOVA

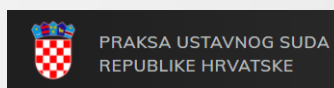
„tekst“ ako odgovara sljedećem izrazu

„ako nije ranije od“ „ako nije kasnije od“

Klasa

2021 2020 2019 2018 2017 2016 ARHIVA

KLASA TUŽITELJ ODLUKE AGENCIJE VRSTA ODLUKE

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

2.2. Nacionalne baze podataka – praksa AZTN-a

- Internet stranica AZTN
- [Odluke](#)
- [Godišnja izvješća](#)

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

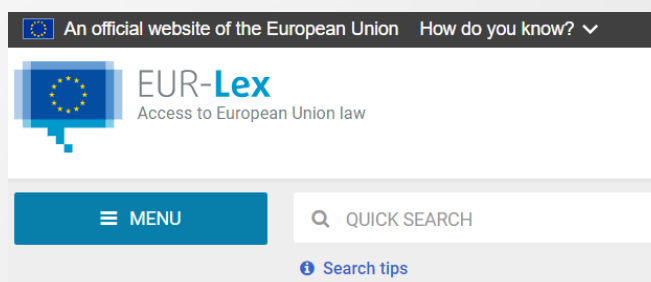
2.3. Europske baze podataka – sudska praksa

- Internet stranica Suda Europske unije – [Curia](#)
- Pretraživanje
- Popis predmeta prema broju
- Pregled sudske prakse
- Komentari presuda
- Povijesna sudska praksa

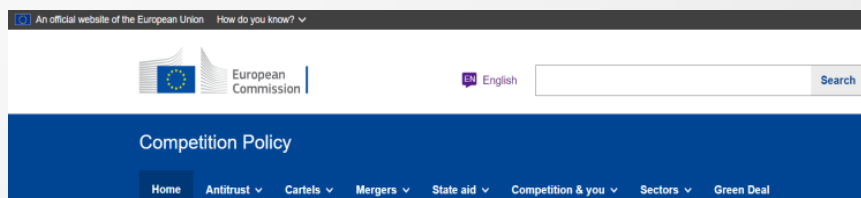
2.3. Europske baze podataka – sudska praksa

- Internet stranica Europske unije – Portal [EUR - Lex](#)
- Pretraživanje
- Pregled sudske prakse (zbornik sudske prakse i registar sudske prakse)

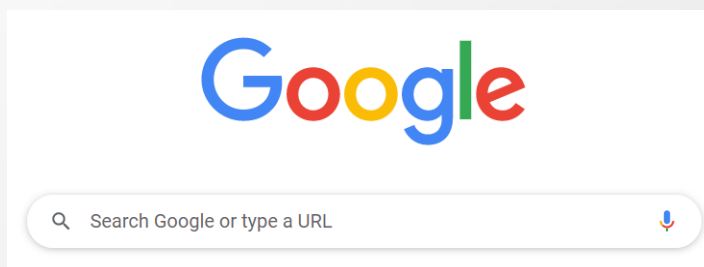
2.3. Europske baze podataka – praksa Europske komisije

- Internet stranica Europske komisije
- Portal [Competition Policy](#)

2.4. Google kao baza podataka

- U slučaju neuspjeha na prethodnim bazama podataka, uvijek možete pokušati s korištenjem tražilice (Google i sl.)

DTB

3. PRAKTIČNI SAVJETI ZA PRETRAŽIVANJE INTERNETSKIH BAZA PODATAKA

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

13

Sudska praksa
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Početna stranica **Pregledi odluka** Pretraživanje Postavke

Ukupno objavljenih odluka: 230377

Objavljeno u zadnjih: ☐ 10 dana ☐ 30 dana ☒ 90 dana

Pregled po sudovima

- OPĆINSKI SUD (285)
- TRGOVAČKI SUD (92)
- UPRAVNI SUD (68)
- VISOKI KAZNENI SUD (136)
- VISOKI PREKRŠAJNI SUD (58)
- VISOKI TRGOVAČKI SUD (8)
- VISOKI UPRAVNI SUD (43)
- VRHOVNI SUD (6427)
- ŽUPANIJSKI SUD (932)

Pregled po indeksnim podacima

- STVARNO KAZALO (0)
- GRADANSKO PRAVO (5)
- KAZNENO PRAVO (1)
- Političke stranke (0)
- Pravilna primjena odredbe 154. st. 2. ZPP kada je sud odredio da svaka stranka snosi svoje troškove u slučaju kada je tužitelj djelomično uspio u sporu (0)
- PREKRŠAJNO PRAVO (0)
- TRGOVAČKO PRAVO (1)
- USTAVNO I UPRAVNO PRAVO (1)
- Zaštita prava radnika (2)
- ZAKONSKO KAZALO (0)
- GRADANSKO PRAVO (2)
- KAZNENO PRAVO (0)
- MEĐUNARODNO PRAVO (0)
- PREKRŠAJNO PRAVO (0)
- TRGOVAČKO PRAVO (1)
- UPRAVNO PRAVO (0)
- Zakon o mirovinskom osiguranju NN 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16 (7)

14

Sudska praksa

VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Brzo pretraživanje

Početna stranica

Pregledi odluka

Pretraživanje

Postavke

Pretraživanje

Ukupno objavljenih odluka: 230377

Osnovno pretraživanje

Sadrži:

Npr. ovršni postupak

Uključi sentence u pretragu:

☐

Vrsta suda:

je

Odaberite..

Napredno pretraživanje

Naziv suda:

je

Odaberite..

Odjel suda:

je

Odaberite..

Oznaka predmeta:

sadrži

Npr. P 1234/2015-1

ECLI broj:

sadrži

Npr. ECLI:HR:VS:2015:P.1234/2015-1

Vrsta predmeta:

je

Odaberite..

Broj u predmetu:

je

Npr. 1234

Godina predmeta:

je

Npr. 2015

Vrsta odluke:

je

Odaberite..

Datum odluke između:

i

Datum objave između:

i

Pretraživanje po pravnom propisu

Dodaj propis, članak i sl.

Pretraživanje po indeksnim podacima

Odaberi stvarno kazalo

Odaberi zakonsko kazalo

Uključi podkategorije u pretraživanje:

☒

15

PRAKSA USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

PREGLEDI

PRETRAGA

UPUTE

HR

ENG

Prema člancima Ustava Republike Hrvatske

Kroz Opći pojmovnik

Prema člancima Hrvatske

Prema člancima ljudskih prav

Prema oznak ustavnosudske zaprimanja

Prema oznakama (signaturama) ustavnosudskih predmeta (po grješavanjima)

Kroz Ustavnosudski pojmovnik

Kroz Opći pojmovnik

Kroz Kazalo propisa

Prema datumu donošenja odluka

Prema načinu odlučivanja

AGENCIJA ZA ZAŠTITU TRŽIŠNOG NATJECANJA

Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja

U-III-1711/2014 - PRESEČKI GRUPA d.o.o. - 28.09.2016 - odbijanje - odluka

U-III-2934/2011 - Hyundai auto Zagreb d.o.o. - 23.05.2014 - odbijanje - odluka

TRŽIŠNO NATJECANJE

zaštita

U-III-254/2021 - STRADIVARI TRADE d.o.o. - 06.10.2021 - odbijanje - odluka

U-III-2790/2016 - BIO SAVE PREMIUM d. o. o. - 13.01.2021 - odbijanje - odluka

U-III-3243/2017 - Jukić, Sretan - 06.05.2020 - odbijanje - odluka

U-III-952/2017 - PRESEČKI GRUPA d.o.o. - 19.04.2018 - usvajanje - odluka

U-III-2820/2016 - BILIĆ-ERIĆ d.o.o. - 01.03.2018 - usvajanje - odluka

U-III-2826/2016 - KLEMM SIGURNOST d.o.o. - 01.03.2018 - usvajanje - odluka

U-III-6196/2016 - V GRUPA d.o.o. - 01.03.2018 - usvajanje - odluka

U-III-2791/2016 - Sokol Marić d.o.o. - 01.02.2018 - usvajanje - odluka

U-III-2225/2015 - AUCTUS GRUPA d.o.o. - 02.11.2016 - odbijanje - odluka

U-III-1678/2014 - PRESEČKI GRUPA d.o.o. - 21.04.2016 - usvajanje - odluka

+ Članak 22.

16

Pristup sudskoj praksi po broju predmeta

Pristup sudskoj praksi po broju predmeta omogućava pronalaženje informacija o svakom predmetu dostavljenom Sudu i Općem sudu od 1953. do danas kao i Službeničkom sudu od 2005. do 2016.

Predmeti su navedeni pod rednim brojevima, prema redoslijedu podnošenja nadležnom tajništvu.

Funkcija „Pretraživanje“ također omogućava pronalaženje predmeta pomoću imena stranaka.

Postoji poveznica preko broja predmeta.

- Za predmete započete do 1997., ta poveznica vodi do međuinstitucionalne baze podataka EUR-Lex i omogućava pregled tekstova presuda i rješenja koji su bili objavljeni u Zborniku sudske prakse.
- Za predmete započete nakon 1998. poveznica usmjerava prema svim tekstovima povezanim s predmetom u pitanju, koji se nalaze u bazi podataka sudske prakse ove internetske stranice.

Predmeti izneseni pred Sud	Predmeti izneseni pred Opći sud	Predmeti izneseni pred Službenički sud
od 1953. do 1988. en / fr	od 1989. en / fr	od 2005. do 2016. en / fr
od 1989. en / fr		

- [Povijesna sudska praksa na jezicima država članica koje su pristupile Uniji 2004. i 2007.](#)

Zbirka sudske prakse

Zbirka sudske prakse sustavno grupira sažetke presuda i rješenja Suda, Općeg suda i Službeničkog suda od početka njihovog rada.

Sustavni raspored, prvotno podijeljen u osam dijelova za razdoblje 1954.-2009., preuređen je za sudsku praksu od 2010., nakon promjena koje je donio Ugovor iz Lisabona, u devet dijelova. Upućivanja između dvaju sustava olakšavaju prijelaz iz jednog u drugi.

Sustavni raspored prije Ugovora iz Lisabona (primjenjiv na sudsku praksu od 1954. do 2009.)	Sustavni raspored nakon Ugovora iz Lisabona (primjenjiv na sudsku praksu od 2010.)
A - Pravni poredak Zajednice	1 - Pravni poredak Europske unije
B - Europska zajednica (EEZ/EZ	2 - Institucionalni okvir Europske unije
C - Europska zajednica za ugljen i čelik (EZUČ/UČ)	3 - Pravni sporovi
D - Europska zajednica za atomsku energiju (EZAE/AE)	4 - Unutarnja politika Europske unije
E - Konvencija o sudskoj nadležnosti i izvršenju odluka	5 - Udruga prekomorskih država i teritorija
F - Javna služba	6 - Vanjska politika
G - Europska unija (EU)	7 - Opće i završne odredbe
H - Konvencija o pravu primjenjivom na ugovorne obveze	8 - Pristupanje novih država članica
	9 - Službenički sporovi

Službene internetske stranice Europske unije Kako to mogu provjeriti? ▼

EUR-Lex
Pristup zakonodavstvu Europske unije

Hrvatski **HR** Moj EUR-Lex
Eksperimentalne funkcije

IZBORNIK BRZO PRETRAŽIVANJE

Savjeti za pretraživanje Potrebne su vam dodatne mogućnosti pretraživanja? Upotrijebite Napredno pretraživanje

EUROPA > EUR-Lex početna stranica > Sudska praksa

Sudska praksa

Elektronički Zbornik
Registar sudske prakse
Pretraživanje sudske prakse
Nedavno objavljeno

Sudska praksa

U ovom odjeljku možete pronaći sudsku praksu **Suda Europske unije**, uključujući:

- presude i rješenja o:
 - postupcima koje su pokrenule institucije EU-a, države članice EU-a, pravne ili fizičke osobe zbog djelovanja ili nedjelovanja institucije, tijela, ureda ili agencije EU-a
 - postupcima protiv država članica EU-a zbog neispunjenja obveza u skladu s Ugovorima EU-a
 - zahtjevima nacionalnih sudova za odlučivanje o prethodnim pitanjima u pogledu valjanosti ili tumačenja prava EU-a
 - sporovima između EU-a i njegova osoblja
- mišljenja i stajališta nezavisnih odvjetnika
- mišljenja Suda o nacrtima sporazuma između EU-a i trećih zemalja ili međunarodnih organizacija.

Ti su dokumenti popraćeni opsežnom pravnom analizom i poveznicama na povezane informacije (npr. zakonodavstvo na koje utječe sudska odluka ili koje se njome tumači, instrumenti citirani u sudskoj praksi). U većini slučajeva dostupni su i sažeci odluka i upućivanja na povezane akademske članke.

[Više o sudskoj praksi](#)

21

Napredno pretraživanje

☐ Ograniči na dokumente objavljene u zbirkama Suda ☒ Pretraži i u sažecima sudske prakse **Traži** **Izbrisi**

Zbirka Sudska praksa
[Odabir više zbirki](#)

▼ Proširi sve ▲ Sažmi sve

Pretraživanje teksta

Traži Pronađite rezultate koji sadržavaju:

☒ u naslovu ☒ u tekstu

☒ AND ☐ OR ☐ NOT Dodaj/izbriši rezultate koji sadržavaju:

☒ u naslovu ☒ u tekstu

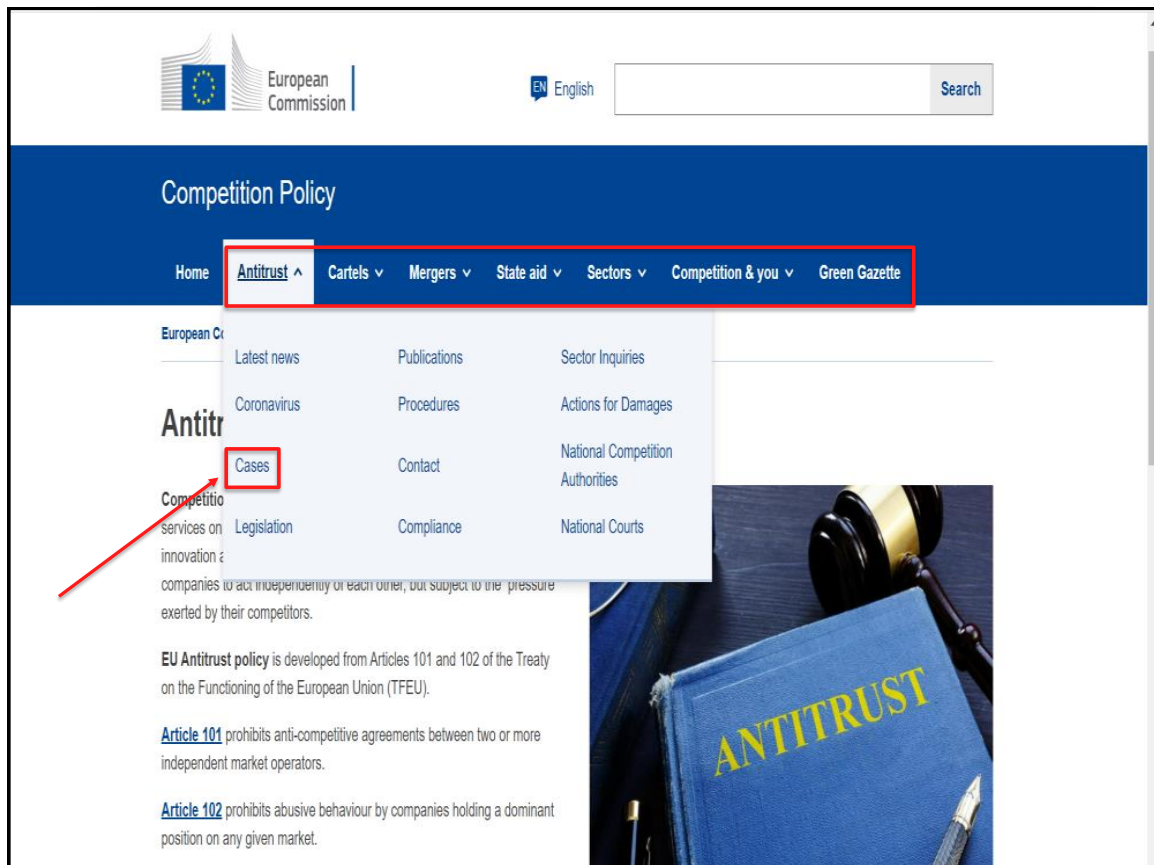
Savjeti za pretraživanje:

- Provedbena uredba = Provedbena l uredba
- " " pretraživanje niza riječi točno kako su napisane
- * zamjena znakova od 0 do n
- ? zamjena jednog znaka

Pretraga po datumu
Objavljeno u zbirkama Suda
Objavljeno u Službenom listu
Postupak
Stranke
Odnos s drugim pravnim aktima
Tema

Kriteriji pretraživanja

22

23

Search competition cases (all policy areas)

Policy Area: **All** Antitrust / Cartels **Cartels** Merger State Aid

Case Number:

Case Title or Company Name:

Decision Date: From

Economic sector (NACE CODE): S C

Web Publication Date: From

Antitrust Advanced Search

[Cases by date] [Cases by company]

Document Type:

Document Title:

Legal Basis: **NEW** Lisbon Treaty

Antitrust: ☒ Cartel: ☒

Cases range: to

Document Date: From to

☐ A-Agriculture, forestry and fishing

☐ B-Mining and quarrying

☐ C-Manufacturing

☐ D-Electricity, gas, steam and air conditioning supply

☐ E-Water supply; sewerage; waste management and remediation activities

☐ F-Construction

☐ G-Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles

☐ H-Transportation and storage

☐ I-Accommodation and food service activities

☐ J-Information and communication

☐ K-Financial and insurance activities

☐ L-Real estate activities

☐ M-Professional, scientific and technical activities

☐ N-Administrative and support service activities

☐ O-Public administration and defence; compulsory social security

☐ P-Education

☐ Q-Human health and social work activities

☐ R-Arts, entertainment and recreation

☐ S-Other services activities

☐ T-Activities of households as employers; undifferentiated goods- and services-producing activities of households for own use

☐ U-Activities of extraterritorial organisations and bodies

Uncheck all Pick up selected

Select All() Unselect All()

Select All() Unselect All()

Select All() Unselect All()

24

DTB

Zahvaljujemo na pozornosti!

Mario Krka, stariji partner (mario.krka@dtb.hr)
Dominik Glavina, odvjetnik (dominik.glavina@dtb.hr)

Divjak, Topić, Bahtijarević & Krka odvjetničko društvo d.o.o.
Ivana Lučića 2a/18, 10 000 Zagreb, Hrvatska
Tel.: +385 1 5391 600
E-pošta: info@dtb.hr

DIVJAK TOPIĆ BAHTIJAREVIĆ & KRKA
Law Firm

PRIVATNOPRAVNA PROVEDBA PRAVA TRŽIŠNOG NATJECANJA EU-a

Pravni okvir EU-a
Domaći propisi kojima se prenosi Direktiva o naknadi štete

SEMINAR ZA HRVATSKO PRAVOSUĐE

Mislav Bradvica
Zagreb, 12. studenog 2021.

Financira Europska unija
Ugovor o pružanju usluga DG COMP/2017/015 -
SI2.778715

BMWC

1

Sadržaj

Pravni okvir EU-a (9:15)

- Praksa Suda Europske unije o pravu na naknadu štete zbog kršenja prava tržišnog natjecanja
- Direktiva o naknadi štete
- Suradnja s Komisijom

Domaći propisi kojima se prenosi Direktiva o naknadi štete (10:00)

- Otkrivanje dokaza
- Učinak domaćih odluka o kršenju prava tržišnog natjecanja
- Rokovi zastare

Domaći propisi kojima se prenosi Direktiva o naknadi štete (nast. – 11:30)

- Solidarna odgovornost
- Kvantifikacija štete
- Prenošnje prekomjerne cijene

BMWC

2

Pozadina

- ▶ ...pravo svake osobe da zahtijeva naknadu štete prouzročenu zabranjenim sporazumom ili djelovanjem zabranjenim člankom 101. UFEU-a osigurava punu djelotvornost tog članka...

presuda od 14. ožujka 2019., Skanska Industrial Solutions i drugi, C-724/17, EU:C:2019:204, stavak 43

- ▶ ...To pravo naime osnažuje operativni karakter pravila tržišnog natjecanja Unije i može odvratiti od sporazuma ili djelovanja koji su često prikriveni, a koji mogu ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje, doprinoseći tako održanju djelotvornog tržišnog natjecanja u Uniji...

presuda od 5. lipnja 2014., Kone i dr., C-557/12, EU:C:2014:1317, stavak 23

- ▶ ...tužbe za naknadu štete zbog povrede pravila tržišnog natjecanja Unije čine sastavni dio sustava provedbe tih pravila čiji je cilj suzbijanje protu-tržišnih ponašanja poduzetnika i njihovo odvracanje od takvog ponašanja.

presuda od 14. ožujka 2019., Skanska Industrial Solutions i drugi, C-724/17, EU:C:2019:204, stavak 45

- ▶ Pravo na traženje naknade jača učinkovitost prava tržišnog natjecanja EU-a i smatra se značajnim doprinosom održavanju učinkovite konkurencije u Europskoj uniji.
- ▶ Pravo na traženje naknade obeshrabruje sporazume ili prakse koje ograničavaju ili narušavaju tržišno natjecanje.

Vidi presude:

od 20. rujna 2001., Courage i Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465,

od 13. srpnja 2006., Manfredi i drugi, C-295/04 do C-298/04, EU: C:2006:461,

od 14. lipnja 2011., Pfeleiderer, C-360/09, EU:C:2011:389,

od 6. studenog 2012., Otis i drugi, C-199/11 EU-a: C:2012:84,

od 6. lipnja 2013., Donau Chemie i drugi, C-536/11 EU-a: C:2013:366,

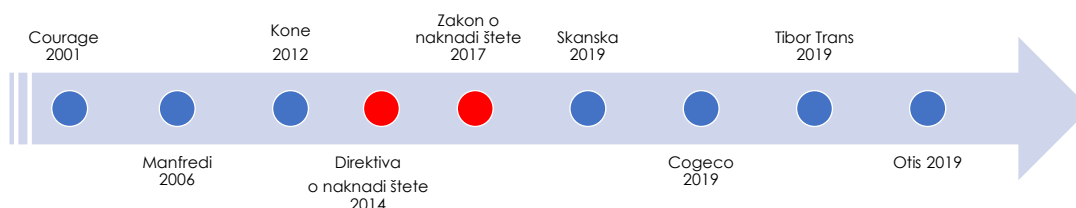
od 5. lipnja 2014., Kone i drugi, C-557/12, EU:C:2014:1317,

od 14. ožujka 2019., Skanska Industrial Solutions i drugi, C-724/17, EU: C: 2019:204.

BMWC

3

Vremenski slijed

BMWC

4

Nekoliko natuknica o šteti

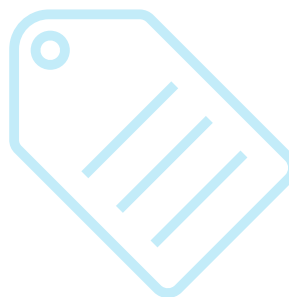
- ▶ Novčane sankcije za kršenje propisa zaštite tržišnog natjecanja mogu imati za cilj (1) kompenzaciju, (2) odvraćanje ili (3) oboje.
- ▶ Naknada se odnosi na štetu uzrokovanu navedenim kršenjem pravila zaštite tržišnog natjecanja.
- ▶ Kompenzacijska „sankcija” treba staviti oštećenika (temeljem radnje koja je bila protivna pravilima zaštite tržišnog natjecanja) u položaj u kojem bi bio bez navedenog kršenja. Odvraćanje se može odnositi na dobitke koji su ostvareni zbog kršenja.
- ▶ Okrenuvši se EU i njezinim državama članicama, javnoj provedbi pravila o zaštiti tržišnog natjecanja povjerena je zadaća odvraćanja od kršenja propisa izricanjem novčanih kazni, dok privatna provedba uglavnom obavlja kompenzacijsku funkciju (s odvraćajućim elementima) nalažući prekršiteljima da plate naknadu štete oštećenima.
- ▶ Ako uzmemo u obzir primjer - horizontalno - fiksiranje cijena između svih poduzetnika (dobavljača) na tržištu na kojem bi inače prevladalo konkurentsko okruženje, lako se može vidjeti kako bi se u idealnom slučaju trebala izračunati šteta i kazna. Naknada štete zahtijeva potpunu nadoknadu:
 - *damnum emergens*, tj. stvarne štete koju je pretrpio oštećenik protupravnog čina (umanjenje njegove imovine), i
 - *lucrum cessans*, tj. izmakle koristi koju bi žrtva ostvarila da nije bilo protupravnog postupanja (sprječavanje povećanja imovine).

BMWC

5

Nekoliko natuknica o šteti

- ▶ Samo ako su ova dva elementa pokrivena, oštećenik se stavlja u položaj u kojem bi bio da nije bilo protupravnog čina, što je univerzalno prihvaćena osnova za naknadu štete.
- ▶ U konkretnom slučaju stvarna šteta: razlika između kartelske cijene koju su platili kupci i hipotetske tržišne cijene koju bi platili da nije bilo kartela („*but-for*” cijena), pomnožena s količinom robe koju su prodali članovi kartela (kartel količina).
- ▶ Da bi se procijenila izmakla korist, potrebna je zahtjevnija procjena. U slučajevima kartela, ukupna izgubljena dobit koju su oštećenici kartela izgubili definirana je udjelom potrošača u gubitku mrtvog tereta (engl. *deadweight loss*) uzrokovanom kartelom. To zahtijeva informacije ne samo o učinku cijene, već i o kvantitativnom učinku kartela u smislu smanjenih količina, a koje iznosi razliku između hipotetske količine koja bi bila prodana da nije bilo kartela („*but for*” količina) i količina obuhvaćenih kartelom.

BMWC

6

C-453/99 - Courage and Crehan (okolnosti slučaja)

- ▶ Radi se o predmetu koji je originirao u Ujedinjenom Kraljevstvu, vezano uz kršenje članka 81. Ugovora o EZ-u (101. UFEU) u svezi sa odnosima zakupa koji sadrže klauzulu o isključivoj kupovini piva.
- ▶ Spor se odnosio na neplaćene količine (zalihe) piva.
- ▶ Spor je nastao između Courage Ltd, britanske pivovare, i g. Bernard Crehan, koji je bio zakupnik puba i vezan za Courage Ltd. ekskluzivnim ugovorom o kupnji piva. 1990. godine Courage Ltd., pivovara koja ima 19% tržišnog udjela na tržištu piva te poduzetnik Grand Metropolitan (u daljnjem tekstu "Gran Met"), poduzetnik koji se bavi ugostiteljstvom, dogovorili su spajanje svojih ugostiteljskih objekata (pubova) i prenijeli su ih u svrhu davanja u zakup na društvo Innitrepneur Estates Ltd. (u daljnjem tekstu "IEL"), društvo u kojem su Courage i Gran Met imali jednake udjele.
- ▶ Potpisan je sporazum između IEL-a i Couragea koji je sadržavao obvezu da su svi zakupoprincipi bili obvezni kupiti pivo isključivo od Couragea, i to po utvrđenim cijenama koje se primjenjuju na prostore koje je IEL dao u zakup.
- ▶ 1991. godine g. Crehan je s IEL-om potpisao dva ugovora o zakupu na dvadeset godina, koji su uključivali gore spomenutu obvezu. Dvije godine kasnije, Courage je tužio zbog neplaćanja za predviđene isporuke piva.
- ▶ Naime, Courage je zahtijevao da zakupnik pivnice plati nepodmireni dug, a tuženik je ustao s protutužbom kojom je tražio da se utvrdi nezakonitost klauzule o isključivoj kupnji u skladu sa člankom 81. Ugovora o EZ-u te je pri tome zahtijevao naknadu štete, budući da su drugi zakupci, koji nisu bili vezani isključivom kupnjom, kupovali pivo po nižoj cijeni.

BMWC

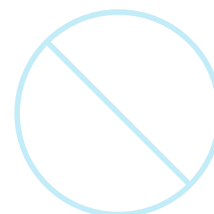
7

C-453/99 - Courage and Crehan (pitanja)

- ▶ Sudska praksa u UK-u prije ovog predmeta već je bila formirala stav kako strane (zabranjenog) sporazuma koji je protivan zaštiti tržišnog natjecanja ne mogu tražiti naknadu štete koja proizlazi iz provedbe takvog sporazuma, budući da su „oni sami” uzrok, a ne oštećenici unutar takvo nastalog narušavanja, tj. ograničavanja tržišnog natjecanja koje proizlazi iz sporazuma (predmet Gibbs Mew – koji je zauzeo jasan stav oko pozicije tko su oštećenici).
- ▶ Sud je ipak bio u nedoumici treba li slijediti tijekom bivše nacionalne sudske prakse ili ipak pitati ECJ (Sud Europske unije):

jesu li spojive posljedice koje proizlaze iz građanskog prava tijekom izravne primjene članka 81. Ugovora o EZ-u i na strane sporazuma koji je navodno protivan pravilima zaštite tržišnog natjecanja,

odlučio se za potonje i uputio sljedeća pitanja na prethodno odlučivanje:

BMWC

8

C-453/99 - Courage and Crehan (pitanja)

1. Treba li se članak 81. EZ-a (bivši članak 85.) tumačiti na način da se strana zabranjenog sporazuma može osloniti na taj članak kako bi zatražila sudsku zaštitu u odnosu na drugu ugovornu stranu?
2. Ako je odgovor na 1. pitanje potvrđan, ima li stranka koja traži zaštitu - pravo na naknadu štete za koju se tvrdi da je nastala kao rezultat njezinog pridržavanja klauzule u sporazumu koji je zabranjen člankom 81.?
3. Treba li smatrati kako je pravilo nacionalnog prava - koje predviđa da sudovi ne bi trebali dopustiti osobi da se oslanja na vlastite nezakonite radnje kao nužan korak za nadoknadu štete - u skladu s pravom EZ-a?
4. Ako je odgovor na 3. takav da bi se u nekim okolnostima takvo pravilo moglo smatrati u suprotnosti s pravom EZ-a, koje bi to okolnosti nacionalni sudovi trebali uzeti u obzir?

BMWC

9

C-453/99 - Courage and Crehan

- ▶ Do slučaja Courage, odluke sudaca zajednice koje su utvrđivale pravo na naknadu štete kao intrinzični element izravne djelotvornosti prava zajednice bile su izrečene samo u postupcima u kojima su fizičke osobe tražile odštetu od države članice zbog kršenja prava zajednice.
- ▶ Međutim, do tog trenutka nisu bile donijete presude o potraživanjima između privatnih osoba.
- ▶ Pitanja su u tom trenutku bila sve, samo ne trivijalna. Potencijalne konsekvence su bile značajne, kako iz pozicije (1) nacionalnih normi koje su odgovorima mogle biti dovedene u pitanje, tako i (2) dodatnim „sankcijama” koje bi se pojavile na strani štetnika.
- ▶ Sud je primijetio da članak 85. (1) i članak 86. Ugovora o EZ-u imaju izravne učinke na odnose između pojedinaca i jamče prava pojedinaca koja moraju biti zaštićena od strane nacionalnih sudova (presude u 127/73 GRT i SABAM [1974.] predmet C-282/95 P Guérin Automobiles protiv Komisije [1997.]).
- ▶ Stoga, svaki pojedinac može pred nacionalnim sudom utvrditi da je došlo do kršenja članka 85. Ugovora, čak i ako je sama strana sporazuma koji bi mogao ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje.
- ▶ Štoviše, puni učinak članka 85. Ugovora o EZ bio bi ugrožen ako ne bi svaka osoba mogla tražiti naknadu štete koja joj je prouzročena sporazumom ili radnjom kojom se ograničava ili narušava tržišno natjecanje.

BMWC

10

Courage i Crehan (štetnik ili oštećenik?)

- ▶ Članak 85. Ugovora o EZ isključuje pravilo nacionalnog prava koje zabranjuje stranci sporazuma, koji može ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje, da traži naknadu štete za štetu koja joj je prouzročena izvršenjem tog sporazuma samo zato što je stranka tog sporazuma.
- ▶ Međutim, u nedostatku drugih pravila EZ koja bi uređivala tu materiju, na nacionalnom je pravnom sustavu svake države članice da odredi nadležne sudove i tijela (tribunale), kao i da utvrdi detaljna postupovna pravila kojima bi se uređilo traženje zaštite prava koja pojedinci izvode izravno iz prava EZ-a, pod uvjetom da takva pravila nisu manje povoljna od pravila koja uređuju slične domaće postupke (načelo ekvivalentnosti) i da ne čine praktički nemogućim ili pretjerano teškim ostvarivanje prava dodijeljenih pravom EZ-a (načelo djelotvornosti).
- ▶ Pod takvim uvjetima, pravo EZ ne isključuje nacionalno pravo da strani za koju se utvrdi da je materijalno odgovorna za narušavanje tržišnog natjecanja u konačnici i uskrati pravo na dobivanje naknade od druge strane. U skladu s načelom priznatim u pravnim sustavima većine država članica i koje već primjenjuje sud, pojedinac ne bi trebao imati koristi od svog dokazanog nezakonitog postupanja.
- ▶ Na nacionalnom je sudu potrebno ispitati je li strana - koja tvrdi da je pretrpjela štetu zbog sporazuma koji bi mogao ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje - bila u značajno podređenom položaju u odnosu na drugu stranu, tj. ispitati kakav joj je bio pregovarački položaj i je li druga strana mogla ozbiljno ugroziti njenu sposobnost da izbjegne moguću štetu ili smanji njen opseg, posebno pravodobnim korištenjem svih pravnih lijekova koji su mu dostupni.

BMWC

11

Courage i Crehan (štetnik ili oštećenik?)

Uzimajući u obzir sve prethodno navedeno, na postavljena pitanja sud je odgovorio kako slijedi:

1. Strana u sporazumu koja može ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje u smislu članka 85. Ugovora o EZ-u može se osloniti na povredu tog članka, usmjeravajući zahtjev prema drugoj ugovornoj strani,
2. Članak 85. Ugovora o EZ-u isključuje pravilo nacionalnog prava prema kojem je strani u sporazumu, koji bi mogao ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje (u smislu te odredbe), zabranjeno tražiti naknadu štete uzrokovanu izvršenjem tog ugovora, a da to isključenje proizlazi iz toga da je tužitelj strana tog sporazuma;
3. Pravo EZ-a ne isključuje pravilo nacionalnog prava koje zabranjuje strani sporazuma, koji može ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje, da se oslanja na vlastite nezakonite radnje za dobivanje naknade štete, ako se utvrdi da ta strana snosi značajnu odgovornost za narušavanje tržišnog natjecanja.

BMWC

12

C-295/04 do C-298/04 Manfredi (okolnosti slučaja)

- ▶ U srpnju 2000. godine, talijansko tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja otkrilo je da su određene osiguravajuće tvrtke ušle u nezakonit dogovor oko razmjene povjerljivih informacija u sektoru osiguranja.
- ▶ Talijansko tijelo je primijetilo kako je u razdoblju od 1994. do 1999. godine, za razliku od onoga što se dogodilo u ostatku Europe, Italija doživjela neuobičajeno i kontinuirano povećanje troškova premija za auto osiguranje od odgovornosti, koje je obvezno.
- ▶ Tijekom postupka talijansko tijelo je pribavilo dokumentaciju iz koje postala razvidna opsežna i raširena razmjena informacija između različitih društava za osiguranje od odgovornosti u vezi sa svim aspektima djelatnosti osiguranja, kao što su, posebice, cijene, popusti, računi, troškovi nezgoda i troškovi distribucije.
- ▶ G. Manfredi i drugi podnijeli su tužbu pred Giudice di pace di Bitonto (Italija) tražeći da se od osiguravajućih društava nadoknade povećane premije osiguranja plaćene kao rezultat sporazuma koji je proglašen zabranjenim.
- ▶ Prema podnositeljima zahtjeva, istraga koja je provedena, otkrila je kako je prosječna cijena premija auto osiguranja od odgovornosti bila 20% viša nego što bi bila u slučaju da nije bilo zabranjenog postupanja osiguravajućih društava. Kršenje koje su počinili poduzetnici koji su sudjelovali u toj praksi rezultiralo je štetom za krajnje potrošače zbog činjenice da je plaćanje premije auto osiguranja od građanske odgovornosti bilo u prosjeku 20% veće od onoga što bi platili da nije bilo povrede pravila o zaštiti tržišnog natjecanja.

BMWC

13

C-295/04 do C-298/04 Manfredi (pitanja)

Talijanski sud uputio je niz pitanja Sudu Europske unije (CJEU):

1. Treba li članak 81. EZ-a tumačiti tako da on čini ništetnim sporazum ili usklađenu praksu između osiguravajućih društava koja se sastoji od međusobne razmjene informacija, koja omogućuje povećanje premija auto osiguranja od odgovornosti koje nisu opravdane tržišnim uvjetima, uzimajući u obzir, posebice, činjenicu da su poduzeća iz nekoliko država članica sudjelovala u sporazumu ili usklađenoj praksi?
2. Treba li se članak 81. EZ-a tumačiti u smislu da daje pravo trećim stranama koje imaju relevantan pravni interes da se pozovu na ništetnost sporazuma ili prakse zabranjene tom odredbom Zajednice i traže naknadu štete za pretrpljenu štetu ako postoji uzročna odnos između sporazuma ili usklađene prakse i štete?
3. Treba li članak 81. EZ-a tumačiti u smislu da za potrebe zastare za pokretanje tužbe za naknadu štete na temelju toga, rok počinje teći od dana kada je sporazum ili usklađena praksa donesena ili od dana kada je dogovoru ili usklađenoj praksi došao kraj?

* 4. pitanje se odnosilo na *punitive damages*

BMWC

14

C-295/04 do C-298/04 Manfredi (odlučivanje suda)

- ▶ Sud je ponovio da članak 81. ima izravne učinke u odnosima između pojedinaca.
- ▶ Sukladno tome, svatko se može pozvati na taj članak i utvrditi ništetnost kartelnog dogovora ili usklađene prakse zabranjene ovim člankom te tražiti naknadu za prouzročenu štetu, ako postoji uzročna veza između kartela ili usklađenog postupanja i štete.
- ▶ U nedostatku pravila Zajednice koja uređuju materiju zastare, nacionalni pravni sustav svake države članice će propisati rok zastare za traženje naknade štete uzrokovane zabranjenim sporazumom ili praksom protivnom pravilima zaštite tržišnog natjecanja, pod uvjetom da se poštuju načela ekvivalentnosti i djelotvornosti.
- ▶ U tom smislu, na nacionalnom je sudu da utvrdi da li nacionalno pravilo - koje predviđa rok zastare za traženje naknade štete uzrokovane zabranjenim sporazumom - počinje teći od dana kada je taj zabranjeni sporazum sklopljen (ili kad je usvojena određena zabranjena praksa), posebice tamo gdje se također nameće kratak rok zastare koji se ne može produžiti, ili se čini praktički nemogućim ili pretjerano teškim ostvarivanje prava na traženje naknade za pretrpljenu štetu.

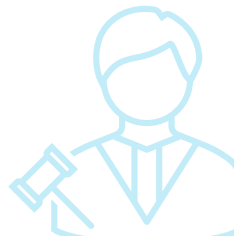
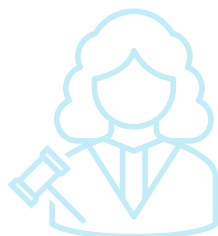
BMWC

15

C-295/04 do C-298/04 Manfredi (odluka)

Sud je utvrdio da u nedostatku zakonodavstva Zajednice u ovom području, države članice:

- ▶ trebaju utvrditi nadležne sudove i postupovna pravila (lijekove) kojima se osigurava zaštita prava koja uživaju pojedinci kao rezultat izravnog učinka prava Zajednice, pod uvjetom da ta pravila ne krše načela ekvivalentnosti i djelotvornosti;
- ▶ propisuju rok zastare za podnošenje tužbe za naknadu štete uzrokovane kartelom ili ponašanjem zabranjenim člankom 81. EZ-a i utvrđuju kriterije za određivanje visine naknade;
- ▶ što se tiče visine naknade: oštećeni moraju imati mogućnost tražiti naknadu ne samo za stvarno pretrpljenu štetu, već i izgubljenu dobit te plaćanje kamata.

BMWC

16

Ekskurs: vrste tužitelja

Žrtve kršenja zakona o tržišnom natjecanju nisu samo potrošači. Oni također mogu biti konkurenti, dobavljači i poduzetnici koji djeluju na istom ili povezanom tržištu. Kršenja natjecateljski prava uzrok širok krug potencijalnih tužitelja.

Postoje tri različite kategorije tužitelja:

- (i) izravni kupci
- (ii) neizravni kupci
- (iii) drugi tužitelji

- ▶ Izravni kupci - kupuju proizvode i usluge od štetnika.
- ▶ Neizravni kupci – kupuju proizvode i usluge od izravnog kupca štetnika ili od daljnjih kupaca.
- ▶ Ostali tužitelji (Kone, Otis). Oni koji trpe štetu na tržištu iako nisu bili u neposrednom odnosu sa štetnikom.
- ▶ Prema ustaljenoj sudskoj praksi, 'svatko može zahtijevati naknadu za pretrpljenu štetu ako postoji uzročna veza između takve štete i povrede'.

Praksa ne pravi razliku između izravnih i neizravnih kupaca. Omogućeno je da tužbe budu podnijete od strane izravnih i neizravnih kupaca.

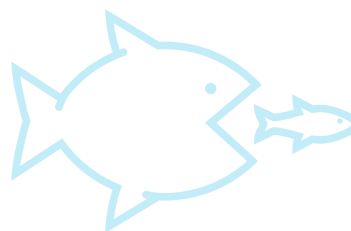

BMWC

17

C-557/12 - Kone i drugi (okolnosti slučaja)

- ▶ Komisija je 2007. godine poduzetnicima Kone, Otis, Schindler Aufzüge und Fahrtreppen i Schindler Liegenschaftsverwaltung izrekla kaznu od 992 milijuna eura zbog njihovog sudjelovanja u kartelu koji se odnosi na instalaciju i održavanje dizala i pokretnih stepenica u Belgiji, Njemačkoj, Luksemburgu i Nizozemskoj.
- ▶ Austrijske su vlasti 2008. godine također izrekle novčane kazne nekolicini poduzetnika (uključujući Kone, Otis i Schindler) zbog provedbe kartela na austrijskom tržištu u vezi s navedenim proizvodima. Kartel je nastojao svojim članovima osigurati više cijene nego što bi se inače moglo očekivati pod normalnim konkurentskim uvjetima.

BMWC

18

C-557/12 - Kone i drugi (okolnosti slučaja)

Sud koji je uputio zahtjev smatra da:

- o su sudionici zabranjenog sporazuma pokušali postići dogovor o više od polovice trgovinskog udjela novih instaliranja na ukupnom austrijskom teritoriju,
- o je više od polovice predmetnih projekata podijeljeno među sudionicima zabranjenog sporazuma, tako da je najmanje trećina tržišnog udjela bila predmetom usklađenog djelovanja,
- o je oko dvije trećine projekata koji su doveli do usklađenog djelovanja ostvareno u skladu s predviđanjima. U trećini slučajeva tržište je podijeljeno trećim poduzetnicima (koji nisu bili sudionici zabranjenog sporazuma) ili sudioniku zabranjenog sporazuma koji nije poštovao dogovorene načine podjele podnoseći ponudu s nižim iznosom,
- o također su utvrđene podjele među sudionicima zabranjenog sporazuma na bilateralnoj razini.
- o zbog postupanja sudionika predmetnog zabranjenog sporazuma, također tijekom posljednjih godina koje su prethodile 2004., cijene na tržištu se gotovo uopće nisu mijenjale i tržišni udjeli dotičnih osoba ostali su pretežno jednaki.

BMWC

19

C-557/12 - Kone i drugi (okolnosti slučaja)

- ▶ Navodeći „učinak zaštitne cijene“ (*umbrella effect*), ÖBB-Infrastruktur zahtijeva od tužitelja u glavnom postupku naknadu štete procijenjenu na 1.839.239,74 eura, proizašlu iz činjenice da je od trećih poduzetnika, koji nisu bili sudionici predmetnog zabranjenog sporazuma, kupio dizala i pokretne trake po višoj cijeni od one koja bi bila određena da nije bilo tog zabranjenog sporazuma zato što su ti treći poduzetnici iskoristili postojanje potonjeg sporazuma za određivanje svojih cijena u višem iznosu.
- ▶ Austrijski Vrhovni sud pitao je CJEU mogu li sudionici kartela biti odgovorni za štetu ÖBB-a. Prema austrijskom zakonu, naknada štete nije bila moguća jer je šteta nastala odlukom dobavljača koji nije bio stranka u kartelu i postupao je zakonito.
- ▶ Prvostupanjski sud odbio je zahtjev ÖBB-Infrastruktur, ali je žalbeni sud usvojio njegov zahtjev.
- ▶ Oberster Gerichtshof, pred kojim su postupak pokrenuli tužitelji u glavnom postupku, ispitao je uvjete postojanja odgovornosti sudionika u zabranjenom sporazumu, u odnosu na članak 101. UFEU-a i sudsku praksu Suda, osobito presuda Courage i Crehan; Manfredi i dr.

BMWC

20

C-557/12 - Kone i drugi (okolnosti slučaja)

- ▶ U skladu sa sudskom praksom austrijskih sudova, osoba koja zahtijeva naknadu štete na temelju izvanugovorne odgovornosti mora dokazati odgovarajuću uzročnu vezu i protupravnost, odnosno povredu zaštitnog zakona.
- ▶ Sud koji je uputio zahtjev navodi da, na temelju pojma odgovarajuće uzročne veze, počinitelj štete mora odgovarati za sve posljedice, uključujući slučajne posljedice, na čiji je eventualni nastanak mogao *in abstracto* računati, ali ne i za atipične posljedice.
- ▶ Spomenuti sud navodi da, kada poduzetnik koji nije sudionik zabranjenog sporazuma koristi prednosti učinka zaštitne cijene, neće postojati odgovarajuća uzročna veza između zabranjenog sporazuma i štete koju eventualno pretrpi kupac ako se radi o neizravnoj šteti, odnosno o kolateralnom učinku neovisne odluke koju je osoba koja nije sudionik zabranjenog sporazuma donijela na temelju vlastitih odluka o poslovanju.

BMWC

21

C-557/12 - Kone i drugi (okolnosti slučaja)

- ▶ Smatra se da su učinak koji situacija na tržištu proizvede u odnosu na konkurenta, takva kakvom su je oblikovali sudionici zabranjenog sporazuma, ekonomske odluke koje poduzetnik s tim u vezi donese kao i odluke koje donese u odnosu na svoje proizvode i odluke o upravljanju, osobito za određivanje cijena, značajno određene brojnim faktorima koji nemaju nikakve veze s tim zabranjenim sporazumom.
- ▶ U odnosu na pitanje protupravnosti, Oberster Gerichtshof je presudio da, na temelju doktrine o zaštitnoj svrsi norme, činjenica uzrokovanja materijalne štete uzrokuje obvezu naknade štete samo u slučaju ako protupravnost štete proizlazi iz povrede ugovornih obveza, apsolutnih prava ili zaštitnih zakona. Odlučujuća je stoga činjenica je li predmet odredbe koju je počinitelj štete povrijedio bila zaštićta interesa oštećenika. To nije slučaj kod prakse zaštitne cijene (*umbrella pricing*), koja ne podrazumijeva nikakvu protupravnost. Protupravni postupci sudionika zabranjenog sporazuma imali su za cilj oštetiti osobe koje kupuju njihove proizvode po umjetno povišenim cijenama koje oni iskazuju. Šteta prouzročena zaštitnom cijenom samo je kolateralni učinak neovisne odluke koju osoba koja nije sudionik tog zabranjenog sporazuma donese na temelju vlastitih odluka o poslovanju.

BMWC

22

C-557/12 - Kone i drugi (okolnosti slučaja)

- ▶ Slijedom navedenog, Oberster Gerichtshof odlučio je prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li članak 101. UFEU-a (članak 81. EZ-a, članak 85. UEZ-a) tumačiti na način da svatko ima pravo od sudionika zabranjenog sporazuma zahtijevati čak i naknadu štete koju prouzroči osoba koja nije sudionik zabranjenog sporazuma a koja, koristeći rast tržišnih cijena, poveća cijene svojih vlastitih proizvoda više nego što bi to učinila da ne postoji zabranjeni sporazum (umbrella pricing), zbog čega načelo djelotvornosti koje je propisao Sud [...] zahtijeva donošenje potvrđne odluke u okviru nacionalnog prava?“

- ▶ Sud koji je uputio zahtjev u biti pita protivu li se članak 101. UFEU-a tumačenju i primjeni prava države članice koje se sastoji u kategoričkom isključivanju, zbog razloga pravne prirode, građanske odgovornosti poduzetnika koji sudjeluju u zabranjenom sporazumu za štetu prouzročenu cijenama koje poduzetnik koji ne sudjeluje u tom sporazumu odredi, uzimajući u obzir djelovanje spomenutog sporazuma, u višem iznosu od onoga koji bi primijenio da taj sporazum ne postoji.

BMWC

23

C-557/12 - Kone i drugi (okolnosti slučaja)

Odgovor:

- ▶ Puna učinkovitost članka 101. UFEU-a bila bi dovedena u pitanje kada bi pravo svake osobe da zahtijeva naknadu pretrpljene štete nacionalnim pravom bilo podređeno, kategorički i neovisno o posebnim okolnostima slučaja, postojanju izravne uzročne veze, pri čemu bi to pravo bilo isključeno zbog činjenice da dotična osoba nije imala ugovorne veze sa sudionikom zabranjenog sporazuma, nego s poduzetnikom koji u njemu nije sudjelovao, čija je politika cijena ipak posljedica zabranjenog sporazuma koji je omogućio iskrivljavanje mehanizama oblikovanja cijene koji uređuju konkurentna tržišta.
- ▶ **Posljedično, žrtva zaštitne cijene (umbrella pricing) može dobiti naknadu pretrpljene štete od sudionika zabranjenog sporazuma, iako sama nije imala ugovorne veze s njima, ako se ustanovi da bi posljedica tog zabranjenog sporazuma mogla biti, ovisno o okolnostima slučaja i osobito o posebnostima predmetnog tržišta, primjena zaštitne cijene od strane trećih osoba koje postupaju autonomno i da te okolnosti i posebnosti nisu mogle biti nepoznate sudionicima tog sporazuma.** Sud koji je uputio zahtjev treba provjeriti jesu li ti uvjeti bili ispunjeni.

BMWC

24

C-435/18 Otis i drugi protiv zemlje Gornja Austrija i drugi

- ▶ Slučaj je nastao nakon tužbe koju je, između ostalog, pokrenula savezna zemlja Gornja Austrija za naknadu štete protiv pet poduzetnika koji posluju u području ugradnje i održavanja liftova i pokretnih stepenica, čije je sudjelovanje u postupanju protivnome pravilima o zaštiti tržišnog natjecanja bilo unutar istog kartela kao i razmatrani u slučaju Kone.
- ▶ Gornja Austrija nije pretrpjela nikakvu štetu kao kupac proizvoda obuhvaćenih kartelom.
- ▶ S druge strane, zbog povećanih troškova izgradnje uzrokovanih kartelom, odobravala je subvencije u obliku subvencioniranih kredita za financiranje građevinskih projekata zahvaćenih kartelom u većem iznosu nego što bi to bilo da kartela nije bilo, što je spriječio saveznu državu da tu razliku iskoristi profitabilnije tj. te bi razliku mogla uložiti uz prosječnu kamatnu stopu državnih obveznica.
- ▶ Sud koji je uputio zahtjev navodi da prema kriterijima austrijskog prava šteta na koju se poziva savezna zemlja Gornja Austrija nije u dovoljnoj vezi s ciljem zabrane zabranjenih sporazuma, odnosno održavanjem tržišnog natjecanja na tržištu koje je zahvaćeno predmetnim zabranjenim sporazumom. U tom pogledu taj sud ističe da u austrijskom pravu isključivo imovinske štete, koje se sastoje od smanjenja žrtvine imovine, a da pritom nije nastala šteta na apsolutno zaštićenom dobru ili interesu, ne uživaju apsolutnu zaštitu, osim u slučaju ugovornog odnosa.
- ▶ Austrijski Vrhovni sud doveo je u pitanje usklađenost takvog ograničenja s člankom 101. UFEU-a.

BMWC

25

C-435/18 Otis i drugi protiv zemlje Gornja Austrija i drugi (odgovor suda)

- ▶ U tim je okolnostima Vrhovni sud odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:
„Treba li članak 85. UEZ-a, članak 81. UEZ-a, odnosno članak 101. UFEU-a tumačiti na način da je za održavanje pune učinkovitosti tih odredaba i korisnog učinka zabrane koja iz njih proizlazi nužno da i osobe koje ne djeluju na mjerodavnom tržištu proizvoda i mjerodavnom zemljopisnom tržištu koji su zahvaćeni zabranjenim sporazumom kao ponuditelji ili kupci, nego u okviru zakonskih propisa kao davatelji poticaja odobravaju zajmove pod povoljnijim uvjetima kupcima proizvoda ponuđenih na tržištu koje je zahvaćeno zabranjenim sporazumom imaju pravo od sudionika zabranjenog sporazuma zahtijevati naknadu štete koja se sastoji u tome da je iznos zajma, koji se odobrava prema određenom postotku troškova proizvoda, bio veći nego što bi to bio slučaj da nije postojao zabranjeni sporazum, zbog čega te iznose nisu mogli profitabilno uložiti?“
- ▶ Kako se ne bi dogodilo da sudionici u zabranjenom sporazumu ne budu dužni naknaditi svu štetu koju su mogli prouzročiti, u tom pogledu, nije nužno da šteta koja je nastala dotičnoj osobi usto ima posebnu vezu sa „zaštitnim ciljem“ članka 101. UFEU-a.
- ▶ Članak 101. UFEU-a treba tumačiti na način da osobe koje ne djeluju kao ponuditelj ili kao kupac na tržištu zahvaćenom određenim zabranjenim sporazumom, ali su odobrile poticaje u obliku poticajnih zajmova kupcima proizvoda koji se nude na tom tržištu, mogu zahtijevati da se društvima koja su sudjelovala u tom zabranjenom sporazumu naloži naknada štete koja im je nastala zbog toga što, s obzirom na to da je iznos tih poticaja bio viši nego što bi bio bez navedenog zabranjenog sporazuma, te osobe nisu mogle koristiti tu razliku u druge, isplativije svrhe.

BMWC

26

C-724/17 - Skanska (okolnosti slučaja)

- ▶ Između 1994. i 2002. godine u Finskoj je održavan na snazi kartel na tržištu asfalta.
- ▶ Kartel: određivanje cijena, zoniranje i koordinirano nadmetanje u slučaju natječaja.
- ▶ U tvrtkama uključenim u kartel od samog početka bilo je više poslovnih restrukturiranja koje su preuzele druge pravne osobe.
- ▶ Vrhovni upravni sud dosudio je kazne odgovarajućim pravnim sljednicima.
- ▶ Slijedom toga, Grad Vantaa je podnio tužbu za naknadu štete za prekomjernu cijenu kao rezultat kartela (daljnji postupak).
- ▶ Grad Vantaa pokrenuo je tužbu protiv triju društava koje su sudjelovali u kartelu, navodeći njihov status kao pravnih sljednika.
- ▶ Finski Vrhovni sud smatrao je da nije jasno jesu li osobe koje su dužne platiti naknadu za takvu štetu definirane pravom EU-a, posebice člankom 101. UFEU-a, ili nacionalnim pravom.

BMWC

27

C-724/17 - Skanska: pitanja za prethodnu odluku

Nacionalni sud je, *inter alia*, upitao:

Ako se odgovorni subjekti određuju izravno na temelju članka 101. UFEU-a, jesu li subjekti koji su dužni naknaditi štetu oni koji su obuhvaćeni pojmom „poduzetnika” u smislu te odredbe? Treba li prilikom određivanja subjekata odgovornih za naknadu štete primijeniti ista načela poput onih koje je Sud primijenio radi određivanja odgovornih subjekata u području novčanih kazni, a prema kojima se odgovornost osobito može temeljiti na pripadnosti istoj gospodarskoj cjelini ili na gospodarskom kontinuitetu?

BMWC

28

C-724/17 - Skanska: obrazloženje

- ▶ Privatno pravna provedba prava tržišnog natjecanja EU koncepta se oslanja na ekonomski kontinuitet, koji se do tada koristio za potrebe provedbe u javno-pravnom interesu.
- ▶ Pojam „poduzetnika” u smislu članka 101. UFEU-a obuhvaća sve subjekte koji se bave gospodarskom djelatnošću, bez obzira na njihov pravni status i način financiranja.
- ▶ U vezi sa stanjem restrukturiranja društva, Sud je primijetio da kada je subjekt koji je prekršio pravila zaštite tržišnog natjecanja pravno ili organizacijski promijenjen, ta promjena ne znači nužno stvaranje novog poduzetnika koje nije odgovorno za prethodno društvo.
- ▶ Budući da odgovornost za štetu proizašla iz povreda pravila tržišnog natjecanja Unije ima osobni karakter, dužnost je poduzetnika koji krši ta pravila da naknadi štetu prouzročenu povredom.
- ▶ To tumačenje nije dovedeno u pitanje argumentom iznesenim na raspravi - prema kojem iz članka 11. stavka 1. Direktive 2014/104, u skladu s kojim države članice osiguravaju da poduzetnici koji su zajedničkim ponašanjem povrijedili pravo tržišnog natjecanja solidarno odgovaraju za štetu prouzročenu povredom prava tržišnog natjecanja – već proizlazi da je na unutarnjem pravnom poretku svake države članice da odredi subjekt koji je dužan naknaditi tu štetu, uz poštovanje načela ekvivalentnosti i djelotvornosti.

BMWC

29

C-451/18 - Tibor-Trans (okolnosti slučaja)

- ▶ Predmet se odnosi na tumačenje članka 7. stavka 2. Uredbe br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti i priznavanju i izvršenju presuda u građanskim i trgovačkim sporovima (Uredba Bruxelles Ia):
*Osoba s domicilom u državi članici može biti tužena u drugoj državi članici:
...u stvarima povezanim s deliktima ili kvazideliktima pred sudom mjesta u kojem je nastala ili može nastati štetna radnja;*
- ▶ 19. srpnja 2016. Europska komisija donijela je odluku kojom se utvrdio kartel između 15 međunarodnih proizvođača kamiona, uključujući nizozemsku tvrtku DAF Trucks za dvije kategorije proizvoda, odnosno kamione težine između 6 i 16 tona, odnosno kamione veće od 16 tona težine (bilo da su to kompaktni kamioni ili kamioni s prikolicom).
- ▶ Kartel je imao oblik jedinstvene i kontinuirane povrede članka 101. UFEU-a, koja je za tri sudjelujuća društva trajala od 17. siječnja 1997. do 20. rujna 2010., te za dvanaest preostalih sudjelujućih društava, među kojima je DAF Trucks, od 17. siječnja 1997. i 18. siječnja 2011.
- ▶ Povreda se sastojala od tajnih dogovora o određivanju cijena i povećanjima bruto cijena u Europskom gospodarskom prostoru (EGP) za kamione, kao i o vremenskim planovima i prosljeđivanju troškova za uvođenje tehnologija s niskim razinama emisija za kamione u skladu sa zahtjevima normi za emisije Euro 3 do Euro 6.

BMWC

30

C-451/18 - Tibor-Trans (okolnosti slučaja)

- ▶ 20. srpnja 2017. godine mađarski poduzetnik (društvo) Tibor-Trans podnio je tužbu za naknadu štete protiv nizozemske tvrtke DAF Trucks za naknadu štete koju je navodno prouzročio kartel proizvođača kamiona.
- ▶ Tibor-Trans je društvo koje posluje u nacionalnom i međunarodnom prijevozu robe i koje je od 2000. do 2008. postupno ulagalo u nabavu novih kamiona. Tibor-Trans (1) kao krajnji korisnik nije mogao kupovati izravno od proizvođača te se morao obratiti distributerima sa sjedištem u Mađarskoj. Koristio se (2) financiranjem društava za leasing, također sa sjedištem u Mađarskoj, na temelju ugovora o leasingu s fiksno dogovorenim prijenosom vlasništva, a (3) davatelj leasinga je cijene koje je dogovorio s društvom Tibor-Trans uvećavao za troškove i svoju maržu. (4) Pravo vlasništva na vozilima se na Tibor-Trans prenosilo na kraju ugovora o leasingu, nakon čega su za društvo prestale obveze iz tog ugovora.
- ▶ Tibor-Trans je tvrdio da su mađarski sudovi imali međunarodnu nadležnost za odlučivanje o predmetu prema članku 7. stavku 2. Uredbe Bruxelles Ia.
- ▶ 19. travnja 2018., Sud pravde u Győru u Mađarskoj utvrdio je da nije nadležan odlučivati o predmetu u glavnom postupku, čime je favorizirao mjesto uzročnog događaja kao veznog faktora za primjenu članka 7. (2) Uredbe Bruxelles Ia., odnosno mjesto gdje su se tajni dogovori odvijali (Njemačka).

BMWC

31

C-451/18 - Tibor-Trans (pravno pitanje)

- ▶ Sud koji je uputio zahtjev, a koji je odlučivao o žalbi na spomenutu prvostupanjsku odluku, doveo je u pitanje kako se treba interpretirati članak 7. stavak 2. Uredbe Bruxelles Ia.
- ▶ U tim je okolnostima sud u Győru odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje: „Treba li pravilo posebne nadležnosti propisano u članku 7. točki 2. Uredbe [...] br. 1215/2012 [...] tumačiti na način da „mjesto u kojem je nastala štetna radnja [u kojemu se dogodio štetni događaj]” daje osnovu za nadležnost suda ako:
 - se domicil ili središte gospodarske djelatnosti ili imovinskih interesa tužitelja [u glavnom postupku] koji tvrdi da je pretrpio štetu nalazi u toj državi;
 - se tužiteljevo potraživanje [u glavnom postupku], usmjereno protiv samo jednog tuženika, proizvođača kamiona s domicilom u drugoj državi članici, temelji na povredi [utvrđenoj odlukom] Europske komisije u skladu s člankom 101. stavkom 1. [UFEU-a], koja se sastojala od tajnih sporazuma o utvrđivanju cijena i povećanjima bruto cijena kamiona u EGP-u, a odluka je, osim tuženiku [u glavnom postupku], upućena i drugim osobama;
 - je tužitelj [u glavnom postupku] samo kupio kamione koje su proizveli drugi poduzetnici uključeni u zabranjeni sporazum;
 - ništa ne upućuje na to da se ijedan od sastanaka za koje se smatralo da ograničavaju tržišno natjecanje održao u državi [članici] suda pred kojim se vodi postupak;
 - je tužitelj [u glavnom postupku] općenito kupovao kamione – kako smatra, po iskrivljenim cijenama – u državi [članici] suda pred kojim se vodi postupak i u tom je pogledu s poduzetnicima koji posluju u toj državi sklapao ugovore o leasingu s fiksno dogovorenim prijenosom vlasništva, ali je prema svojim tvrdnjama izravno pregovarao s distributerima vozila, a davatelj leasinga je ugovorenim cijenama dodavao svoju maržu i troškove leasinga, dok se tužitelju pravo vlasništva na vozilima prenosilo na kraju ugovora o zakupu u trenutku njegova prestanka?”

BMWC

32

C-451/18 - Tibor-Trans (odluka)

- ▶ Tužba za naknadu štete zbog navodnih kršenja prava tržišnog natjecanja Unije spada u koncept „građanske i trgovačke stvari” u smislu članka 1. stavka 1. Uredbe br. 1215/2012.
- ▶ Kada je riječ o pojmu „mjesto u kojem je nastala štetna radnja [u kojemu se dogodio štetni događaj]” iz članka 7. točke 2. Uredbe br. 1215/2012, taj se izraz odnosi kako na mjesto gdje je nastala šteta tako i na mjesto uzročnog događaja zbog kojeg je nastala ta šteta, tako da bi tuženik mogao biti tužen, prema tužiteljevu izboru, pred sudom jednog ili drugog od navedenih mjesta.
- ▶ U konkretnom slučaju, navodna šteta se ogleda u povećanim troškovima nastalim kao rezultat umjetno napuhamih cijena kamiona kao posljedica tajnog dogovora koji predstavlja jedno i kontinuirano kršenje članka 101. UFEU-a.
- ▶ Što se tiče naravi navodne štete, valja primijetiti da se ona ne sastoji samo od pukih financijskih posljedica štete koju bi mogli pretrpjeti izravni kupci, kao što su mađarski ovlašteni distributeri automobila, i koja bi se mogla sastojati od prodajnog gubitka zbog povećanja cijene. Naprotiv, navodna šteta u glavnom predmetu u biti proizlazi iz dodatnih troškova plaćenih zbog umjetno visokih cijena, zbog čega je očito izravna posljedica povrede članka 101. UFEU-a te je stoga izravna šteta koja u načelu dopušta uspostavu nadležnosti sudova države članice na čijem području je nastala.
- ▶ Ako se tržište na koje utječe protu-tržišno ponašanje nalazi u državi članici na čijem je području navodno nastala navodna šteta, valja smatrati da se mjesto nastanka štete, radi primjene članka 7. točke 2. Uredbe br. 1215/2012, nalazi u toj državi članici

BMWC

33

C-637/17 - Cogeco (okolnosti slučaja)

- ▶ Relevantna tržišta: sportski TV kanali u Portugalu.
- ▶ Cogeco Communications Inc bio je partner portugalskog društva Cabovisão-Televisão Por Cabo SA (Cabovisão) između 2006. i 2012. godine.
- ▶ 30. travnja 2008., Cabovisão i Sport TV Portugal sklopili su distribucijski ugovor za retransmisiju televizijskog kanala. 2009. Cabovisão je podnio pritužbu portugalskom tijelu za tržišno natjecanje, između ostalog, protiv Sport TV Portugal SA pri tome kritizirajući prakse kojima se ograničava tržišno natjecanje na tržištu premium sportskih televizijskih kanala, osobito diskriminatornu politiku cijena, za koju smatra da čini zlouporabu vladajućeg položaja.
- ▶ 14. lipnja 2013., tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja izreklo je novčanu kaznu Sport TV jer je smatralo da je iskoristio svoj vladajući položaj.
- ▶ Cogeco je pokrenuo tužbu za naknadu štete, između ostalog, protiv Sport TV.
- ▶ Istaknut je prigovor kako je tužba zastarjela.
- ▶ Zahtjev je podnijen prije roka za transpoziciju Direktive o naknadama štete. U vrijeme podnošenja, direktiva još nije bila transponirana u portugalski pravni sustav.

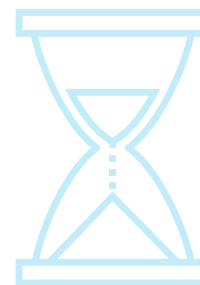
BMWC

34

C-637/17 – Cogeco (pravna pitanja)

Okružni sud u Lisabonu postavio je sljedeća pitanja:

1. Primjenjuje li se Direktiva na spor u glavnom postupku (dok nije istekao rok za prenošenje u nacionalno zakonodavstvo)?
2. Treba li članak 102. UFEU-a i načela ekvivalentnosti i djelotvornosti tumačiti tako da isključuju nacionalno zakonodavstvo koje:
 - a) propisuje da je zastara tužbe za naknadu štete tri godine i počinje teći od dana kada je oštećenik saznao da ima pravo na naknadu, čak i ako ne zna identitet osobe odgovorne za štetu i točan opseg štete, šteta;
 - b) ne predviđa nikakvu mogućnost obustave ili prekida tijeka tog roka za vrijeme trajanja postupka pred nacionalnim tijelom za tržišno natjecanje?

BMWC

35

C-637/17 – Cogeco (prvi skup pitanja)

- ▶ Sud je smatrao da se Direktiva o naknadi štete ne primjenjuje na spor u glavnom postupku.
- ▶ Direktiva o naknadi štete sadrži posebnu odredbu u članku 22. kojom se izričito uređuju uvjeti za vremensku primjenu njezinih postupovnih i materijalnih odredbi.

Članak 22. - Vremenska primjena

1. Države članice osiguravaju da se nacionalne mjere, usvojene na temelju članka 21. radi usklađivanja s materijalnim odredbama ove Direktive, ne primjenjuju retroaktivno.

2. Države članice osiguravaju da se nacionalne mjere usvojene na temelju članka 21., osim onih iz stavka 1., ne primjenjuju na postupke za naknadu štete pokrenute pred nacionalnim sudom prije 26. prosinca 2014.

- ▶ Sud je naveo da su države članice imale diskrecijsko pravo prilikom prijenosa ove Direktive da li se nacionalna pravila kojima se prenose njezine postupovne odredbe primjenjuju na tužbe za naknadu štete pokrenute nakon 26. prosinca 2014., ali prije datuma prijenosa ove Direktive ili najkasnije prije isteka ove Direktive.

Stoga su, u ostvarivanju ovog prava, države članice odlučile da se odredbe njihovog nacionalnog prava kojima se prenose postupovne odredbe Direktive 2014/104 neće primjenjivati na tužbe za naknadu štete pokrenute prije datuma stupanja na snagu novih nacionalnih odredbi. Za tužbe podnesene nakon 26. prosinca 2014., ali prije datuma isteka razdoblja za prijenos Direktive, nastaviti će se primjenjivati samo nacionalna postupovna pravila koja su bila na snazi prije prenošenja ove Direktive.

BMWC

36

C-637/17 – Cogeco (obrazloženje)

- ▶ Tužba za naknadu štete koju je podnio Cogeco podnesena je 27. veljače 2015., to jest, prije isteka roka za transpoziciju Direktive 2014/104 i prije prenošenje direktive u portugalsko zakonodavstvo.
- ▶ U odredbama navedenog zakona kojim je Direktiva implementirana, portugalski je zakonodavac odlučio da se nacionalna pravila kojima se prenose postupovne odredbe te direktive ne primjenjuju na tužbe za naknadu štete pokrenute prije stupanja na snagu tog zakona.
- ▶ Slijedom toga, Sud je zaključio da se ova Direktiva ni u kojem slučaju ne primjenjuje *ratione temporis* na spor u glavnom postupku.
- ▶ Sud je iznova ponovio kako
 - članak 102. UFEU-a ima izravne učinke u odnosima između pojedinaca i stvara prava u korist obuhvaćenih osoba,
 - svatko može zahtijevati naknadu za pretrpljenu štetu ako postoji uzročna veza između te štete i zloporabe vladajućeg položaja, što je zabranjeno člankom 102. UFEU-a.
 - u nedostatku primjenjivih pravila Unije u ovom području *ratione temporis*, unutarnji pravni poredak svake države članice trebao bi utvrditi detaljna pravila o ostvarivanju prava na zahtjev za naknadu štete koja je posljedica zloporabe vladajućeg položaja, uključujući ona koja se odnose na ograničenje razdoblja, dok se pro tome moraju se poštivati načela ekvivalentnosti i djelotvornosti.

BMWC

37

C-637/17 – Cogeco (obrazloženje)

- ▶ U pogledu rokova zastare, Sud Europske unije uzeo je u obzir sve elemente portugalskog režima zastare.
- ▶ Kao drugo, valja voditi računa o posebnostima predmeta obuhvaćenih pravom tržišnog natjecanja te osobito o okolnosti da podnošenje tužbi za naknadu štete zbog kršenja prava tržišnog natjecanja Unije u načelu nužno zahtijeva provođenje složene ekonomske i činjenične analize.
- ▶ U tim okolnostima, valja navesti da nacionalni propis kojim se utvrđuje datum od kojeg počinje teći rok zastare, trajanje i pravila o zastoji ili prekidu tog roka, treba prilagoditi posebnostima prava tržišnog natjecanja i ciljevima provođenja pravila tog prava od strane predmetnih osoba, kako se ne bi u potpunosti smanjila puna učinkovitost članka 102. UFEU-a.
- ▶ Iz toga proizlazi da trajanje roka zastare ne može biti kratko u mjeri u kojoj, zajedno s drugim pravilima o zastari, čini ostvarivanje prava na zahtijevanje naknade štete praktički nemogućim ili pretjerano teškim. Kratki rokovi zastare koji počinju teći prije nego što osoba oštećena kršenjem prava tržišnog natjecanja Unije može saznati za identitet počinitelja te povrede mogu praktički onemogućiti ili učiniti pretjerano teškim ostvarivanje prava na zahtijevanje obeštećenja.
 - tom kontekstu, valja utvrditi da rok zastare od tri godine, poput onog u glavnom postupku, koji, s jedne strane, počinje teći od datuma kada je oštećena osoba saznala za svoje pravo na naknadu štete, čak i ako nije znala tko je počinitelj povrede i koji, s druge strane, ne može zastati ili se prekinuti tijekom postupka koji se vodi pred nacionalnim tijelom za zaštitu tržišnog natjecanja, čini ostvarivanje prava na potpunu naknadu štete praktički nemogućim ili pretjerano teškim. Kad je riječ o načelu ekvivalentnosti, u predmetnom slučaju proizlazi da to načelo nije povrijeđeno jer je nesporno da se nacionalna pravila o roku zastare primjenjuju kako na postupke za naknadu štete koji se temelje na pravu Unije tako i na one koji se temelje na nacionalnom pravu i da njihova primjenjivost ne ovisi o pitanju proizlazi li pravo na potpunu naknadu štete iz povrede nacionalnih pravila tržišnog natjecanja ili prava tržišnog natjecanja Unije (para 53, para 54).

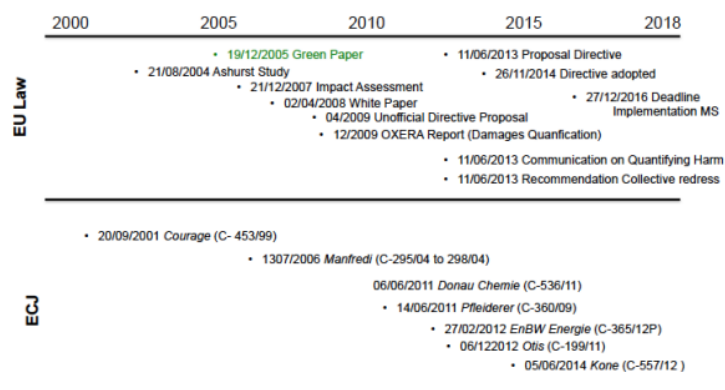
BMWC

38

DIREKTIVA O NAKNADI ŠTETE

BMWC

39

Izvor: Draft of Chapter 2 of The EU Antitrust Damages Directive: Transposition in the Member States; Oxford University Press, eds. B. RODGER, M.S. FERRO & F. MARCOS.

BMWC

40

Direktiva 2014/104

► Direktiva 2014/104/EU o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije usvojena je 26. studenoga 2014. od strane Europskog parlamenta i Vijeća.

► Svrha:

- Postupci za naknadu štete čine samo jedan element učinkovitog sustava privatne provedbe kršenja prava tržišnog natjecanja te se dopunjuju alternativnim putovima pravne zaštite, kao što su sporazumno rješavanje sporova i javne odluke o provedbi koje potiču strane na pružanje naknade. Kako bi se osigurali učinkoviti postupci privatne provedbe u okviru građanskog prava i učinkovita javna provedba od strane tijela nadležnih za tržišno natjecanje, oba alata moraju međusobno djelovati radi osiguranja maksimalne učinkovitosti pravila tržišnog natjecanja. Potrebno je regulirati, na usklađen način, koordinaciju tih dvaju oblika provedbe, na primjer u odnosu na režime za pristup dokumentima koje posjeduju tijela nadležna za tržišno natjecanje. Takvom koordinacijom na razini Unije također će se izbjeći različitost primjenjivih pravila, što bi moglo ugroziti pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta.
- Poduzetnici koji imaju poslovni nastan i djeluju u različitim državama članicama podliježu različitim postupkovnim pravilima koja znatno utječu na mjeru u kojoj se oni mogu smatrati odgovornima za kršenja prava tržišnog natjecanja. Ova neujednačena provedba prava na naknadu štete zajamčenog pravom Unije može dovesti ne samo do konkurentne prednosti za neke poduzetnike koji su povrijedili članak 101. ili 102. UFEU-a, nego također može biti nepoželjna za ostvarivanje prava poslovnog nastana i prava na slobodno kretanje robe ili pružanje usluga u onim državama članicama u kojima se pravo na naknadu štete učinkovitije provodi.

► Otkrivanje dokaza

► Učinak nacionalnih odluka, zastara, solidarna odgovornost

► Prenosanje previsokih cijena

► Kvantifikacija štete

► Sporazumno rješavanje sporova

► Vremenska valjanost

► Države članice su do 27. prosinca 2016. trebale donijeti zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom.

BMWC

41

Suradnja s Komisijom

► Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora o EZ-u

► Obavijest Komisije o suradnji između Komisije i sudova država članica EU u primjeni članaka 81. i 82. Ugovora o EZ-u (2004/C 101/04)

► Komisija je obvezna pomagati nacionalnim sudovima a najčešći oblici pomoći su:

- 1) prosljeđivanje informacija
- 2) dostavljanje mišljenja i primjedbi.

► Nacionalni sudovi mogu biti pozvani odlučivati o primjeni UFEU u okviru parnica između privatnih osoba, primjerice tužbi vezanih uz ugovorne odnose ili za naknadu štete. Osim toga oni mogu djelovati kao tijelo izvršenja sudskih odluka ili kao drugostupanjski sud

► Ako su nacionalni sudovi nadležni da rješavaju određeni predmet, oni imaju ovlast primjenjivati članke 101. i 102. UFEU.

► Ako nacionalni sud primjenjuje nacionalno pravo tržišnog natjecanja na sporazume, odluke udruženja poduzetnika ili usklađena djelovanja koja **mogu imati utjecaja na trgovinu između država članica** u smislu članka 101. stavka 1. UFEU, oni su obvezni primjenjivati i pravo tržišnog natjecanja EU-a na te sporazume, odluke ili djelovanja

BMWC

42

Suradnja s Komisijom

- ▶ Sudovi EU-a su utvrdili su da postoji obveza suradnje koja nameće obvezu europskim institucijama i državama članicama uzajamne suradnje u svrhu ostvarivanja ciljeva Ugovora; stoga se sugerira da (EU) Komisija mora pomagati nacionalnim sudovima kad primjenjuju pravo EU, i obratno
- ▶ Kako bi pomogla nacionalnim sudovima u primjeni pravila o tržišnom natjecanju EU-a, Komisija je obvezna pomoći nacionalnim sudovima kad oni smatraju da im je njezina pomoć neophodna za donošenje odluke o predmetu (prijatelj suda)
- ▶ Komisija će voditi računa o neovisnosti nacionalnih sudova. Kao posljedica toga, pomoć koju nudi Komisija ne obvezuje nacionalni sud
- ▶ Komisija će se, isto tako, pobrinuti da se poštuje obveza čuvanja poslovne tajne te da vodi računa o svom funkcioniranju i neovisnosti
- ▶ Komisija u svom godišnjem Izvješću o politici tržišnog natjecanja objavljuje pregled svoje suradnje s nacionalnim sudovima

BMWC

43

Suradnja s Komisijom

- ▶ Obveza Komisije da proslijeđuje informacije nacionalnim sudovima
 - Nacionalni sud može, primjerice, zatražiti od Komisije
 - dokumente koje ona posjeduje ili
 - informacije postupovne prirode koje bi mu omogućile da otkrije je li određeni predmet u postupku pred Komisijom,
 - Informaciju je li Komisija započela postupak ili već zauzela stav.
 - upitati kad očekuje da će donijeti odluku, kako bi mogao odrediti postoje li preduvjeti za donošenje odluke o obustavi postupka i treba li naložiti privremene mjere
 - Komisija će se potruditi da nacionalnim sudovima dostavi tražene informacije **u roku od jednog mjeseca od dana primitka zahtjeva za njima**. Ako Komisija od nacionalnog suda zatraži dodatno pojašnjenje njegova zahtjeva ili ako se Komisija mora savjetovati s onim koje proslijeđivanje informacija izravno pogađa, to razdoblje počinje teći od trenutka primitka zatraženih informacija

BMWC

44

Suradnja s Komisijom

- ▶ Zahtjev za mišljenje o pitanjima koja se tiču primjene prava tržišnog natjecanja EU-a
 - ❑ Nacionalni sud može, kad je pozvan primjenjivati pravila o tržišnom natjecanju EU-a na predmet koji je u tijeku pred njim, kao prvo **potražiti upute u sudskoj praksi sudova EU ili u uredbama, odlukama, obavijestima i smjernicama Komisije.**
 - ❑ Nacionalni sud može zatražiti od Komisije mišljenje o pitanjima koja se **tiču primjene pravila o tržišnom natjecanju EU-a**
 - ❑ Nacionalni sud može zatražiti od Komisije **mišljenje o ekonomskim, činjeničnim i pravnim pitanjima.** Time se, naravno, ne dovodi u pitanje postojanje mogućnosti ili obveza za nacionalni sud da od Suda zatraži donošenje odluke o prethodnom pitanju u pogledu tumačenja ili valjanosti prava EU
 - ❑ Komisija može od nacionalnog suda zatražiti dodatne informacije, kako bi bila u mogućnosti dati mu korisno mišljenje
 - ❑ Kako bi osigurala učinkovitost suradnje s nacionalnim sudovima, Komisija će nastojati nacionalnom sudu dostaviti traženo mišljenje **u roku od četiri mjeseca** od datuma primitka zahtjeva. Ako Komisija od nacionalnog suda zatraži daljnje informacije kako bi mogla formulirati svoje mišljenje, to razdoblje počinje teći od trenutka primitka dodatnih informacija
 - ❑ Mišljenje Komisije **nije pravno obvezujuće** za nacionalne sudove

BMWC

45

NACIONALNO ZAKONODAVSTVO

PRIENOS DIREKTIVE O NAKNADI ŠTETE

BMWC

46

U očekivanju Direktive 2014/104

- ▶ Privatno pravna provedba propisa o zaštiti tržišnog natjecanja u Hrvatskoj započela je početkom 2000-ih;
- ▶ Prvi Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja donesen je 1995. godine, dok je novoosnovano tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja počelo s radom 1997. godine.
- ▶ Prvi ikad zabilježeni privatni predmet bio je "naknadni tj. slijedeći postupak", eng. *follow-on*, na temelju odluke Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja o zlouporabi vladajućeg položaja. U to vrijeme nisu postojala posebna pravila o tužbama za naknadu štete, što je tužiteljima ostavljalo da se pozivaju na opća pravila naknade štete te parničnog postupka*.
- ▶ To je negativno utjecalo kako na trajanje postupka, tako i na kvalitetu odluka. Također, neiskustvo stranaka u parnici, uključujući i njihovih pravnih zastupnika s novim pravilima tržišnog natjecanja, te njihovo balansiranje s općim pravilima naknade štete i parničnog postupka odrazilo se na stvaranje nedosljedne i nesređene sudske prakse. Nažalost, niti kasnije godine nisu donijele značajan napredak u smislu energičnije aktivnosti provođenja privatno pravne zaštite unatoč uvođenju profinjenijeg normativnog okvira*.

*Private antitrust enforcement in the European Union: where do we stand after the of the Directive 2014/104/EU „, Andrea Biondi, Gabriella Muscolo and Renato Nazzini (eds.), Kluwer, 2022 (forthcoming) - prof. dr. sc. Jasminka Pecotić Kaufman.

BMWC

47

Provedba pravila o zaštiti tržišnog natjecanja

	Početak	Ishod	Nadležnost
Javno pravna provedba	Po službenoj dužnosti Prijava/pritužba Pokajnički program/umanjenje kazne(?)	Utvrđenje povrede Novčana Kazna	Europska komisija Sudovi Europske unije AZTN Visoki upravni sud
Privatno pravna provedba (samostalna)	Tužba podnesena od strane žrtve/oštećenika	Utvrđenje povrede Naknada štete	Trgovački sud
Privatno pravna provedba (slijedeća)	Tužba podnesena od strane žrtve/oštećenika	Naknada štete (na temelju već dosuđene/utvrđene povrede)	Trgovački sud

BMWC

48

Ekskurs: samostalni i slijedeći postupci

► Samostalni postupci

- na oštećeniku leži iznimno težak teret dokazivanja protupravnosti (uz ostale pretpostavke odgovornosti za štetu) koji se sastoji u dokazivanju povrede pravila o zaštiti tržišnog natjecanja
- tužitelji su obvezni dokazati povredu tih propisa poštujući isti dokazni prag koji se upotrebljava u javnopravnoj provedbi pravila o zaštiti tržišnog natjecanja i to kako u odnosu na povrede domaćih pravila tako i u odnosu na povrede članka 101. i 102. UFEU-a.
- navedeno (moguće) podrazumijeva provedbu kompleksnih pravnih i ekonomskih analiza u uvjetima ozbiljne asimetrije informacija između stranaka u postupku.

► Slijedeći

- Pravomoćna odluka AZTN-a: prije negoli je donesen Zakon o naknadi štete, ZZTN-om je bilo propisano kako nadležni trgovački sud mora uzeti u obzir takve odluke AZTN-a, međutim nije bilo obvezujućeg učinka, pa se stoga utvrđivanje povrede moglo ponavljati/pobijati u parničnom postupku. Zakonom o naknadi štete, povrede pravila tržišnog natjecanja utvrđene pravomoćnom odlukom AZTN-a, smatraju se nepobitno dokazanim za potrebe postupka naknade štete. Navedeno se odnosi na odluke o kršenju ZZTN-a i članka 101. i 102. UFEU-a.
- Učinci pravomoćnih odluka tijela za zaštitu tržišnog natjecanja i sudova drugih država članica EU-a i to samo u odnosu na dijelove odluka odnosno presuda koje se odnose na povredu članaka 101. i 102. UFEU-a. Povrede utvrđene takvim odlukama odnosno presudama smatraju se dokazanim, osim ako se ne dokaže suprotno. Navedeno rješenje također ide u korist oštećenika, budući da se kod postojanja takvih odluka teret dokaza prebacuje na štetnika koji može dokazati kako do povrede čl. 101. i 102. UFEU-a nije došlo što će biti iznimno težak zadatak za štetnika, ali i veliki izazov za trgovačke sudove.

Izvor: Pravosudna Akademija: Odgovornost za štetu od povrede tržišnog natjecanja - Priručnik za polaznike/ice; izv. prof.dr.sc. Vlatka Butorac Malnar; Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci; Zagreb, listopad 2019.

BMWC

Zakon o postupcima naknade štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja

- Zakon o postupcima naknade štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja, koji je Hrvatski sabor donio na sjednici 30. lipnja 2017. (objavljen 14. srpnja 2017., *vacatio legis* 8 dana).
- Utjecaj na postojeću praksu?
- Prekogranični efekti (elementi)
- U praksi, i dalje mogućnost optiranja za postupke pred stranim sudovima
- Mogućnost zatražiti mišljenje od Europske komisije

BMWC

Zakon o postupcima naknade štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja

- ▶ Materijalno polje primjene Zakona o postupcima naknade štete vezano je uz zahtjeve za naknadu štete prouzročene povredama propisa o zaštiti tržišnog natjecanja (zabranjeni sporazumi, zlouporaba vladajućeg položaja kojima se krše nacionalni i/ili EU propisi)
 - kršenje nacionalnih prava zaštite tržišnog natjecanja,
 - kršenju EU pravila zaštite tržišnog natjecanja, ili
 - paralelnom kršenju EU i nacionalnih pravila
- ▶ Personalno polje primjene: nadoknada štete svakome tko je pretrpio štetu protu tržišnim postupanjem poduzetnika, dakle mogućnost nadoknade „fizičkim ili pravnim osobama – potrošačima, poduzetnicima i tijelima javne vlasti – bez obzira na postojanje izravnog ugovornog odnosa s poduzetnikom koji krši propise.
- ▶ Vremensko polje primjene Direktive: određene odredbe (npr. otkrivanje dokaza, mogu imati povratno djelovanje); Cogeco predmet
- ▶ U postupcima naknade štete na odgovarajući se način primjenjuju odredbe općeg propisa koji uređuje **parnični postupak**, osim ako Zakonom nije drukčije određeno.
- ▶ Na naknadu štete prouzročenu povredom prava tržišnog natjecanja na odgovarajući se način primjenjuju odredbe općeg propisa koji uređuje **obvezne odnose**, osim ako Zakonom nije drukčije određeno.

Direktiva o naknadi štete odnosi se samo na zahtjeve za štetu vezane uz kršenje članaka 101. i 102. UFEU-a (ili kombiniranim kršenjem nacionalnih i EU pravila o zaštiti tržišnog natjecanja, reforma Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003). Zakon je iskoristio mogućnost da se obuhvati i isključivo nacionalni predmeti.

BMWC

51

Zakon o postupcima naknade štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja

- ▶ Definicije Zakona - Sud: mjesno nadležni trgovački sud i Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u skladu s propisima o ustrojstvu, djelokrugu i nadležnosti sudova
- ▶ Vremensko polje primjene Direktive: određene odredbe (npr. otkrivanje dokaza, mogu imati povratno djelovanje); Cogeco predmet
- ▶ U postupcima naknade štete na odgovarajući se način primjenjuju odredbe općeg propisa koji uređuje **parnični postupak**, osim ako Zakonom nije drukčije određeno.
- ▶ Na naknadu štete prouzročenu povredom prava tržišnog natjecanja na odgovarajući se način primjenjuju odredbe općeg propisa koji uređuje **obvezne odnose**, osim ako Zakonom nije drukčije određeno.

BMWC

52

Otkrivanje dokaza

- ▶ Članci 5. do 7. Direktive 2014/104
- ▶ Komunikacija Komisije o zaštiti povjerljivih informacija u postupcima privatno pravne provedbe Unijina prava tržišnog natjecanja koji se vode pred nacionalnim sudovima (2020/C 242/01)
- ▶ Članci 6. – 11. Zakona
- ▶ Do sada su bila na snazi opća pravila iz ZPP-a

BMWC

53

Otkrivanje dokaza

OD KOGA?

- ▶ oštećenika
- ▶ navodnog prekršitelja / štetnika
- ▶ treće strane
- ▶ dokazi iz spisa predmeta tijela nadležnog za zaštitu tržišnog natjecanja
 - ▶ AZTN,
 - ▶ Europska komisija ili
 - ▶ tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja država članica Europske unije
- ▶ Sud će zatražiti od tijela nadležnog za zaštitu tržišnog natjecanja otkrivanje dokaza koji se nalaze u spisu predmeta tog tijela samo ako niti jedna stranka ili treća strana iz opravdanih razloga ne može pribaviti te dokaze (članak 8. stavak 2. Zakona)

ŠTO?

- ▶ Sve osim izuzetaka
 - ▶ privilegirana komunikacija između odvjetnika i klijenta
 - ▶ izjave-priznanja pokajnika-korisnika oslobođenja od plaćanja upravno-kaznene mjere i
 - ▶ prijedloge za nagodbu
 - ▶ dokazima koji su trajno izuzeti
 - ▶ osim toga, dosta dokumenata iz (internih) AZTN datoteka te prepiske s drugim tijelima

BMWC

54

Otkrivanje dokaza

- ▶ Je li činjenica sporna
- ▶ Je li činjenica relevantna
- ▶ U prijedlogu za otkrivanje dokaza stranka **mora učiniti vjerojatnim** da se ti dokazi nalaze kod druge stranke ili treće osobe, odnosno da su im dostupni, a ako je **predlagatelj tužitelj, on mora učiniti vjerojatnim i postojanje svoje tražbine**.
- ▶ Prijedlog stranke za otkrivanje dokaza koji se nalaze u spisu predmeta tijela nadležnog za zaštitu tržišnog natjecanja – posebno reguliran.
- ▶ Spriječiti pecanje?
- ▶ Proporcionalnost između legitimnih interesa stranaka
 - koja je dodana vrijednost potrebnih podataka?
 - opseg i troškovi objavljivanja (osobito za treće strane)
 - tajnost podataka i mjera u vezi s povjerljivošću

BMWC

55

Otkrivanje dokaza koji se nalaze kod treće osobe

- ▶ Protiv bilo koje treće strane za koju navodni prekršitelj ili oštećena strana tvrdi da ima dokaze ili podatke potrebne za podnošenje zahtjeva za naknadu štete ili prigovor na zahtjev za naknadu štete.
- ▶ Kad je to moguće posebno aktualno? Što kada štetnik nije stajao u neposrednoj vezi s oštećenikom? Postojanje više nizvodnih tržišta.
- ▶ Članak 234. ZPP-a:

Treća osoba dužna je po nalogu suda podnijeti ispravu koju je po zakonu dužna pokazati ili podnijeti, odnosno ispravu koja je po svojem sadržaju zajednička za tu osobu i stranku koja se na ispravu poziva. U pogledu prava treće osobe da uskrati podnošenje drugih isprava na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 237. i 238. ZPP-a.

Prije nego što donese odluku kojom trećoj osobi naređuje da podnese ispravu sud će pozvati treću osobu da se o tome izjasni. Kad treća osoba poriče svoju dužnost da podnese ispravu koja se kod nje nalazi, parnični će sud riješiti je li treća osoba dužna podnijeti ispravu.

Kad treća osoba poriče da se isprava nalazi kod nje, sud može radi utvrđivanja te činjenice izvoditi dokaze.
- ▶ Kod naknade štete: svi dokazi (isprave), osim iznimki.

BMWC

56

Posljedice ne otkrivanja dokaza

- ▶ Prilikom odlučivanja o prijedlogu za otkrivanje dokaza sud će uzeti u obzir i ocijeniti interese stranke koja traži otkrivanje dokaza u odnosu na interese druge stranke i trećih osoba od kojih se otkrivanje dokaza traži, a osobito uzevši u obzir interes tih osoba da:
 1. se ne otkrivaju dokazi, ako se predmetne činjenice mogu utvrditi i na temelju drugih dostupnih dokaza
 2. dokazi budu određeni koliko je to moguće s obzirom na okolnosti pojedinog slučaja te da budu bitni za postupak
 3. opseg i trošak otkrivanja ne budu toliki da su u očitoj nerazmjeru sa značenjem činjenica koje se žele utvrditi ili
 4. se zaštite vlastite ili tuđe poslovne tajne.
- ▶ Ako je izvođenje ili otkrivanje dokaza povezano s određenim troškovima za treću osobu, sud će pozvati predlagatelja da položi predujam troškova
- ▶ Posljedice neotkrivanja podataka za treće osobe: ovrha po službenoj dužnosti
- ▶ Posljedice nepostupanja po odluci suda kojom se nalaže otkrivanje dokaza, uništavanje ili pokušaj uništavanja dokaza (ako stranka, njezin punomoćnik, odnosno treća osoba ne postupke):

od 5.000,00 kuna do najviše iznosa od 1 % ukupnog godišnjeg prihoda koji je ta pravna osoba ostvarila u zadnjoj poslovnoj godini za koje postoje zaključena godišnja financijska izvješća, odnosno od 500,00 do 50.000,00 kuna za fizičke, odnosno odgovorne osobe.
- ▶ Odavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne (KZ)?

BMWC

57

Dokazi iz spisa predmeta tijela nadležnog za zaštitu tržišnog natjecanja

Dodatni uvjeti?

- ▶ Prijedlog stranke za otkrivanjem dokaza koji se nalaze u spisu predmeta tijela nadležnog za zaštitu tržišnog natjecanja mora:
 - ▶ 1. biti određen, odnosno mora sadržavati opis naravi ili predmeta ili sadržaja dokumenata čije se otkrivanje traži
 - ▶ 2. se odnositi na postupak naknade štete pred sudom
 - ▶ 3. učiniti opravdanim da stranka dokaz ne može pribaviti na drugi način ili bi se mogao pribaviti samo s nerazmjernim teškoćama i
 - ▶ 4. osigurati zaštitu učinkovitosti javne provedbe prava tržišnog natjecanja (? kako ?).
- ▶ Sud će zatražiti od tijela nadležnog za zaštitu tržišnog natjecanja otkrivanje dokaza koji se nalaze u spisu predmeta tog tijela samo ako niti jedna stranka ili treća strana iz opravdanih razloga ne može pribaviti te dokaze.
- ▶ Prije nego što donese tu odluku (kojom tijelu nadležnom za zaštitu tržišnog natjecanja nalaže otkrivanje dokaza) sud će pozvati tijelo da se o tome izjasni.

BMWC

58

Povjerljivost

- ▶ Sud je ovlašten naložiti otkrivanje dokaza koji sadrže povjerljive podatke kada smatra da su oni relevantni za postupak naknade štete.
- ▶ Na zahtjev stranke, treće osobe kojoj je naloženo otkrivanje dokaza ili po službenoj dužnosti sud može rješenjem, radi zaštite povjerljivih informacija stranke ili treće osobe (uz druge opće razloge):
 1. isključiti javnost iz cijelog postupka ili dijela postupka
 2. odrediti da se dokumenti koji sadrže te informacije ne mogu umnožavati, već se može izvršiti uvid u sudu u te dokumente
 3. odrediti da se dokumenti koji sadrže te informacije zatvore u poseban omoč koji se može otvarati samo na sudu, u kojem slučaju će se ponovno zatvoriti u poseban omoč i na omoču naznačiti da je dokument razgledan, datum razgledanja i tko je vršio razgledanje
 4. prije davanja na uvid dokumenata koji sadrže povjerljive informacije upozoriti stranke i druge osobe koje imaju pravo uvida u dokument koji sadrži povjerljive informacije o obvezi čuvanja tih informacija na temelju ovoga Zakona i drugih propisa kojima se uređuje zaštita povjerljivih informacija. O tome da su upoznate sa svojim obvezama čuvanja povjerljivosti činjenica, osobe koje vrše uvid u dokumente potpisuju pred sudom izjavu.

DOSTAVA: Podnesci i odluke koji sadržavaju podatke zbog kojih je isključena javnost ne dostavljaju se putem e-Oglasne ploče suda nego putem pošte.

- ▶ Ako stranka, njezin punomoćnik, odnosno treća osoba povrijedi ograničenja uporabe dokaza u smislu odredbi ili ako otkrije neku povjerljivu informaciju, sud je može kazniti novčano, od 10.000,00 kuna do najviše iznosa od 1 % ukupnog godišnjeg prihoda koji je ta pravna osoba ostvarila u zadnjoj poslovnoj godini za koje postoje zaključena godišnja financijska izvješća, odnosno od 500,00 do 50.000,00 kuna za fizičke, odnosno odgovorne osobe.
- ▶ Komunikacija o zaštiti povjerljivih informacija u postupcima privatno pravne provedbe Unijina prava tržišnog natjecanja koji se vode pred nacionalnim sudovima (2020/C 242/01). Ova Komunikacija nije obvezujuća za nacionalne sudove, no može im poslužiti kao nadahnuće i smjernica. Redigiranje. Krugovi povjerljivih osoba. Vještaci, itd.

BMWC

59

Učinak domaćih odluka o kršenju prava tržišnog natjecanja

- ▶ Članak 9. Direktive 2014/104

*„Države članice osiguravaju da se **kršenje prava tržišnog natjecanja koje je pravomoćnom odlukom utvrdilo nacionalno tijelo nadležno za tržišno natjecanje ili žalbeni sud smatra nepobitno dokazanim za potrebe postupka za naknadu štete** pokrenutog pred njihovim nacionalnim sudovima u skladu s člankom 101. ili 102. UFEU-a ili u skladu s nacionalnim pravom tržišnog natjecanja.*

*Države članice osiguravaju da se, u slučaju kada je pravomoćna odluka iz stavka 1. donesena u drugoj državi članici, ta pravomoćna odluka može, u skladu s nacionalnim pravom, iznijeti pred njihovim nacionalnim sudovima **barem kao dokaz prima facie da je došlo do kršenja prava tržišnog natjecanja te da se prema potrebi može procjenjivati zajedno s bilo kojim drugim dokazima koje podnesu stranke.***

Ovim člankom ne dovode se u pitanje prava i obveze nacionalnih sudova iz članka 267. UFEU-a (op.a. prethodna pitanja).“

- ▶ Članak 11. Zakona o naknadi štete

Povreda prava tržišnog natjecanja koja je utvrđena pravomoćnom odlukom Agencije ili odlukom Visokog upravnog suda Republike Hrvatske donesenom u upravnom sporu protiv rješenja Agencije smatra se nepobitno dokazanom za potrebe postupka naknade štete pokrenutog pred sudom u smislu ovoga Zakona.

Povreda članka 101. i/ili 102. UFEU-a utvrđena pravomoćnom odlukom tijela nadležnog za zaštitu tržišnog natjecanja druge države članice Europske unije ili suda druge države članice Europske unije smatra se dokazanom u postupku naknade štete smislu ovoga Zakona, osim ako se ne dokaže suprotno.

Ovim člankom ne dovode se u pitanje prava i obveze suda u smislu članka 267. UFEU-a.

BMWC

60

„Oblici” tužbi zbog naknada štete

Samostalne

- ▶ Podnose se prije pravomoćnosti rješenja kojim se utvrđuje povreda.
- ▶ Povreda se može utvrditi u upravnom, kaznenom (članak 254. KZ-a) te parničnom postupku.
- ▶ Sud je dužan obavijestiti AZTN (članak 69. stavak 4. ZZTN-a)

Slijedeće (naknadne*)

- ▶ Vezanost suda odlukom AZTN-a, Europske komisije ili nadležnog tijela druge države članice.
- ▶ Ima smisla ako je upravni postupak dovoljno efikasan.

** Moguće da „naknadne tužbe” ne opisuje dobro oblik i smisao tužbe.*

BMWC

61

Obveze suda u slučaju pokretanja postupka vis-a-vis AZTN-a, nadležnost, zastoj

Članak 69.a ZZTN-a (u posljednjoj noveli dodatno uređeno)

▶ Naknade štete

- (1) O naknadama štete zbog povreda ovoga Zakona ili članka 101. ili 102. UFEU odlučuju nadležni trgovački sudovi u smislu propisa kojima se uređuju postupci naknade štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja.
- (2) Poduzetnici koji su povrijedili odredbe **ovoga Zakona ili članka 101. ili 102. UFEU odgovorni su za naknadu štete nastalu tim povredama.**
- (3) Ako je postupak utvrđivanja povrede članka 101. ili 102. UFEU u tijeku pred Agencijom ili Europskom komisijom, nadležni trgovački sud može procijeniti je li svrhovito nastaviti ili zastati s postupkom do donošenja pravomoćnog rješenja Agencije ili konačne odluke Europske komisije.
- (4) Nadležni trgovački sud dužan **je bez odgađanja obavijestiti Agenciju o podnesenoj tužbi radi utvrđivanja prava na naknadu štete nastale povredom odredbi ovoga Zakona ili članka 101. ili 102. UFEU.**
- (5) Agencija pri određivanju iznosa novčane kazne koja se izriče za utvrđenu povredu ovoga Zakona i/ili članka 101. ili 102. UFEU-a **može uzeti u obzir naknadu štete koja je isplaćena na temelju nagodbe u smislu propisa kojim se uređuju postupci naknade štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja.**

BMWC

62

Rokovi zastare

► Članak 10. Direktive 2014/104

► Članak 12. Zakona o naknadi štete

► Ranije na snazi opća pravila ZOO-a te po „starom“ ZZTN-u pravilo da se

„Tijek zastare za podnošenje tužbe radi ostvarivanja prava na naknadu štete iz stavka 1. ovoga članka prekida se od dana pokretanja postupka u nadležnosti Agencije ili Europske komisije do dana okončanja tih post.upaka“. (Članak 69.a stavak 6. starog ZZTN-a)

BMWC

63

Rokovi zastare

5-godišnji objektivno-subjektivni rok

► prestanak kršenja

► upoznatost (ili pretpostavljena upoznatost) oštećenika

15-godišnji objektivni rok

► prestanak kršenja

► nastanak štete

► Ako tijelo nadležno za zaštitu tržišnog natjecanja pokrene postupak utvrđivanja povrede prava tržišnog natjecanja na koje se odnosi postupak naknade štete, **zastara se prekida**. Zastara počinje ponovno teći od dana pravomoćnosti odluke o povredi ili od dana na koji je postupak pravomoćno okončan.

► Zastara ne teče tijekom postupka sporazumnog rješavanja sporova u odnosu na one strane koje su bile ili jesu zajedno uključene u sporazumno rješavanje sporova.

BMWC

64

Rokovi zastare

Zastara ne teče dok:

- ▶ traje kršenja pravila zaštite tržišnog natjecanja
- ▶ ne postoji znanje tužitelja za povredu prava tržišnog natjecanja, štetu i štetnika
- ▶ kad i da li je oštećenik trebao biti obaviješten?

Zastoj postupka

- ▶ ZOO sadržava opća pravila o zastoji i prekidu zastare (članak 235. i dalje ZOO-a)
- ▶ Zastoj postupka po Zakonu o naknadi štete (članak 13.)
 - (1) Stranke mogu tijekom cijelog prvostupanjskog i drugostupanjskog postupka suglasno zatražiti od suda zastoj postupka radi pokušaja sporazumnog rješavanja spora, bez obzira na način i forum rješavanja.
 - (2) Zastoj postupka primjenjuje se **samo u odnosu na one stranke koje su zajedno uključene u sporazumno rješavanje spora.**
 - (3) Zastoj može trajati do dvije godine.
 - (4) Sud će postupak nastaviti na prijedlog stranke, a protekom roka iz stavka 3. po službenoj dužnosti.

Naknada štete - ZOO

Članak 230.

(1) Tražbina naknade štete zastarijeva za tri godine otkad je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila.

(2) U svakom slučaju ta tražbina zastarijeva za pet godina otkad je šteta nastala.

BMWC

65

Solidarna odgovornost

- ▶ Članak 11. Direktive 2014/104
- ▶ Članak 14. Zakona o naknadi štete
- ▶ ZOO (članci 1107. i dalje; solidarna odgovornost, regres)

BMWC

66

Solidarna odgovornost

Opće pravilo članka 11. Direktive = članak 14. Zakon o naknadi štete = opće pravilo ZOO-a

- ▶ Za štetu koju je više osoba prouzročilo zajedno svi sudionici odgovaraju solidarno (ZOO)
- ▶ Štetnici koji su povredu počinili zajedničkim djelovanjem solidarno su odgovorni svakom oštećeniku za štetu prouzročenu tom povredom (Zakon o naknadi štete)
- ▶ Solidarno odgovaraju za prouzročenu štetu i osobe koje su je uzrokovale radeći nezavisno jedna od druge, ako se ne mogu utvrditi njihovi udjeli u nastaloj šteti (ZOO, članak 1107. stavak 3.)
- ▶ Kad je nedvojbeno da je štetu prouzročila neka od dviju ili više određenih osoba koje su na neki način međusobno povezane, a ne može se utvrditi koja je od njih štetu prouzročila, te osobe odgovaraju solidarno (ZOO, članak 1107. stavak 4.)

Posebni aranžmani za mala i srednje poduzetnike te pokajnike (korisnike oslobođenja od plaćanja upravno-kaznene mjere)

BMWC

67

Solidarna odgovornost – okolnosti slučaja, korisnik oslobođenja

- ▶ Štetnik koji plati više nego što iznosi njegov udio u šteti može zahtijevati od svakog od ostalih štetnika da mu naknadi ono što je platio za njega. Udjeli u šteti određuju se uzimajući u **obzir sve okolnosti pojedinog slučaja**, primjerice (1) tržišne udjele na mjerodavnim tržištima, (2) prihode ostvarene na mjerodavnim tržištima, (3) uloge u kartelu ili drugoj povredi i slično, bez obzira na to o čijem kupcu ili dobavljaču se u pojedinom slučaju radi.
- ▶ Iznimno od – osnovnog pravila o solidarnoj odgovornosti - korisnik oslobođenja od plaćanja upravno-kaznene mjere solidarno je odgovoran isključivo prema:
 1. njegovim izravnim i neizravnim kupcima i dobavljačima, a
 2. drugim oštećenicima samo kada se potpuna naknada štete ne može ostvariti od drugih štetnika.
- ▶ Ako se udjeli štetnika ne mogu utvrditi, **na svakoga pada jednak dio osim ako pravičnost zahtijeva** da se u konkretnom slučaju drukčije odluči.
- ▶ Udio **korisnika oslobođenja od plaćanja upravno-kaznene mjere ne smije prijeći iznos štete koju je taj štetnik prouzročio vlastitim izravnim ili neizravnim kupcima ili dobavljačima**. Iznimno, njegov udio može prijeći navedeni iznos ako se radi o šteti prouzročenoj oštećenicima koji nisu izravni ili neizravni kupci ili dobavljači niti jednog od štetnika, u čijoj naknadi korisnik oslobođenja od plaćanja upravno-kaznene mjere sudjeluje najviše do visine njegovog udjela u šteti.

BMWC

68

Solidarna odgovornost – mali i srednji poduzetnici

► Iznimno od – pravila o solidarnosti - a pri tome ne dovodeći u pitanje pravo na potpunu naknadu štete, štetnik mali ili srednji poduzetnik **solidarno je odgovoran samo svojim izravnim i neizravnim kupcima i/ili dobavljačima** ako:

1. njegov tržišni udio na mjerodavnom tržištu **iznosi manje od 5 % tijekom trajanja povrede** prava tržišnog natjecanja i
2. **bi primjena uobičajenih pravila solidarne odgovornosti nepovratno ugrozila njegovu gospodarsku održivost i prouzročila gubitak ukupne vrijednosti njegove imovine.**

► Ova se iznimka ne primjenjuje se ako je:

1. mali ili srednji poduzetnik aktivno sudjelovao u povredi prava tržišnog natjecanja kao inicijator ili je poticao druge poduzetnike da sudjeluju u povredi, osobito primjenom prisile ili prijetnje, ili
2. ranije utvrđeno odlukom o povredi prava tržišnog natjecanja da je taj mali ili srednji poduzetnik povrijedio pravo tržišnog natjecanja

BMWC

69

Kvantifikacija štete

► Članci 3. i 17. Direktive 2014/104

► Članak 17. i 18. Zakona o naknadi štete

► Članak 233. ZPP-a

► Članak 223.

Ako se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčanu svotu ili na zamjenjive stvari, ali se visina svote odnosno količina stvari ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo s nerazmjernim teškoćama, sud će o tome odlučiti prema slobodnoj ocjeni.

Ako je potpuno razjašnjenje okolnosti o kojima ovisi odluka o nekim od više u istoj tužbi istaknutih zahtjeva koji su beznačajni u odnosu prema ukupnom iznosu svih istaknutih zahtjeva povezano s teškoćama koje su nerazmjerne s važnošću tih zahtjeva, sud može o njima odlučiti po slobodnoj ocjeni uzimajući u obzir već razjašnjene okolnosti slučaja i prikupljene dokaze, a osobito isprave koje su stranke priložile te njihove iskaze ako ih je sud saslušao (članak 264.).

► Članak 223.a

U sporovima čija vrijednost predmeta spora u postupku pred općinskim sudovima ne prelazi 10.000,00 kuna, a u postupku pred trgovačkim sudovima 50.000,00 kuna sud može, ako ocijeni da bi utvrđivanje činjenica važnih za rješenje spora moglo biti povezano s nerazmjernim teškoćama i troškovima, o postojanju tih činjenica zaključiti po slobodnoj ocjeni uzimajući u obzir isprave koje su stranke priložile te njihove iskaze ako je sud izveo dokaz saslušanjem stranaka (članak 264.).

BMWC

70

Kvantifikacija štete

- ▶ Mogući su hipotetski slučajevi (*counterfactual* analiza; Skanska)
- ▶ Nemoguće je znati kako bi primjerice cjenovna utakmica izgledala – odnosno što bi se sve na tržištu događalo da nije bilo kršenja pravila tržišnog natjecanja, pa se hipotetski scenarij po svojoj prirodi temelji na nizu pretpostavki.
- ▶ U takvim slučajevima u pravilu se visina štete ne može utvrditi na način kao što je uobičajeno u slučajevima naknade štete, ili bi to moglo biti moguće samo uz nerazmjerne poteškoće.
- ▶ Ako se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, ali se na temelju raspoloživih dokaza visina iznosa pretrpljene štete ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo s nerazmjernim teškoćama, **sud će procijeniti iznos štete prema slobodnoj ocjeni (članak 17. Zakona).**
- ▶ Kod određivanja iznosa naknade štete sud može zatražiti stručnu pomoć tijela nadležnog za zaštitu tržišnog natjecanja.

BMWC

71

Pozicioniranje u postupku (menadžment)

- ▶ Važnost posebnih znanja (vještaka) – jer procjena će moguće iziskivati složenu analizu
- ▶ Pomoć se može tražiti od AZTN-a ili tijela druge države članice (o utvrđivanju visine štete)
 - ekonomisti vični kvantifikaciji učinaka
 - raspolažu s moguće - predmetno vezanim - podacima
 - raspolažu s podacima o samom (tj. involviranom) mjerodavnom tržištu
- ▶ Zahtjev Europskoj komisiji.
- ▶ Suradnja između sudova, Europske komisije i AZTN-a

BMWC

72

Utjecaj nagodbe na kvantifikaciju

- ▶ Ako oštećenik postigne nagodbu s jednim ili više štetnika, ukupni iznos štete čiju naknadu ima pravo potraživati temeljem Zakona o naknadi štete umanjit će se za iznos udjela u šteti koju su ti štetnici prouzročili.
- ▶ Preostali dio tražbine oštećenika koji je postigao nagodbu ostvaruje se samo od drugih štetnika koji ne sudjeluju u nagodbi. Štetnici koji ne sudjeluju u nagodbi nemaju pravo od štetnika koji sudjeluju u nagodbi tražiti plaćanje udjela u šteti za preostali dio tražbine.

Izričitom
odredbom
nagodbe stranke
mogu isključiti
primjenu ove
odredbe.

Iznimno, kada štetnici koji ne sudjeluju u nagodbi ne mogu podmiriti ostatak tražbine oštećenika koji sudjeluje u nagodbi, **taj oštećenik može ostvariti ostatak tražbine od štetnika koji sudjeluju u nagodbi.**

- ▶ Pri određivanju iznosa čiju naknadu štetnik ima pravo tražiti od drugih štetnika sukladno s njihovim udjelima u šteti, sud će po prigovoru stranke uzeti u obzir sve iznose naknade štete koje su ti štetnici isplatili temeljem nagodbi.

BMWC

73

Prenošenje prekomjerne cijene

- ▶ Članci 12. do 16. Direktive 2014/104
- ▶ Smjernice za nacionalne sudove o načinu procjene udjela previsoke cijene koji je prenesen na neizravnog kupca (2019/C 267/07)
- ▶ Članci 15. i 16. Zakona o naknadi štete

BMWC

74

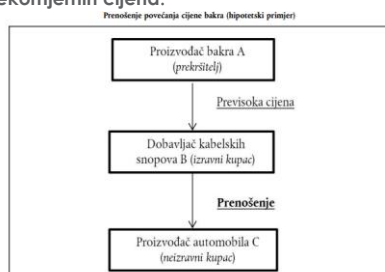
Prenošenje prekomjerne cijene

Oštećenik (moguće) prenosi razliku u cijeni (i to u cijelosti ili djelomično) dalje niz opskrbni lanac:

- ▶ Kupcima: primjer kartela na uzvodnoj razini, gdje poduzetnik na nizvodnoj razini ima daljnje kupce (primjer distribucije, ali i sirovina)
- ▶ Dobavljačima: primjer kartela kupaca u kojem šteta može nastati zbog manjih cijena koje su prekršitelji platili svojim dobavljačima

Obrana (materijalna)

- ▶ Štetnik u postupku naknade štete može kao obranu navesti činjenicu **da je oštećenik u cijelosti ili djelomično prenio prekomjernu cijenu dalje niz lanac opskrbe te na taj način umanjio iznos obične štete koju je pretrpio. Takvo umanjeno ne dovodi u pitanje pravo na potpunu naknadu štete, uključujući i pravo na izmaklu korist zbog potpunog ili djelomičnog prenošenja prekomjernih cijena.**

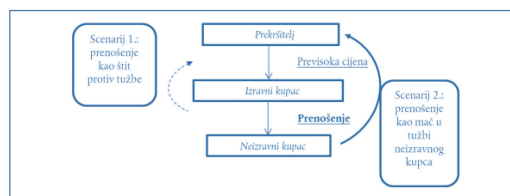
BMWC

75

Stvarna šteta i izgubljena dobit

Prigovor na prenošenje prekomjerne cijene: dopušten

- ▶ Teret dokazivanja je na štetniku (npr. na sudioniku kartela)
- ▶ Štetnik može zahtijevati otkrivanje dokaza od oštećenika ili od trećih osoba.
- ▶ Stvarna (obična) šteta: razlika između stvarno plaćene cijene i cijene koja bi bila primijenjena da nije bilo povrede prava tržišnog natjecanja
- ▶ Ne uzima se u obzir smanjenje štete koju je ostvario oštećenik kroz mjere smanjenja troškova (primjerice poslovnu reorganizaciju)
- ▶ Što je s izgubljenom dobiti? Do čega dovodi rast cijena proizvođača?
- ▶ Kada izravni kupac u potpunosti ili djelomično prenese previsoku cijenu na neizravnog kupca, neizravni kupac neće biti suočen samo s učinkom na cijenu nego će u mnogim slučajevima ujedno smanjiti svoju potražnju, tako da će izravni kupac prodavati manje. Vrijednost izgubljene prodaje može se nazvati učinkom na obujam.

BMWC

76

Prenošenje prekomjerne cijene

- ▶ S druge strane - smatra se da je oštećenik koji je neizravni kupac dokazao da je prekomjerna cijena prenesena na njega ako dokaže da je:
 1. štetnik počinio povredu prava tržišnog natjecanja
 2. povreda prava tržišnog natjecanja dovela do prekomjerne cijene za izravnog kupca štetnika i
 3. oštećenik kupio robu i/ili usluge koji su bili predmetom povrede prava tržišnog natjecanja ili je kupio robu i/ili usluge koji su iz njih izvedene ili ih sadrže
- ▶ Štetnik može dokazivati da ovakvom oštećeniku prekomjerna cijena nije prenesena, odnosno da je prenesena u manjem iznosu. Pri procjeni je li zadovoljen zahtjev tereta dokazivanja, sud može uzeti u obzir:
 1. postupke naknade štete koji se odnose na istu povredu prava tržišnog natjecanja, a koje su pokrenuli tužitelji s drugih razina lanca opskrbe
 2. presude koje su donesene u postupcima naknade štete navedenim u točki 1. ovoga stavka ili
 3. relevantne javno dostupne informacije koje proizlaze iz javne provedbe prava tržišnog natjecanja

BMWC

77

Postupci naknade štete oštećenika s različitih razina lanca opskrbe

- ▶ Postupci naknade štete oštećenika s različitih razina lanca opskrbe ne smiju dovesti do višestruke odgovornosti ili nepostojanja odgovornosti štetnika.
- ▶ Oštećenik ima pravo na potpunu naknadu štete zbog cjelovitog ili djelomičnog prenošenja prekomjernih cijena na njega, a naknada za običnu štetu na bilo kojoj razini lanca opskrbe ne smije premašiti štetu od prekomjerne cijene koja je pretrpljena na toj razini.

BMWC

78

Hvala vam na pažnji!

Mislav Bradvica
Odvjetnik

BRADVICA MARIĆ WAHL CESAREC d.o.o.
Odvjetničko društvo / Law Firm
Miramarska 24
HR - 10000 Zagreb

M: +385 (0)91 203 66 78
T: +385 (0)1 5629 767
F: +385 (0)1 5629 768
E: m.bradvica@bmwc.hr
W: www.bmwc.hr

BMWC

1

❖ Pojam i analiza državnih potpora - čl. 107. UFEU

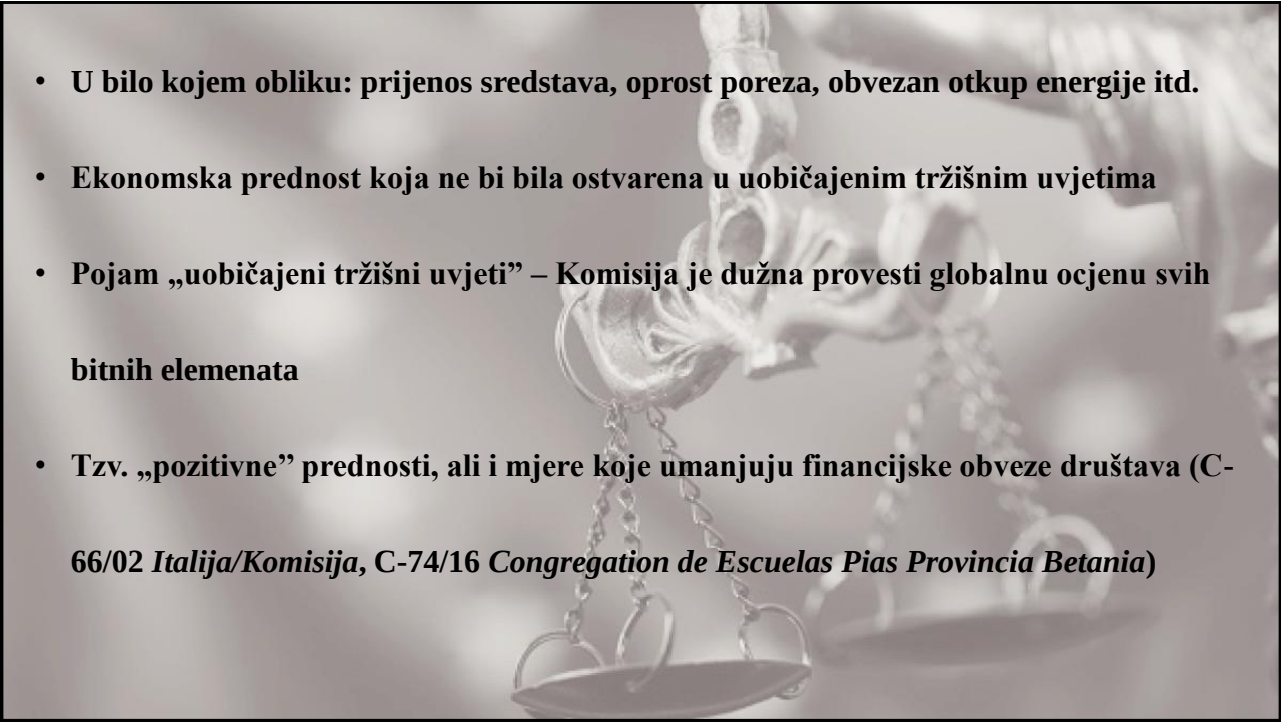
- Kakve državne potpore?
 - Svaka potpora koju dodijeli država ili koja se dodjeljuje putem državnih sredstava
 - U bilo kojem obliku
 - Koja narušava ili prijeti da će narušiti tržišno natjecanje
 - Stavljanjem određenih poduzetnika ili proizvodnje određene robe u povoljniji položaj
 - U mjeri u kojoj utječe na trgovinu među državama članicama

2

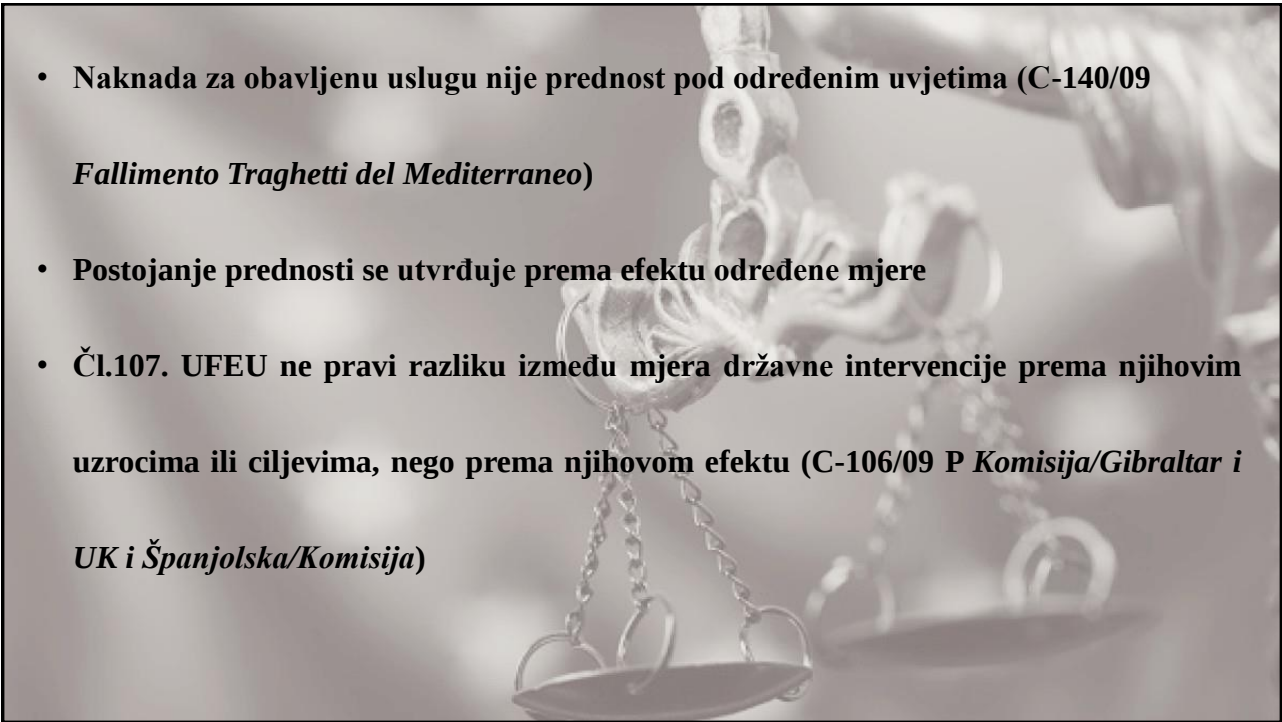
❖ **Prednost:**

„U tom pogledu valja podsjetiti da se potporama smatraju sve državne intervencije koje, u kojem god obliku bile, mogu izravno ili neizravno pogodovati poduzetnicima ili koje se mogu smatrati ekonomskom prednošću koju poduzetnik korisnik ne bi ostvario u uobičajenim tržišnim uvjetima.” (C-706/17 Achema)

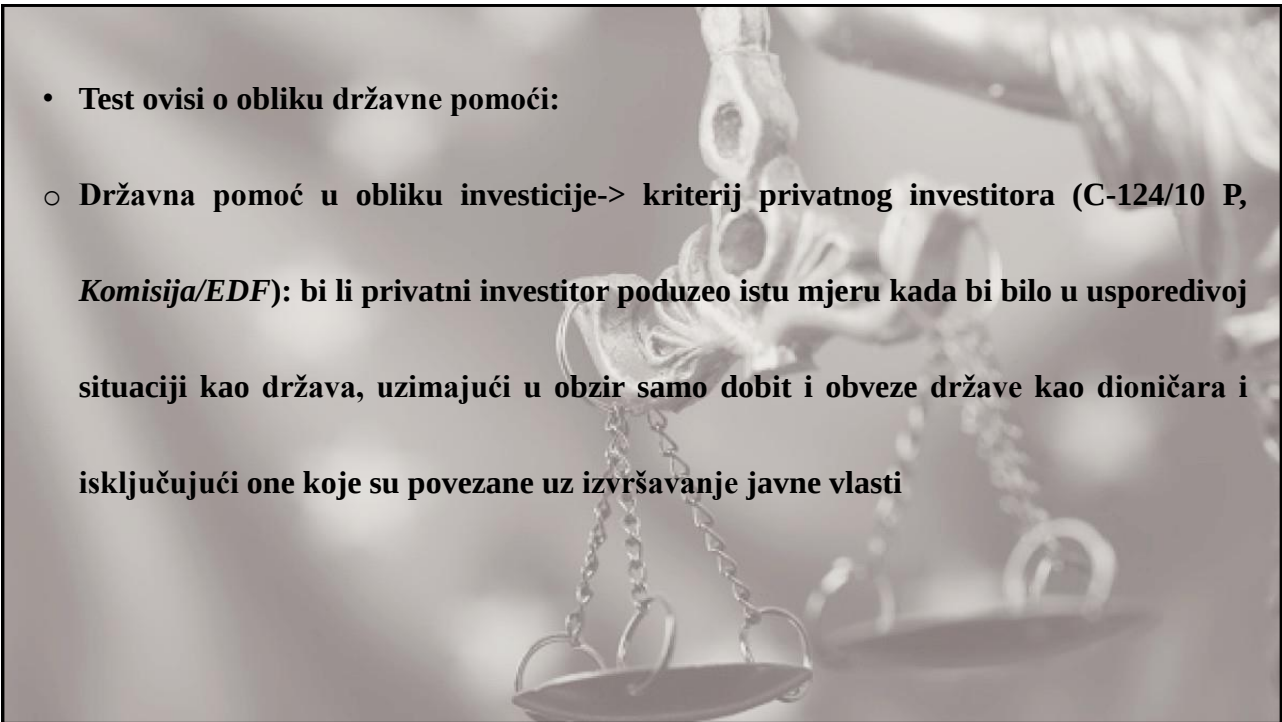
3

-
- **U bilo kojem obliku: prijenos sredstava, oprost poreza, obvezan otkup energije itd.**
 - **Ekonomska prednost koja ne bi bila ostvarena u uobičajenim tržišnim uvjetima**
 - **Pojam „uobičajeni tržišni uvjeti” – Komisija je dužna provesti globalnu ocjenu svih bitnih elemenata**
 - **Tzv. „pozitivne” prednosti, ali i mjere koje umanjuju financijske obveze društava (C-66/02 Italija/Komisija, C-74/16 Congregation de Escuelas Pias Provincia Betania)**

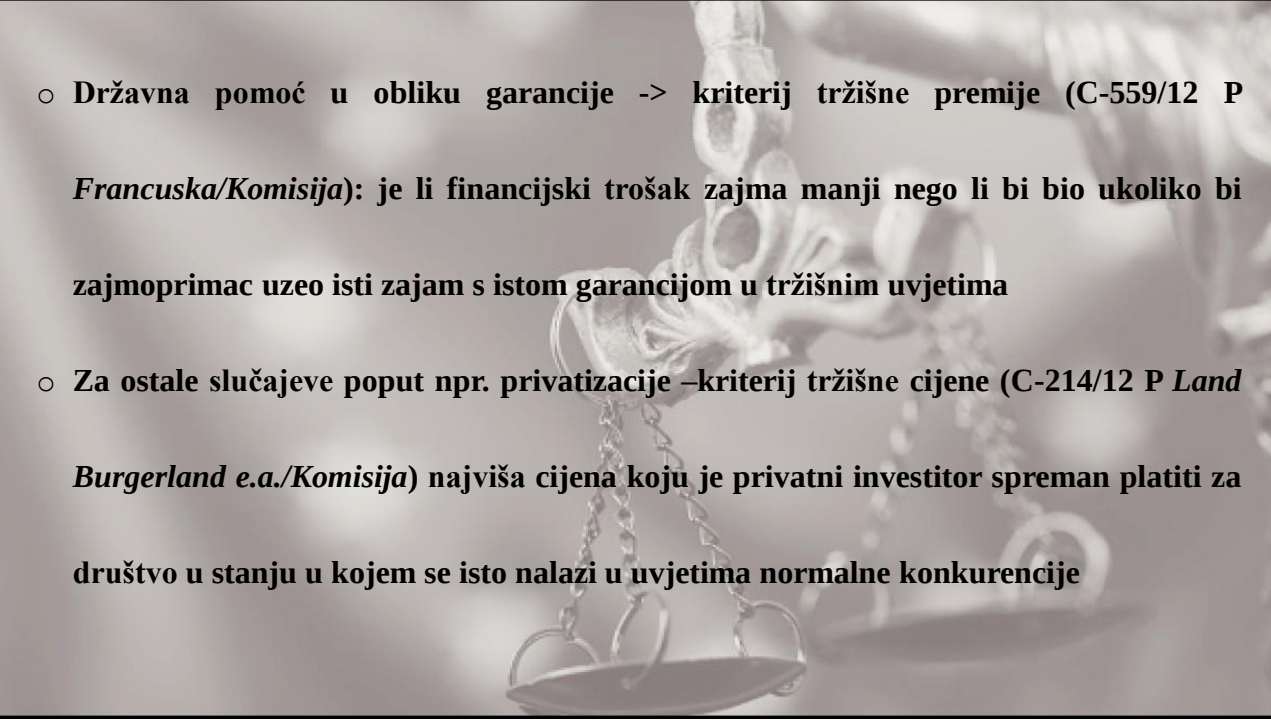
4

-
- Naknada za obavljenу uslugu nije prednost pod određenim uvjetima (C-140/09 *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*)
 - Postojanje prednosti se utvrđuje prema efektu određene mjere
 - Čl.107. UFEU ne pravi razliku između mjera državne intervencije prema njihovim uzrocima ili ciljevima, nego prema njihovom efektu (C-106/09 P *Komisija/Gibraltar i UK i Španjolska/Komisija*)

5

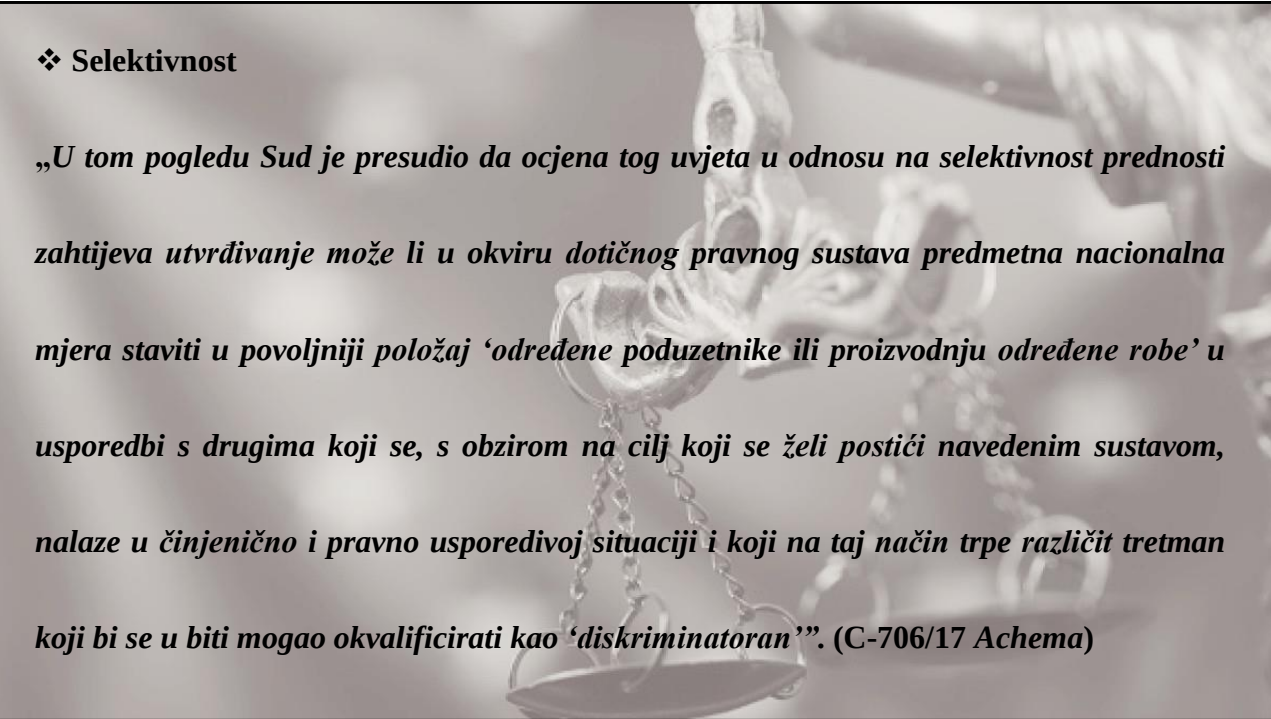
-
- Test ovisi o obliku državne pomoći:
 - Državna pomoć u obliku investicije-> kriterij privatnog investitora (C-124/10 P, *Komisija/EDF*): bi li privatni investitor poduzeo istu mjeru kada bi bilo u usporedivoj situaciji kao država, uzimajući u obzir samo dobit i obveze države kao dioničara i isključujući one koje su povezane uz izvršavanje javne vlasti

6

-
- Državna pomoć u obliku garancije -> kriterij tržišne premije (C-559/12 P *Francuska/Komisija*): je li financijski trošak zajma manji nego li bi bio ukoliko bi zajmoprimac uzeo isti zajam s istom garancijom u tržišnim uvjetima
 - Za ostale slučajeve poput npr. privatizacije –kriterij tržišne cijene (C-214/12 P *Land Burgerland e.a./Komisija*) najviša cijena koju je privatni investitor spreman platiti za društvo u stanju u kojem se isto nalazi u uvjetima normalne konkurencije

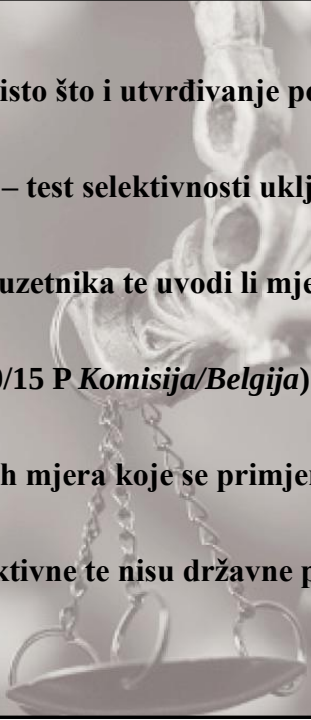
7

❖ Selektivnost

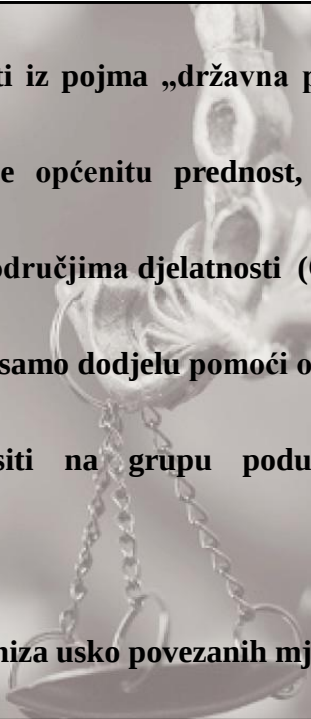

„U tom pogledu Sud je presudio da ocjena tog uvjeta u odnosu na selektivnost prednosti zahtijeva utvrđivanje može li u okviru dotičnog pravnog sustava predmetna nacionalna mjera staviti u povoljniji položaj ‘određene poduzetnike ili proizvodnju određene robe’ u usporedbi s drugima koji se, s obzirom na cilj koji se želi postići navedenim sustavom, nalaze u činjenično i pravno usporedivoj situaciji i koji na taj način trpe različit tretman koji bi se u biti mogao okvalificirati kao ‘diskriminatoran’”. (C-706/17 *Achema*)

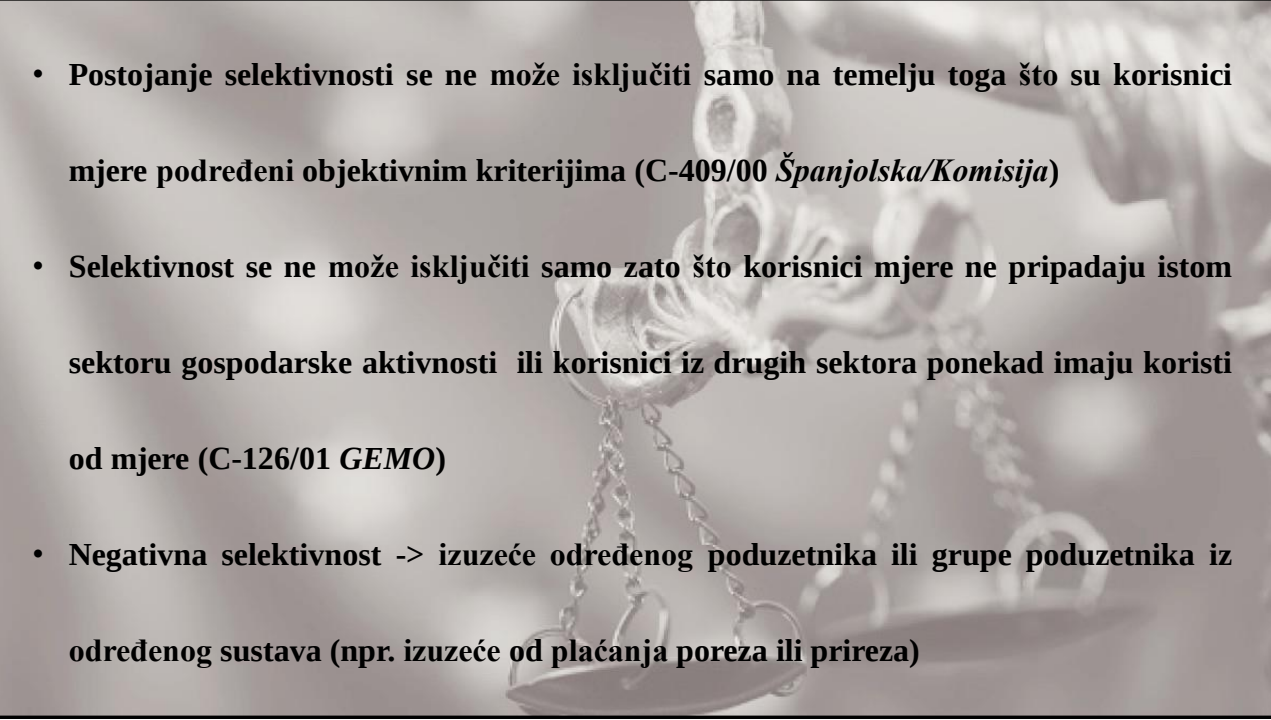
8

-
- Pretpostavka selektivnosti nije isto što i utvrđivanje popratne ekonomske prednosti
 - Popratna ekonomska prednost – test selektivnosti uključuje procjenu koristi za jednog poduzetnika ili više poduzetnika te uvodi li mjera razlike između poduzetnika u usporedivom položaju (C-270/15 P *Komisija/Belgija*)
 - Prednosti koje proizlaze iz općih mjera koje se primjenjuje bez razlike na sve gospodarske subjekte nisu selektivne te nisu državne potpore (C-690/13 *Trapeza Eurobank Ergasias*)

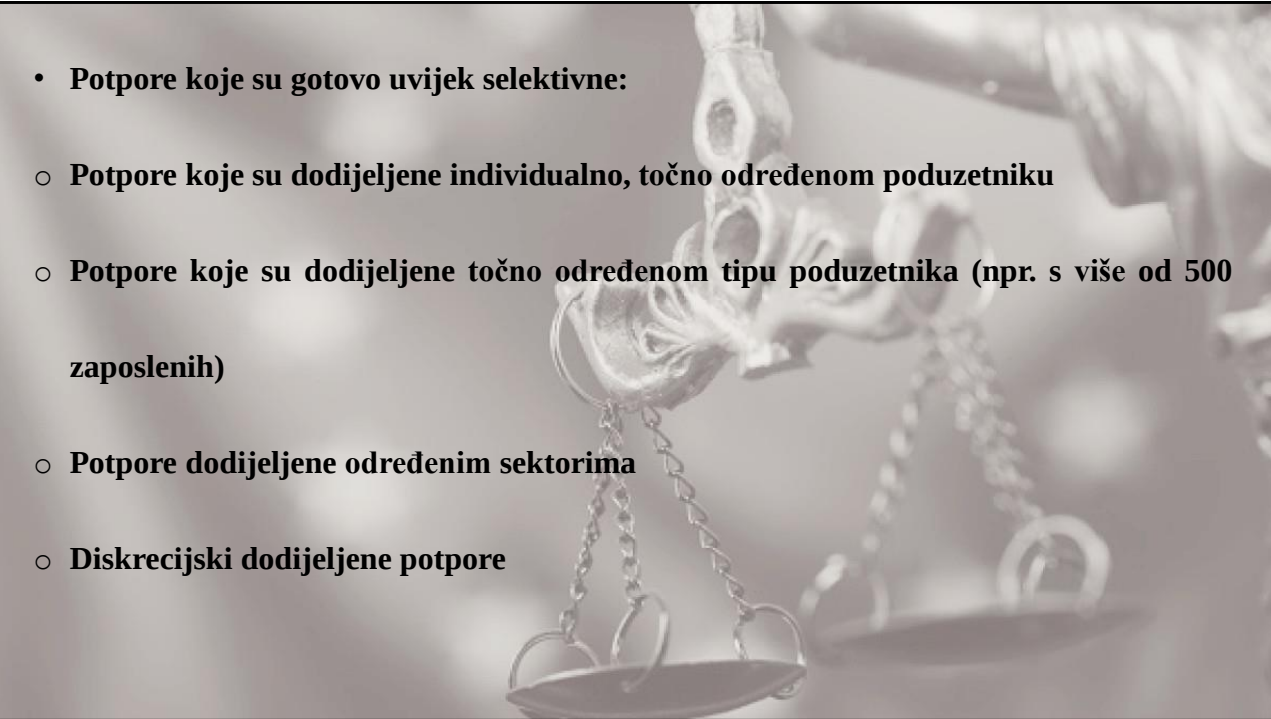
9

-
- Opći sustavi nisu uvijek izuzeti iz pojma „državna pomoć” -> ukoliko opći sustav unatoč činjenici da dodjeljuje općenitu prednost, koristi isključivo određenim poduzetnicima ili određenim područjima djelatnosti (C-15/14 P *Komisija/MOL*)
 - Selektivnost ne podrazumijeva samo dodjelu pomoći određenom poduzetniku
 - Selektivnost se može odnositi na grupu poduzetnika ili određeni sektor industrije/ekonomije
 - Selektivnost može biti rezultat niza usko povezanih mjera, a ne samo jedne mjere

10

-
- Postojanje selektivnosti se ne može isključiti samo na temelju toga što su korisnici mjere podređeni objektivnim kriterijima (C-409/00 *Španjolska/Komisija*)
 - Selektivnost se ne može isključiti samo zato što korisnici mjere ne pripadaju istom sektoru gospodarske aktivnosti ili korisnici iz drugih sektora ponekad imaju koristi od mjere (C-126/01 *GEMO*)
 - Negativna selektivnost -> izuzeće određenog poduzetnika ili grupe poduzetnika iz određenog sustava (npr. izuzeće od plaćanja poreza ili prireza)

11

-
- **Potpore koje su gotovo uvijek selektivne:**
 - Potpore koje su dodijeljene individualno, točno određenom poduzetniku
 - Potpore koje su dodijeljene točno određenom tipu poduzetnika (npr. s više od 500 zaposlenih)
 - Potpore dodijeljene određenim sektorima
 - Diskrecijski dodijeljene potpore

12

- **Primjeri selektivnih mjera iz sudske prakse:**

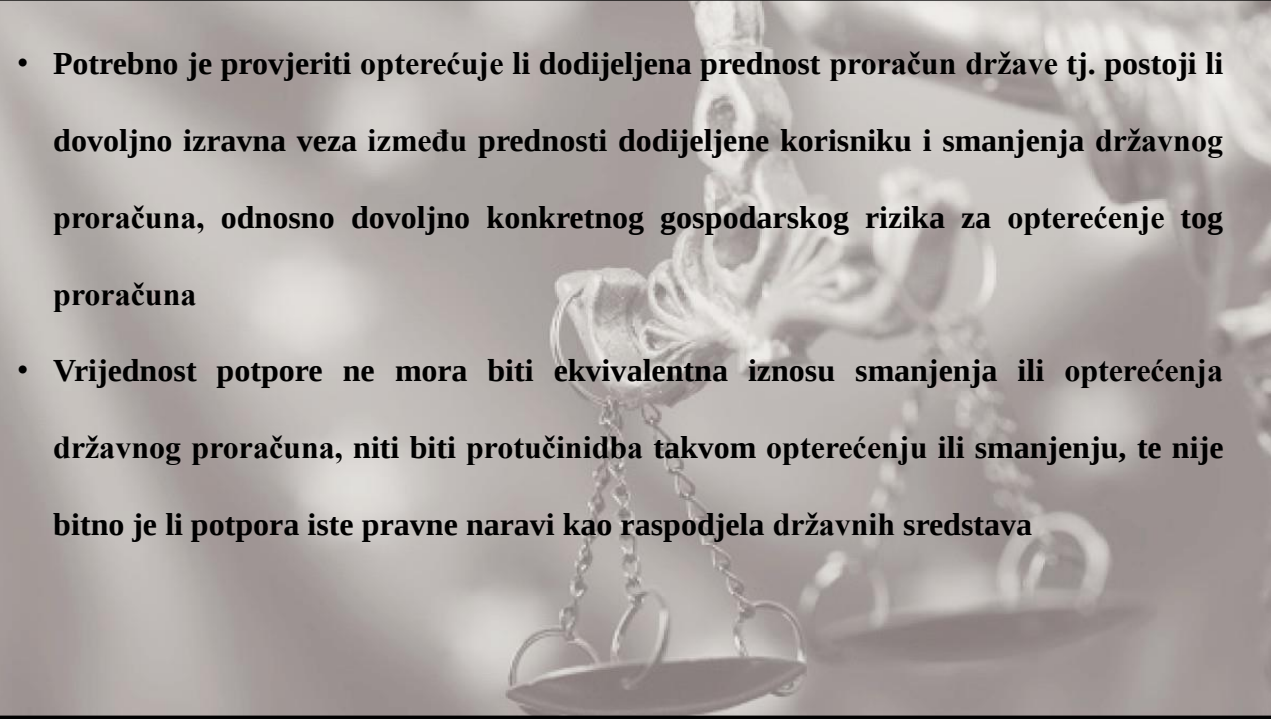
- **Besplatna kontrola mesnih proizvoda za sektor govedarstva;**
- **Besplatno prikupljanje i odlaganje otpada iz klaonica i životinjskog otpada za životinje teže od 40 kg;**
- **Porezne olakšice za banke koje se spoje ili restrukturiraju;**
- **Garancija lokalne lučke uprave dana poduzetniku u svrhu dobivanja zajma itd.**

13

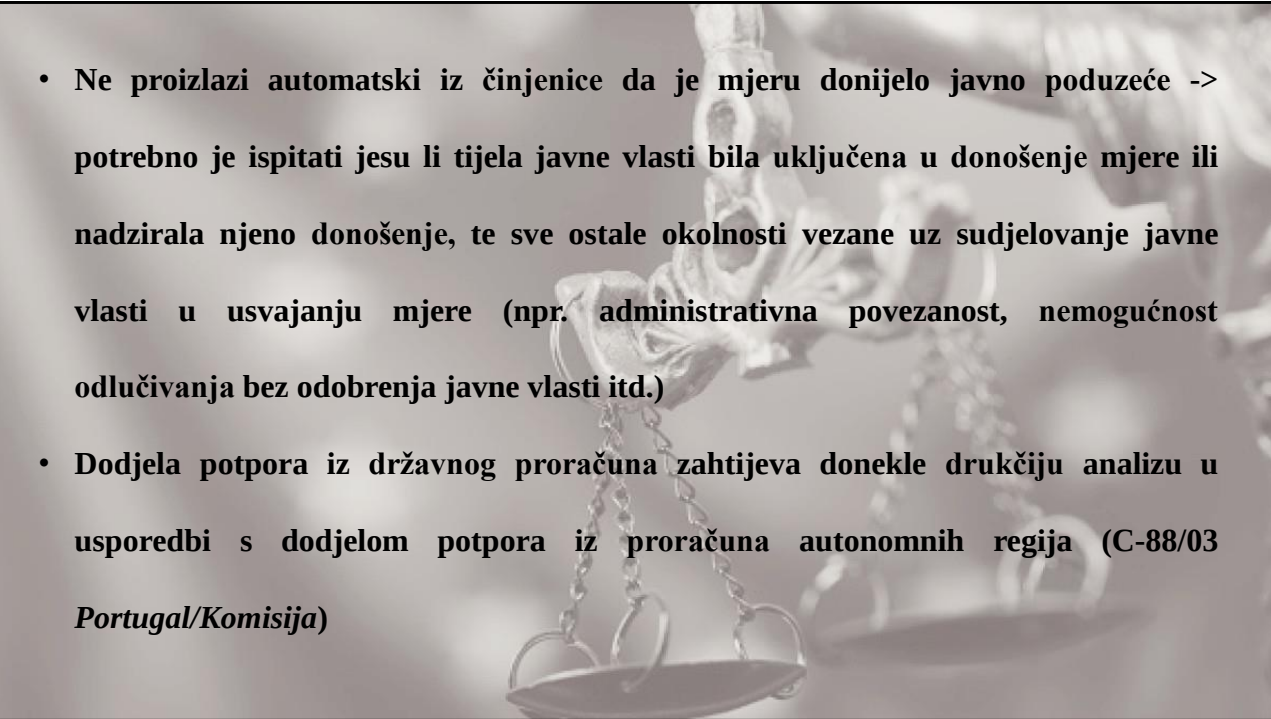
❖ **Prijenos državnih sredstava**

„U pogledu postojanja intervencije države ili intervencije putem državnih sredstava (...), valja podsjetiti na to da se prednosti, da bi ih se moglo kvalificirati kao ‘potporu’ u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, moraju izravno ili neizravno dodjeljivati putem državnih sredstava s jedne strane te moraju biti pripisive državi s druge strane.” (C-425/19 P Komisija/Italija)

14

-
- Potrebno je provjeriti opterećuje li dodijeljena prednost proračun države tj. postoji li dovoljno izravna veza između prednosti dodijeljene korisniku i smanjenja državnog proračuna, odnosno dovoljno konkretnog gospodarskog rizika za opterećenje tog proračuna
 - Vrijednost potpore ne mora biti ekvivalentna iznosu smanjenja ili opterećenja državnog proračuna, niti biti protučinidba takvom opterećenju ili smanjenju, te nije bitno je li potpora iste pravne naravi kao raspodjela državnih sredstava

15

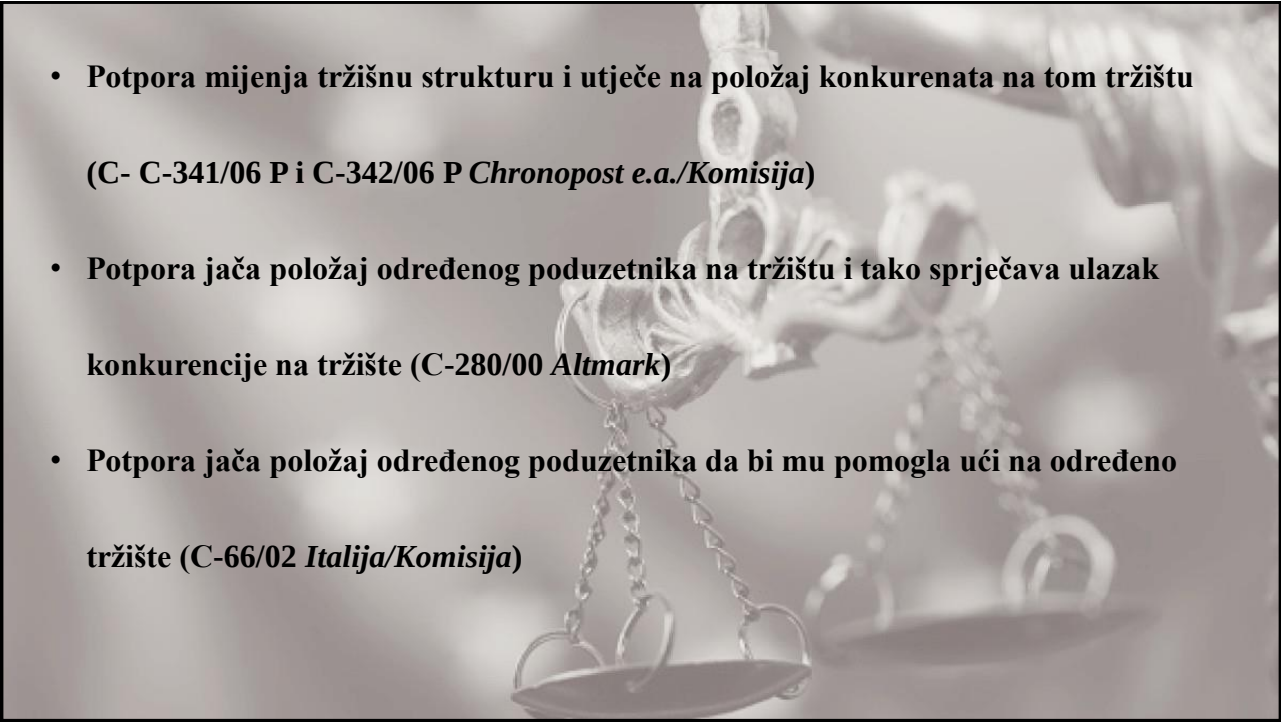
-
- Ne proizlazi automatski iz činjenice da je mjeru donijelo javno poduzeće -> potrebno je ispitati jesu li tijela javne vlasti bila uključena u donošenje mjere ili nadzirala njeno donošenje, te sve ostale okolnosti vezane uz sudjelovanje javne vlasti u usvajanju mjere (npr. administrativna povezanost, nemogućnost odlučivanja bez odobrenja javne vlasti itd.)
 - Dodjela potpora iz državnog proračuna zahtijeva donekle drukčiju analizu u usporedbi s dodjelom potpora iz proračuna autonomnih regija (C-88/03 *Portugal/Komisija*)

16

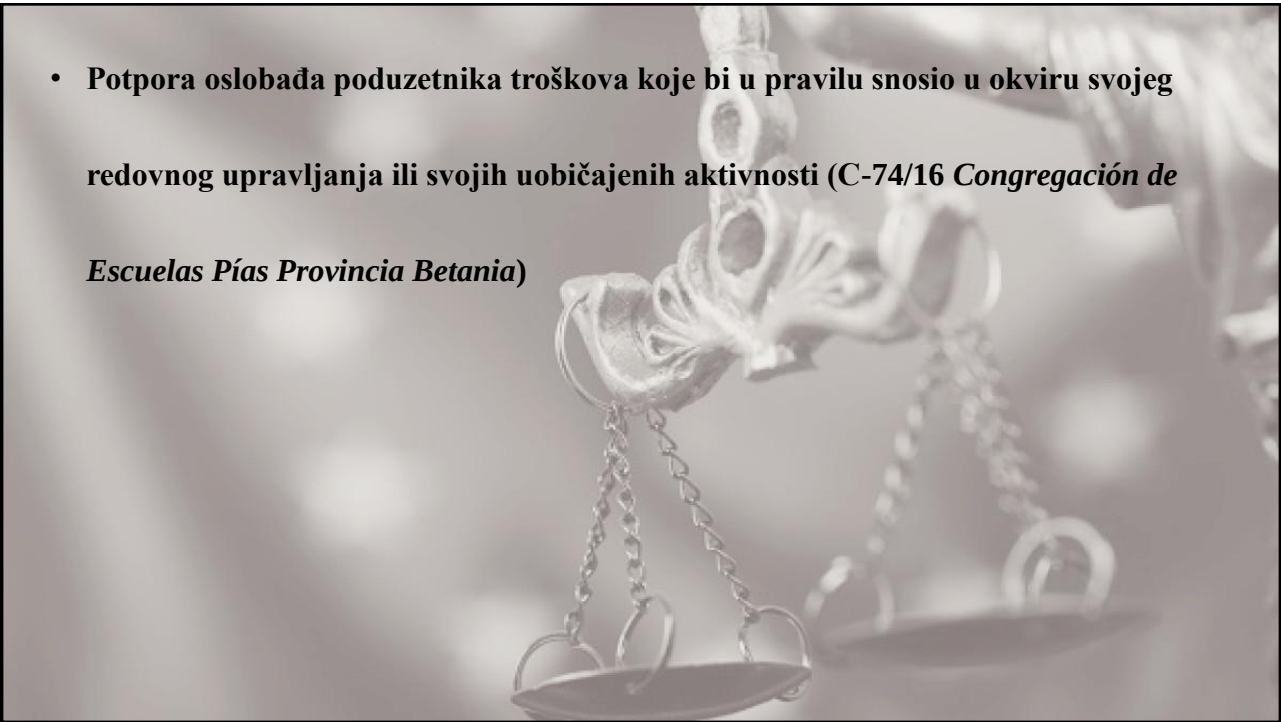
❖ **Poremećaj konkurencije**

„Konkretno, kada potpora koju država članica dodijeli jača položaj poduzetnika u odnosu na ostale konkurentske poduzetnike koji trguju unutar Unije, smatra se da ta potpora utječe na njih.” (C-690/13 Trapeza Eurobank Ergasias)

17

-
- **Potpura mijenja tržišnu strukturu i utječe na položaj konkurenata na tom tržištu (C- C-341/06 P i C-342/06 P *Chronopost e.a./Komisija*)**
 - **Potpura jača položaj određenog poduzetnika na tržištu i tako sprječava ulazak konkurencije na tržište (C-280/00 *Altmark*)**
 - **Potpura jača položaj određenog poduzetnika da bi mu pomogla ući na određeno tržište (C-66/02 *Italija/Komisija*)**

18

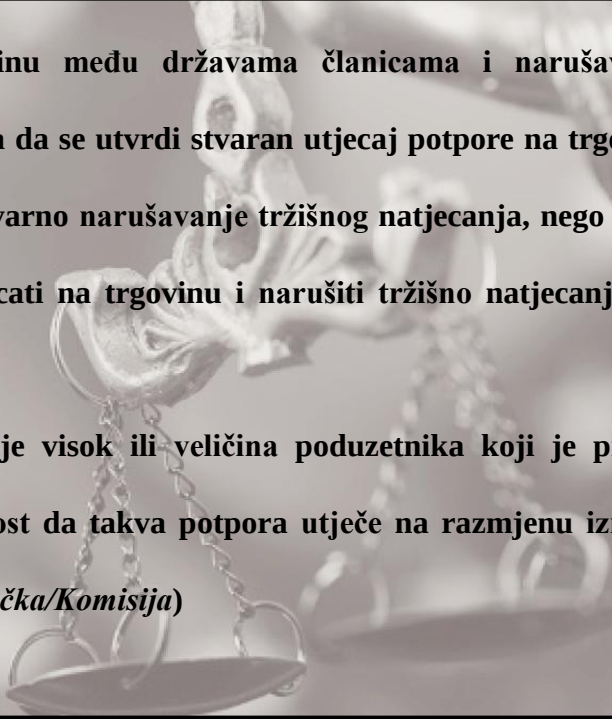
-
- Potpora oslobađa poduzetnika troškova koje bi u pravilu snosio u okviru svojeg redovnog upravljanja ili svojih uobičajenih aktivnosti (C-74/16 *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*)

19

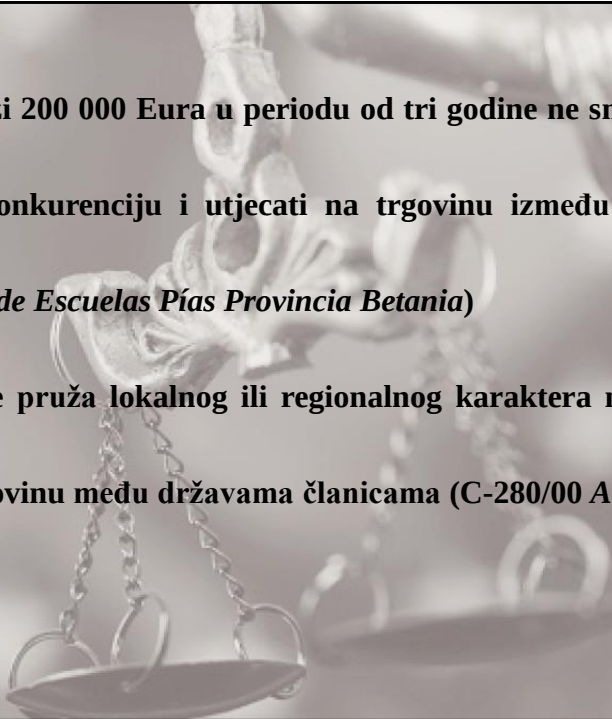
❖ Utjecaj na razmjenu između država članica

„Osim toga, nije potrebno da sam poduzetnik koji je korisnik potpore sudjeluje u trgovini unutar Unije. Naime, kada država članica poduzetnicima dodijeli potporu, unutarnja se aktivnost može održati ili povećati, uz posljedicu da mogućnosti ulaska poduzeća osnovanih u drugim državama članicama na tržište te države budu smanjene. Usto, jačanje poduzetnika koji do tada nije sudjelovao u trgovini unutar Unije može omogućiti tome poduzetniku ulazak na tržište neke druge države članice.” (C-690/13 *Trapeza Eurogas Ergasias*)

20

-
- Ispitivanje utjecaja na trgovinu među državama članicama i narušavanja tržišnog natjecanja ne zahtijeva da se utvrdi stvaran utjecaj potpore na trgovinu među državama članicama i stvarno narušavanje tržišnog natjecanja, nego da se utvrdi može li ta potpora utjecati na trgovinu i narušiti tržišno natjecanje (C-76/15 *Vervloet*)
 - Činjenica da iznos potpore nije visok ili veličina poduzetnika koji je primio potporu ne isključuju mogućnost da takva potpora utječe na razmjenu između država članica (C-156/98 *Njemačka/Komisija*)

21

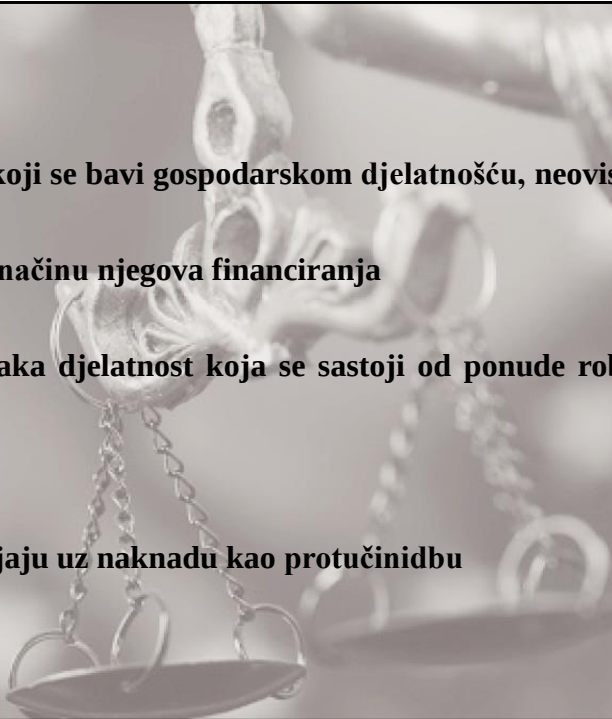
-
- Iznimka: pomoć koja ne prelazi 200 000 Eura u periodu od tri godine ne smatra se pomoći koja može narušiti konkurenciju i utjecati na trgovinu između država članica (C-74/16 *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*)
 - Činjenica da je usluga koja se pruža lokalnog ili regionalnog karaktera ne znači nužno da nema utjecaja na trgovinu među državama članicama (C-280/00 *Altmark*)

22

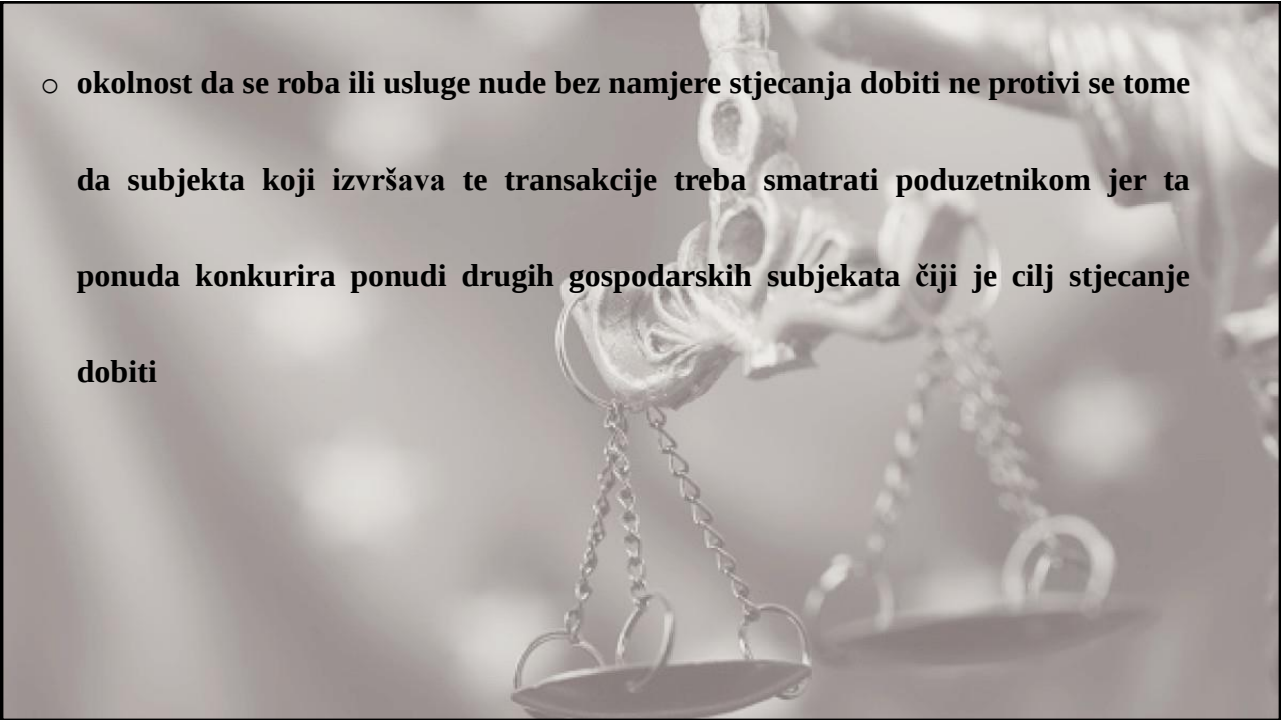
-
- Nije bitno je li poduzetnik aktivan na tržištu EU jer mu potpora može pomoći da izađe na to tržište ili da spriječi ulazak konkurenata na domaće tržište (C-66/02 *Italija/Komisija*)
 - Činjenica da je određeni sektor liberaliziran na razini EU je dovoljna indicija da potpora stvarno ili potencijalno utječe na konkurenciju i razmjenu između država članica (C-409/00 *Španjolska/Komisija*)

23

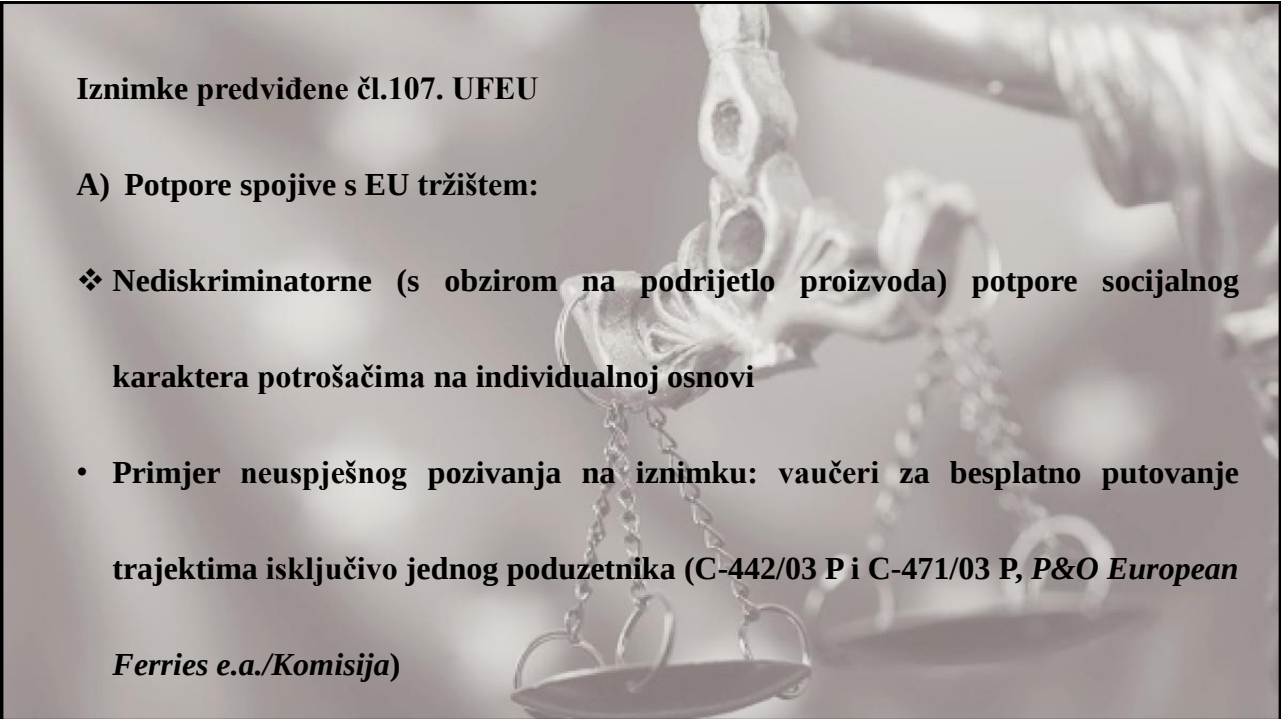
❖ Popratna problematika

-
- „Poduzetnik” -> svaki subjekt koji se bavi gospodarskom djelatnošću, neovisno o pravnom statusu tog subjekta i načinu njegova financiranja
 - „Gospodarska djelatnost”-> svaka djelatnost koja se sastoji od ponude robe ili usluga na danom tržištu
 - usluge koje se uobičajeno obavljaju uz naknadu kao protučinidbu

24

-
- okolnost da se roba ili usluge nude bez namjere stjecanja dobiti ne protivi se tome da subjekta koji izvršava te transakcije treba smatrati poduzetnikom jer ta ponuda konkurrira ponudi drugih gospodarskih subjekata čiji je cilj stjecanje dobiti

25

Iznimke predviđene čl.107. UFEU

A) Potpore spojive s EU tržištem:

- ❖ Nediskriminatorne (s obzirom na podrijetlo proizvoda) potpore socijalnog karaktera potrošačima na individualnoj osnovi
- Primjer neuspješnog pozivanja na iznimku: vaučeri za besplatno putovanje trajektima isključivo jednog poduzetnika (C-442/03 P i C-471/03 P, *P&O European Ferries e.a./Komisija*)

26

❖ **Potpore u slučajevima prirodnih nepogoda i izvanrednih događaja**

- **Mora postojati izravna veza između izvanrednog događaja i nastale štete, a šteta se mora procijeniti precizno (C-73/03 Španjolska/Komisija)**

❖ **Posebna izuzeća za područje bivše Istočne Njemačke**

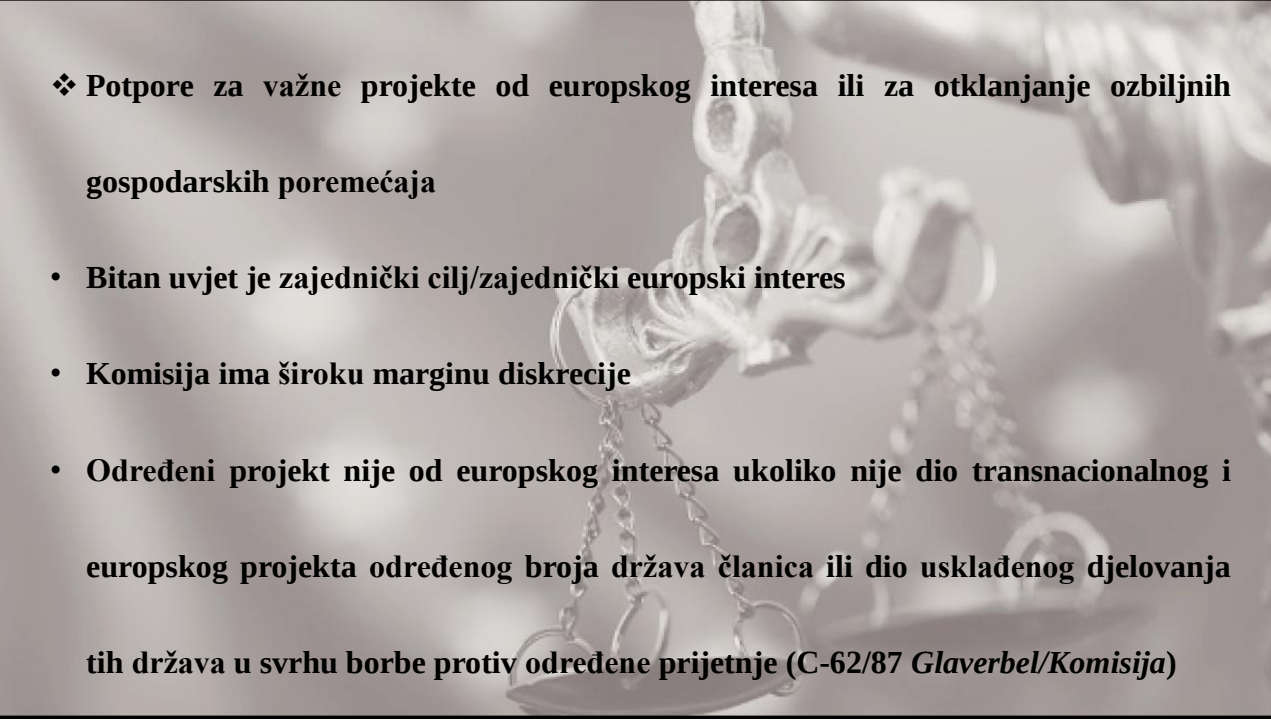
- **Potpore mora služiti ispravljanju ekonomskih nejednakosti izazvanih izolacijom zbog fizičke razdvojenosti pojedinih dijelova Njemačke (C-277/00 Njemačka/Komisija)**

27

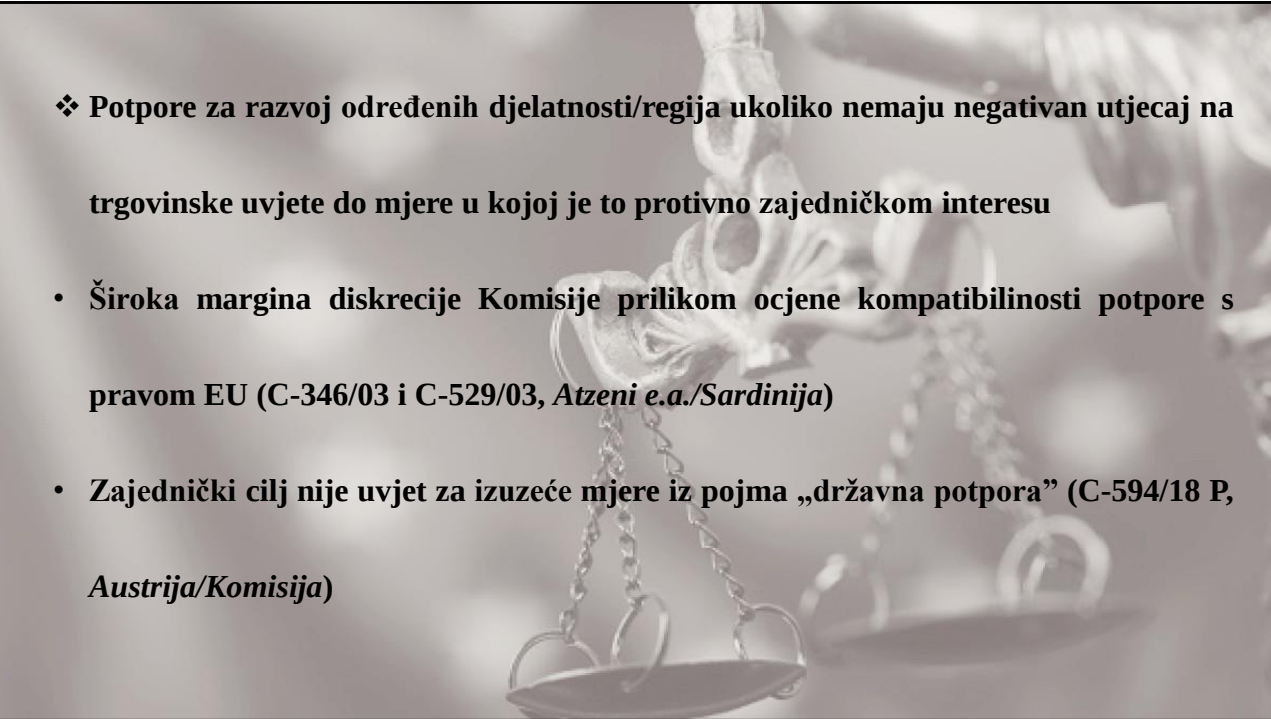
B) Potpore koje se mogu smatrati spojivima s EU tržištem:

- ❖ **Potpore za poticaj gospodarskog razvoja u regijama s abnormalno niskim životnim standardom ili u kojima postoji ozbiljna nezaposlenost te određenim posebnim regijama**
- **„Abnormalno nizak životni standard” i „ozbiljna nezaposlenost” – područja u kojima je ekonomska situacija iznimno nepovoljna u usporedbi s cjelokupnom Unijom (C-310/99 Italija/Komisija)**

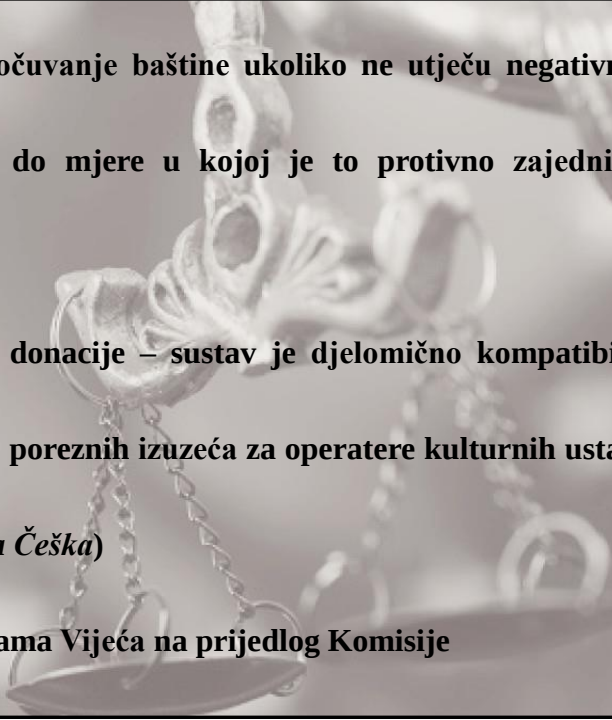
28

-
- ❖ **Potpore za važne projekte od europskog interesa ili za otklanjanje ozbiljnih gospodarskih poremećaja**
 - **Bitan uvjet je zajednički cilj/zajednički europski interes**
 - **Komisija ima široku marginu diskrecije**
 - **Određeni projekt nije od europskog interesa ukoliko nije dio transnacionalnog i europskog projekta određenog broja država članica ili dio usklađenog djelovanja tih država u svrhu borbe protiv određene prijetnje (C-62/87 *Glaverbel/Komisija*)**

29

-
- ❖ **Potpore za razvoj određenih djelatnosti/regija ukoliko nemaju negativan utjecaj na trgovinske uvjete do mjere u kojoj je to protivno zajedničkom interesu**
 - **Široka margina diskrecije Komisije prilikom ocjene kompatibilnosti potpore s pravom EU (C-346/03 i C-529/03, *Atzeni e.a./Sardinija*)**
 - **Zajednički cilj nije uvjet za izuzeće mjere iz pojma „državna potpora” (C-594/18 P, *Austrija/Komisija*)**

30

-
- ❖ **Kulturne potpore/potpore za očuvanje baštine ukoliko ne utječu negativno na trgovinu i tržišno natjecanje do mjere u kojoj je to protivno zajedničkom interesu**
 - **Porezna olakšica na kulturne donacije – sustav je djelomično kompatibilan s pravom Unije, ali ne u pogledu poreznih izuzeća za operatere kulturnih ustanova (Odluka NN 44/2007- Republika Češka)**
 - ❖ **Ostale potpore utvrđene odlukama Vijeća na prijedlog Komisije**

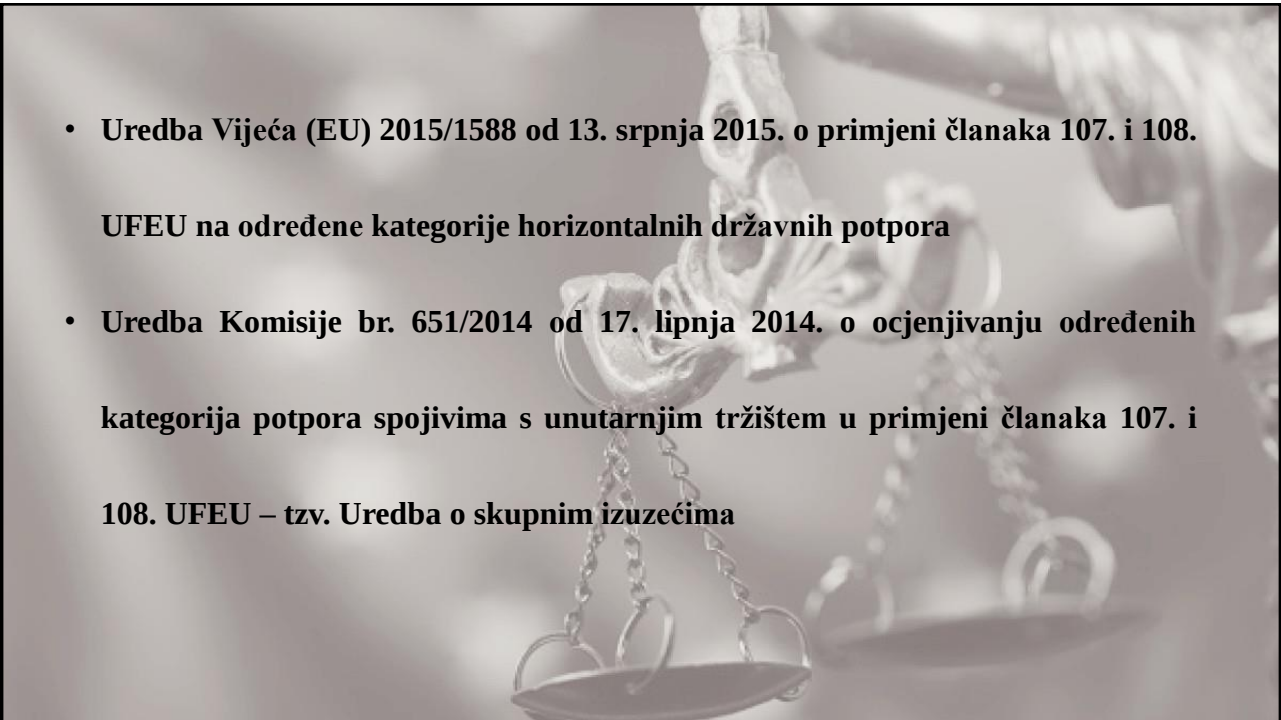
31

❖ **Uredbe o izuzećima**

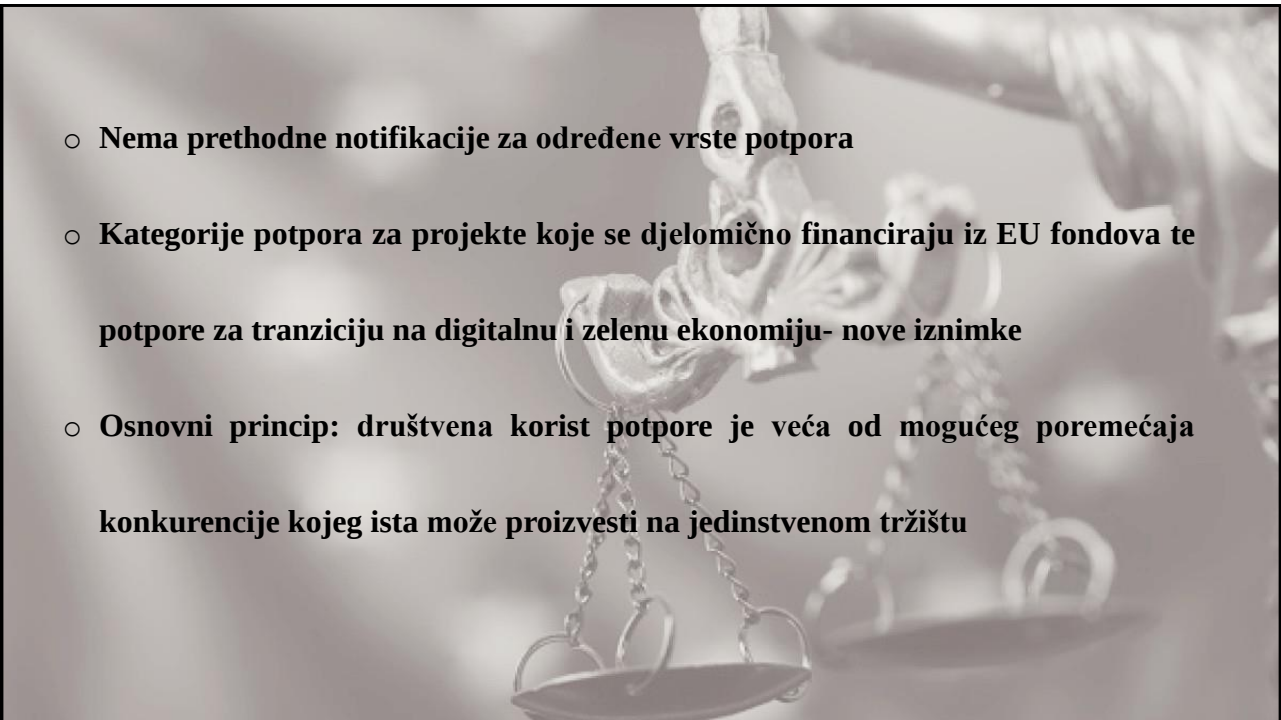
„Vijeće može, na prijedlog Komisije i nakon savjetovanja s Europskim parlamentom, donijeti sve odgovarajuće uredbe za primjenu članaka 107. i 108., pri čemu osobito može odrediti uvjete pod kojima se primjenjuje članak 108. stavak 3., kao i vrste potpore koje su izuzete iz tog postupka.” (čl.109. UFEU)

- **Komisija također može donijeti uredbe koje se odnose na potpore za koje je Vijeće utvrdilo da se mogu izuzeti iz postupka prethodne notifikacije (čl.108/4. UFEU)**

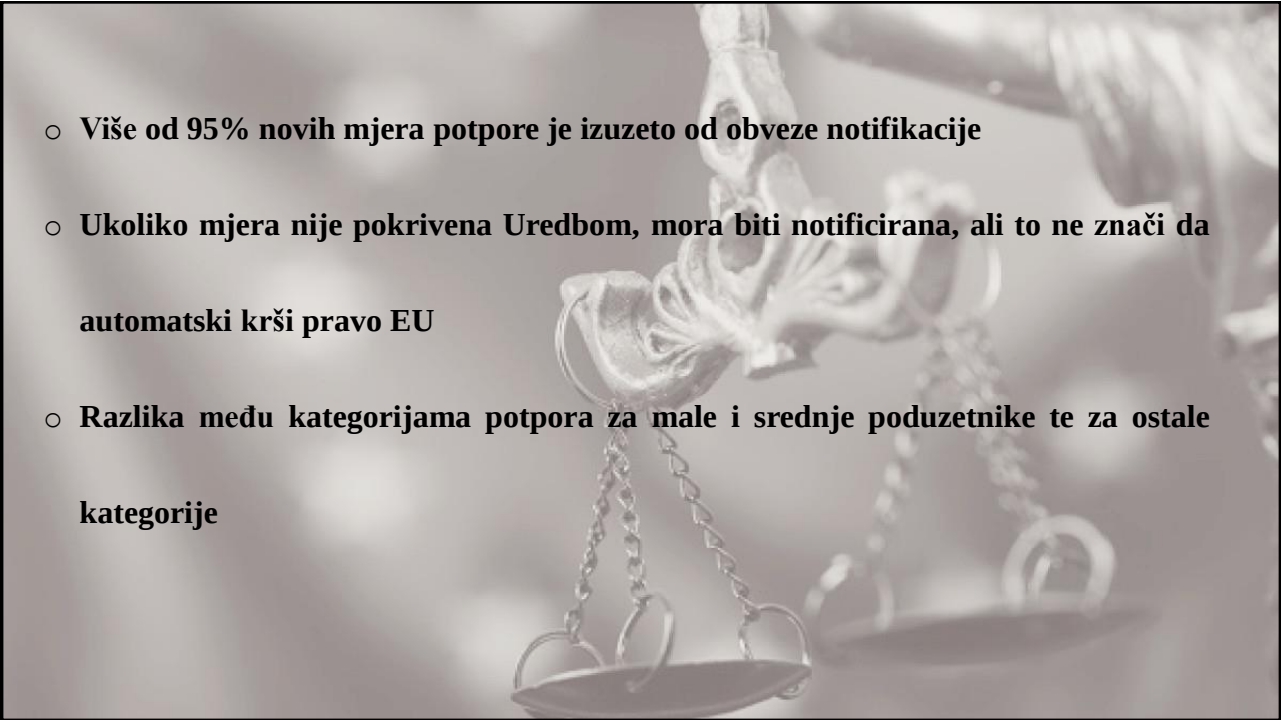
32

-
- **Uredba Vijeća (EU) 2015/1588 od 13. srpnja 2015. o primjeni članaka 107. i 108. UFEU na određene kategorije horizontalnih državnih potpora**
 - **Uredba Komisije br. 651/2014 od 17. lipnja 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. UFEU – tzv. Uredba o skupnim izuzećima**

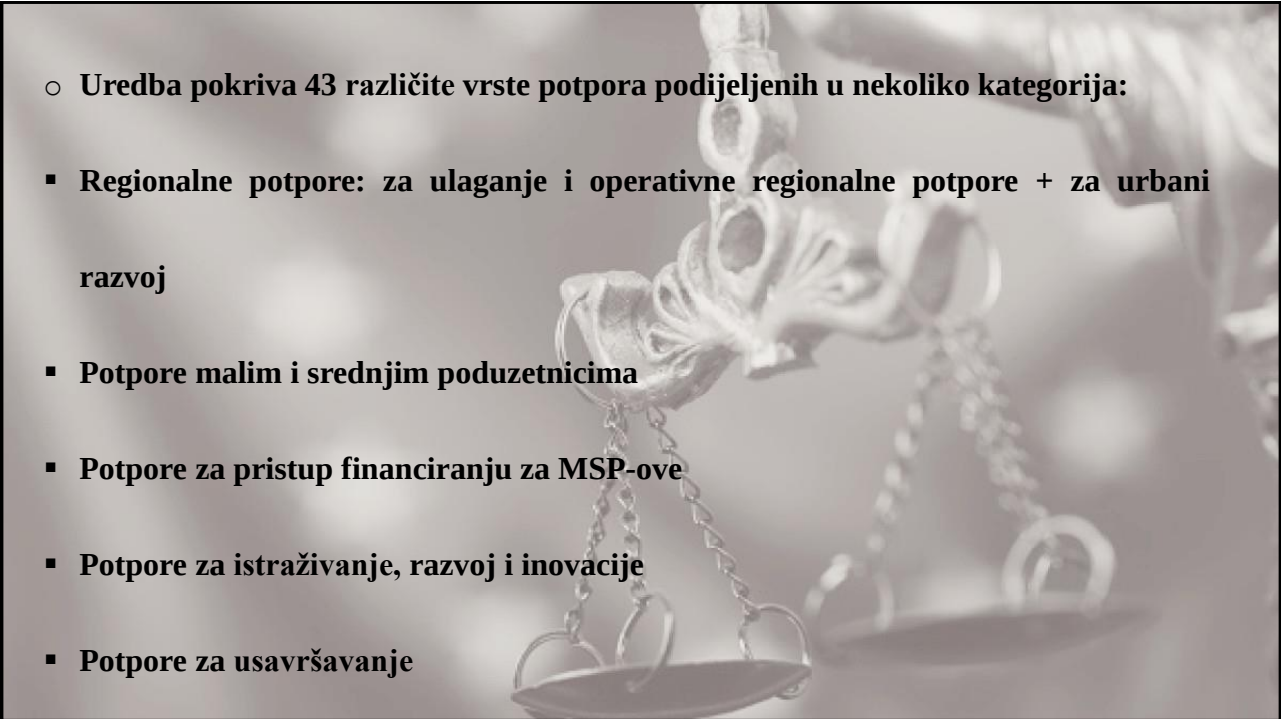
33

-
- **Nema prethodne notifikacije za određene vrste potpora**
 - **Kategorije potpora za projekte koje se djelomično financiraju iz EU fondova te potpore za tranziciju na digitalnu i zelenu ekonomiju- nove iznimke**
 - **Osnovni princip: društvena korist potpore je veća od mogućeg poremećaja konkurencije kojeg ista može proizvesti na jedinstvenom tržištu**

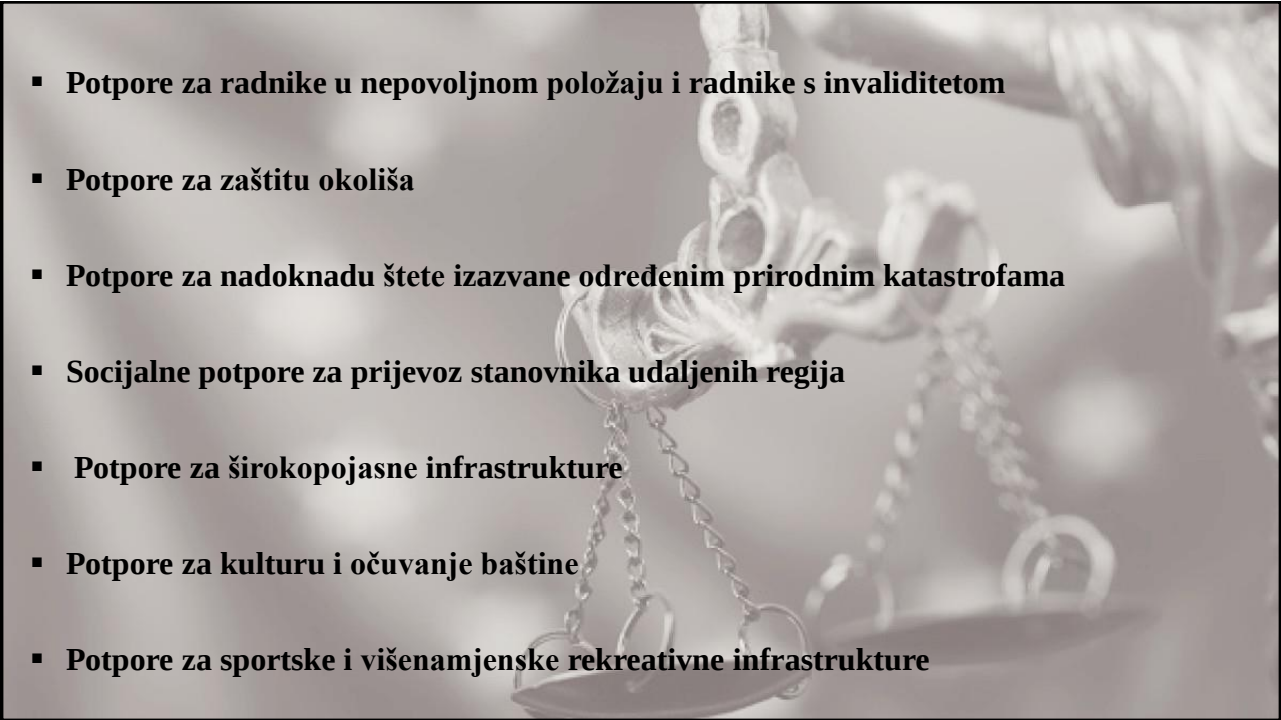
34

-
- Više od 95% novih mjera potpore je izuzeto od obveze notifikacije
 - Ukoliko mjera nije pokrivena Uredbom, mora biti notificirana, ali to ne znači da automatski krši pravo EU
 - Razlika među kategorijama potpora za male i srednje poduzetnike te za ostale kategorije

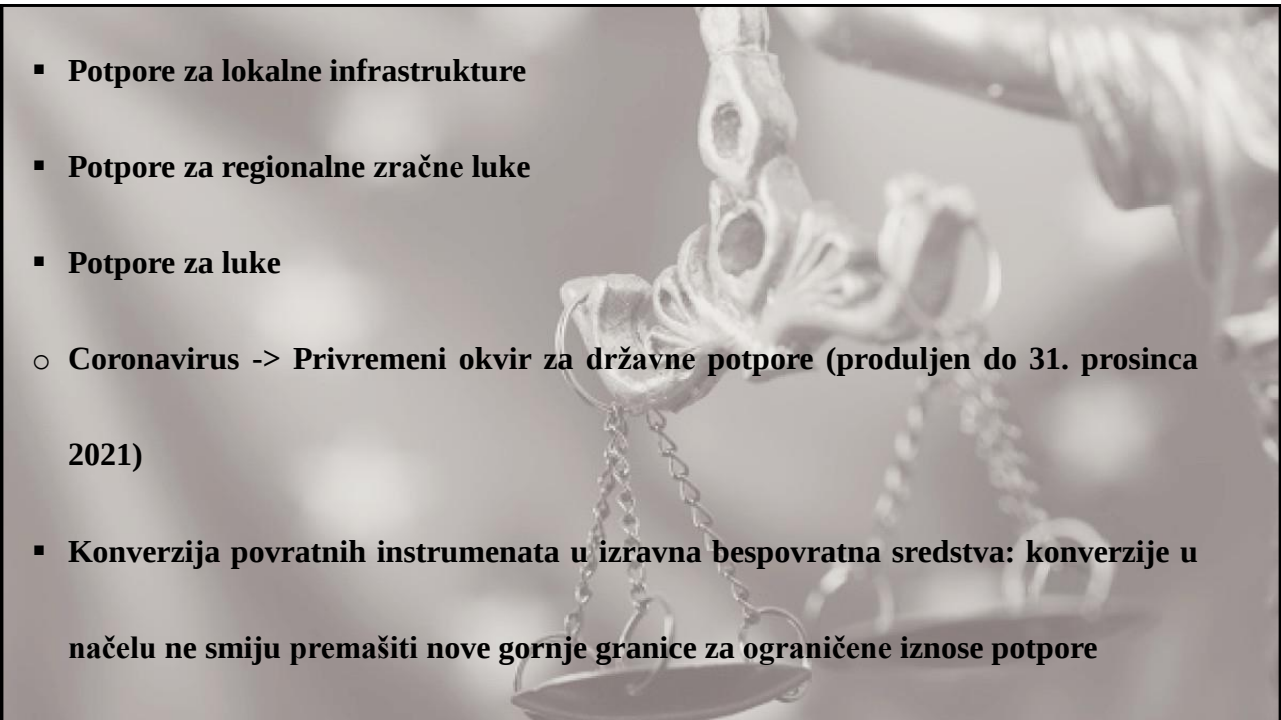
35

-
- Uredba pokriva 43 različite vrste potpora podijeljenih u nekoliko kategorija:
 - Regionalne potpore: za ulaganje i operativne regionalne potpore + za urbani razvoj
 - Potpore malim i srednjim poduzetnicima
 - Potpore za pristup financiranju za MSP-ove
 - Potpore za istraživanje, razvoj i inovacije
 - Potpore za usavršavanje

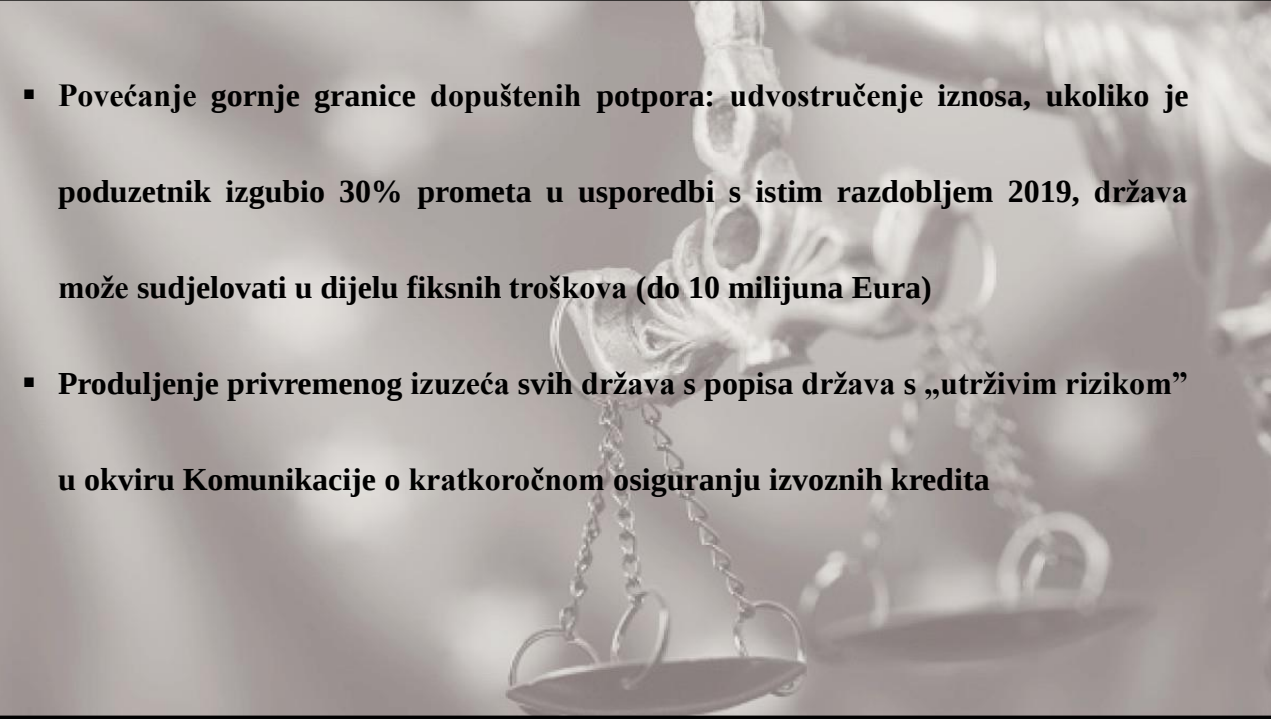
36

-
- **Potpore za radnike u nepovoljnom položaju i radnike s invaliditetom**
 - **Potpore za zaštitu okoliša**
 - **Potpore za nadoknadu štete izazvane određenim prirodnim katastrofama**
 - **Socijalne potpore za prijevoz stanovnika udaljenih regija**
 - **Potpore za širokopojasne infrastrukture**
 - **Potpore za kulturu i očuvanje baštine**
 - **Potpore za sportske i višenamjenske rekreativne infrastrukture**

37

-
- **Potpore za lokalne infrastrukture**
 - **Potpore za regionalne zračne luke**
 - **Potpore za luke**
 - **Coronavirus -> Privremeni okvir za državne potpore (produljen do 31. prosinca 2021)**
 - **Konverzija povratnih instrumenata u izravna bespovratna sredstva: konverzije u načelu ne smiju premašiti nove gornje granice za ograničene iznose potpore**

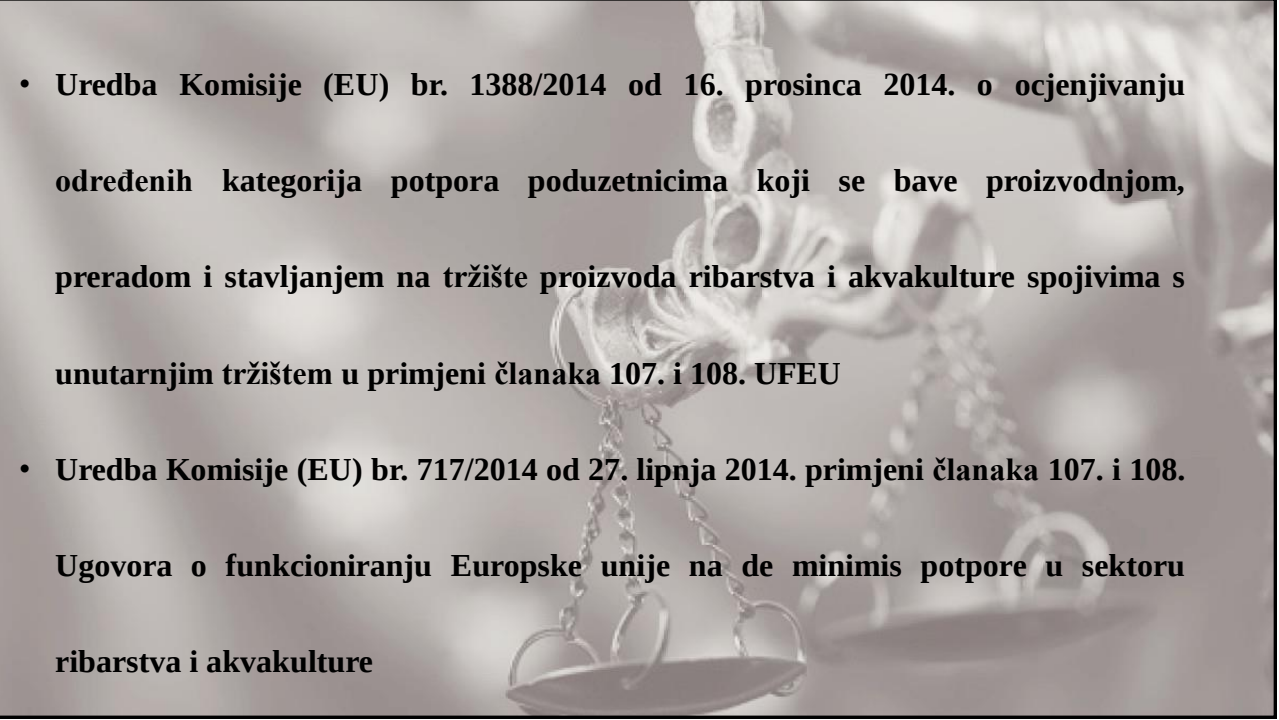
38

-
- **Povećanje gornje granice dopuštenih potpora: udvostručenje iznosa, ukoliko je poduzetnik izgubio 30% prometa u usporedbi s istim razdobljem 2019, država može sudjelovati u dijelu fiksnih troškova (do 10 milijuna Eura)**
 - **Produljenje privremenog izuzeća svih država s popisa država s „utrživim rizikom” u okviru Komunikacije o kratkoročnom osiguranju izvoznih kredita**

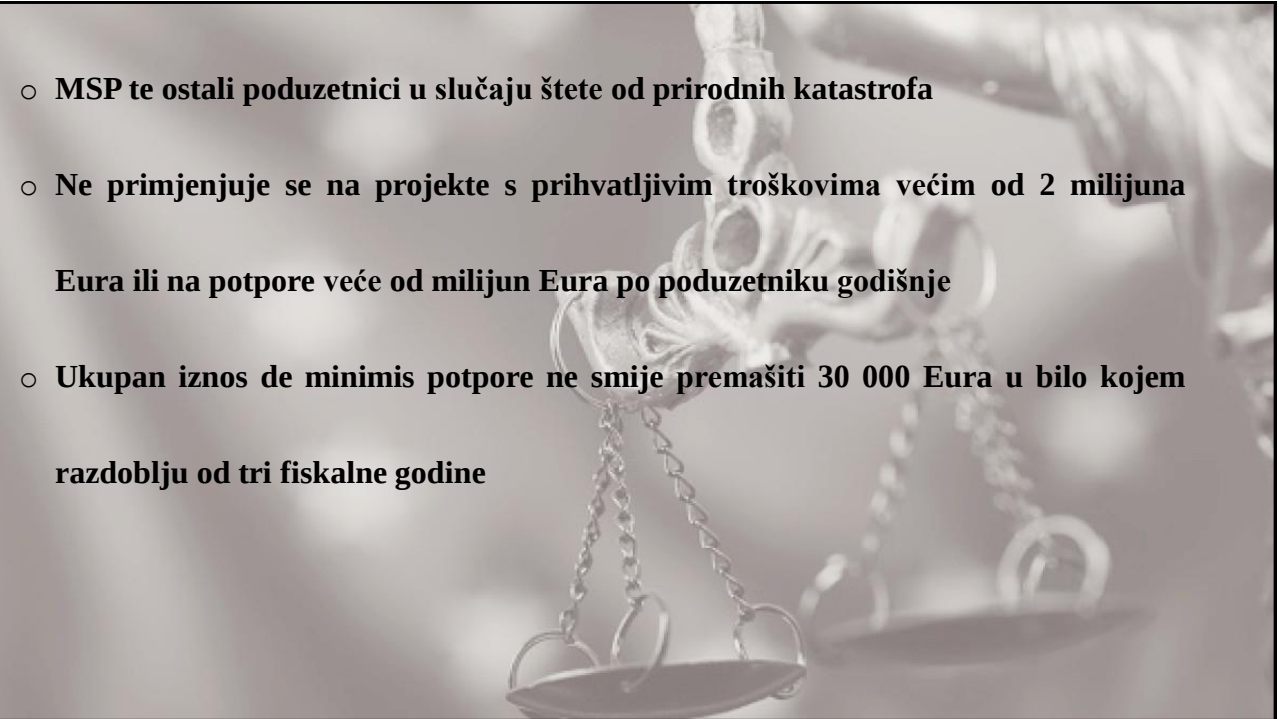
39

-
- **Uredba Komisije (EU) br. 1407/2013 od 18. prosinca 2013. o primjeni članka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na de minimis potpore**
 - **Primjenjuje se na sve potpore osim određenih potpora u ribarskoj i poljoprivrednoj industriji – maksimum: 200 000 Eura potpore kroz tri fiskalne godine**

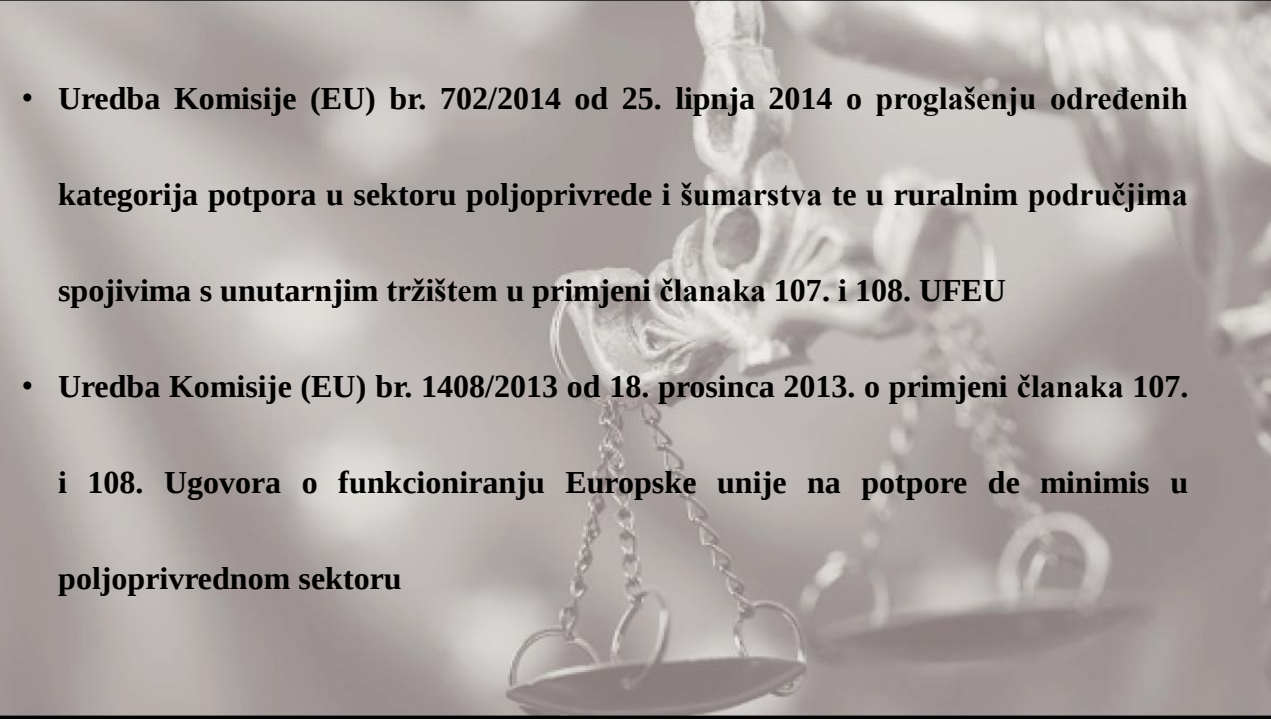
40

-
- **Uredba Komisije (EU) br. 1388/2014 od 16. prosinca 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora poduzetnicima koji se bave proizvodnjom, preradom i stavljanjem na tržište proizvoda ribarstva i akvakulture spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. UFEU**
 - **Uredba Komisije (EU) br. 717/2014 od 27. lipnja 2014. primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na de minimis potpore u sektoru ribarstva i akvakulture**

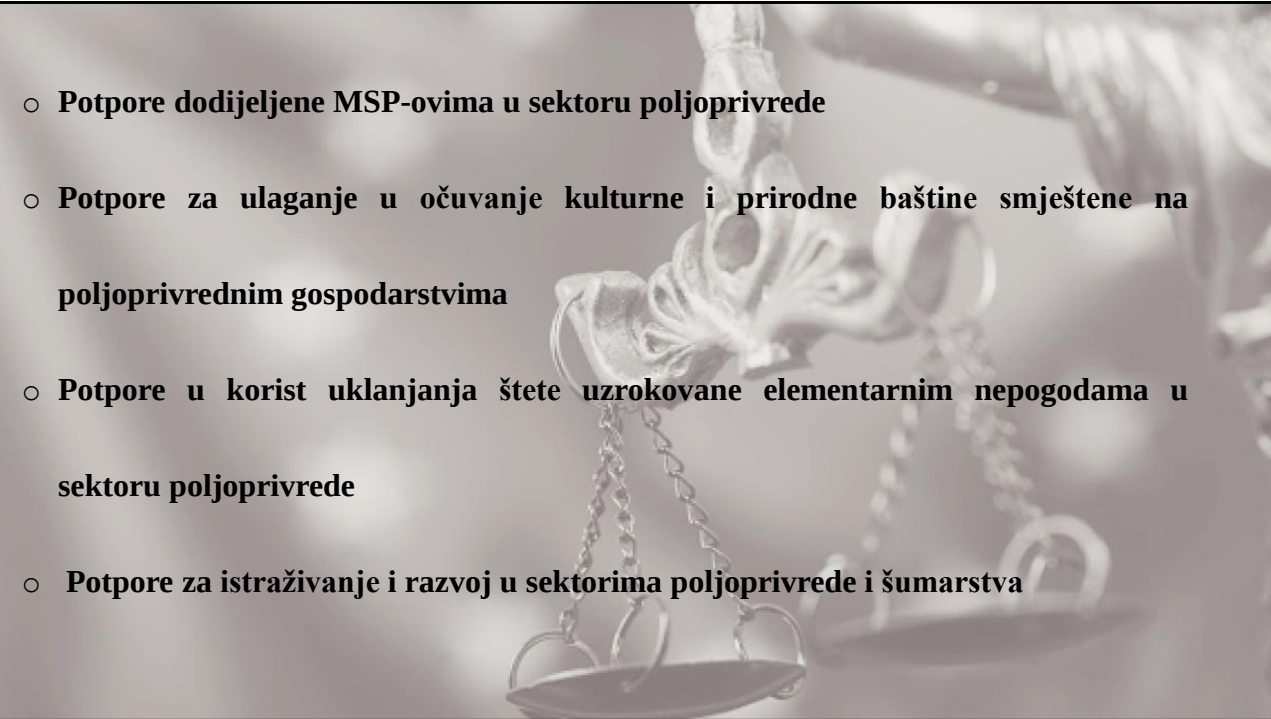
41

-
- **MSP te ostali poduzetnici u slučaju štete od prirodnih katastrofa**
 - **Ne primjenjuje se na projekte s prihvatljivim troškovima većim od 2 milijuna Eura ili na potpore veće od milijun Eura po poduzetniku godišnje**
 - **Ukupan iznos de minimis potpore ne smije premašiti 30 000 Eura u bilo kojem razdoblju od tri fiskalne godine**

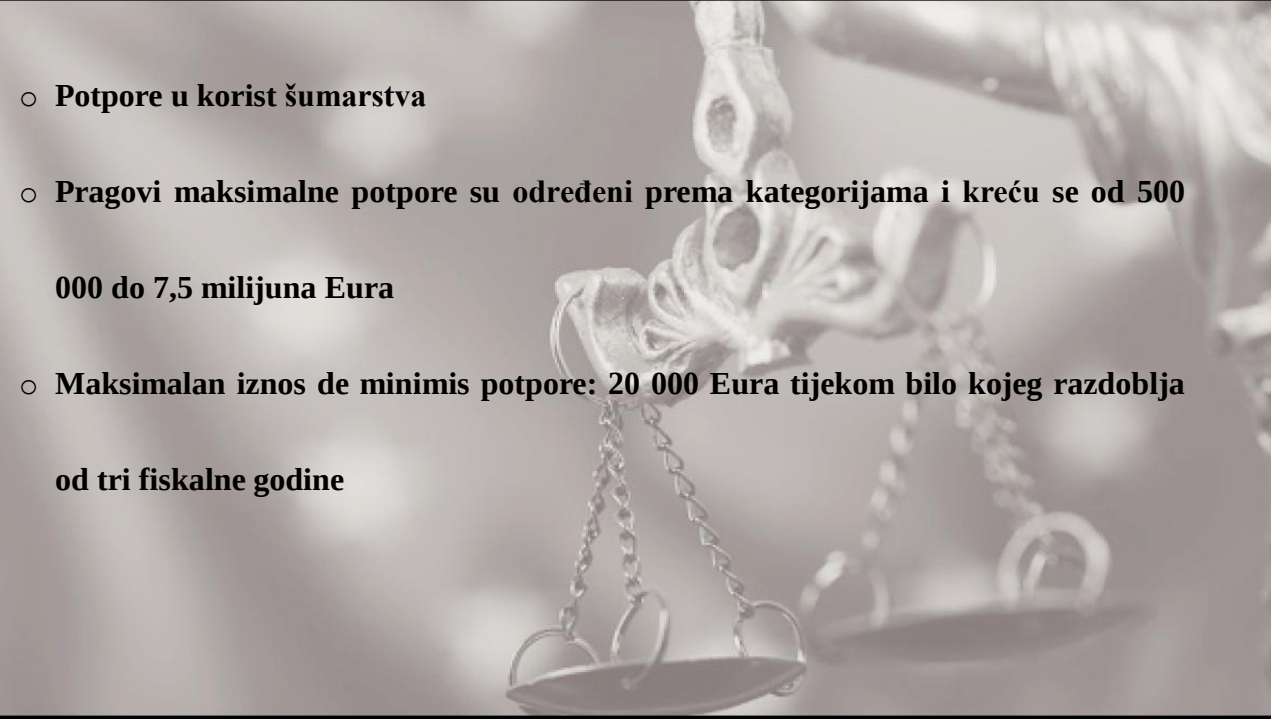
42

-
- **Uredba Komisije (EU) br. 702/2014 od 25. lipnja 2014 o proglašenju određenih kategorija potpora u sektoru poljoprivrede i šumarstva te u ruralnim područjima spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. UFEU**
 - **Uredba Komisije (EU) br. 1408/2013 od 18. prosinca 2013. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na potpore de minimis u poljoprivrednom sektoru**

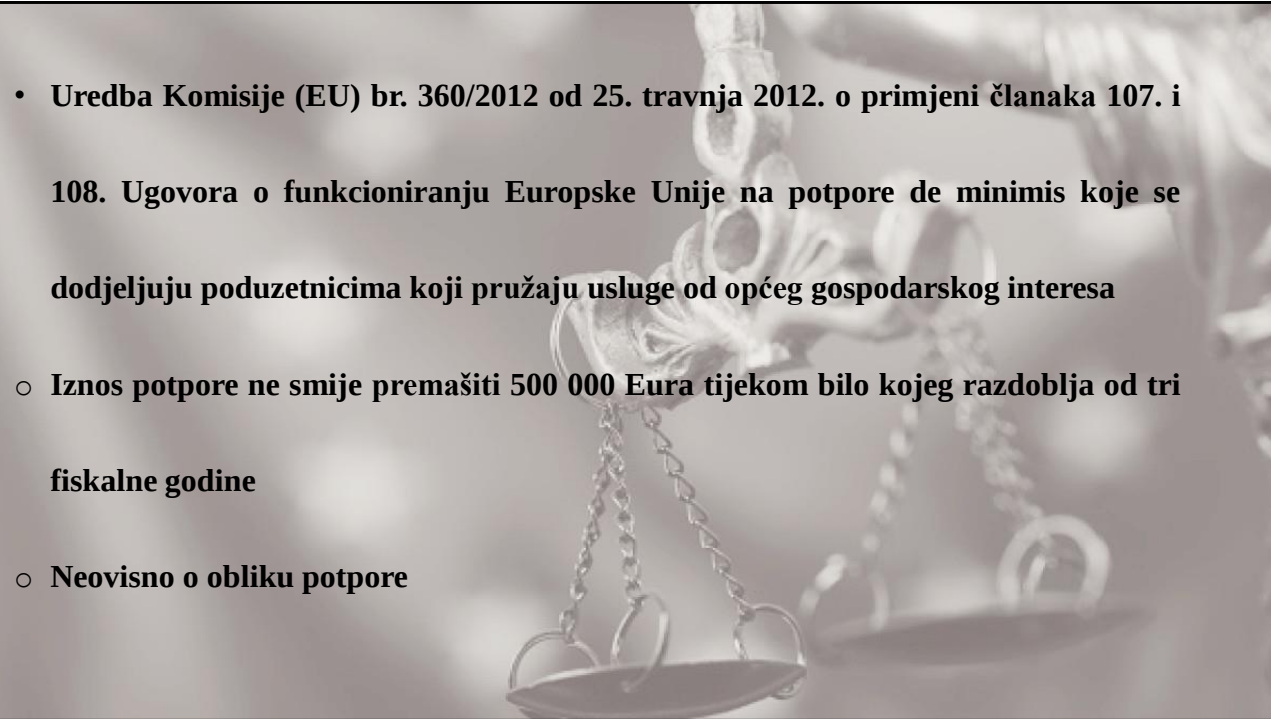
43

-
- **Potpore dodijeljene MSP-ovima u sektoru poljoprivrede**
 - **Potpore za ulaganje u očuvanje kulturne i prirodne baštine smještene na poljoprivrednim gospodarstvima**
 - **Potpore u korist uklanjanja štete uzrokovane elementarnim nepogodama u sektoru poljoprivrede**
 - **Potpore za istraživanje i razvoj u sektorima poljoprivrede i šumarstva**

44

-
- **Potpore u korist šumarstva**
 - **Pragovi maksimalne potpore su određeni prema kategorijama i kreću se od 500 000 do 7,5 milijuna Eura**
 - **Maksimalan iznos de minimis potpore: 20 000 Eura tijekom bilo kojeg razdoblja od tri fiskalne godine**

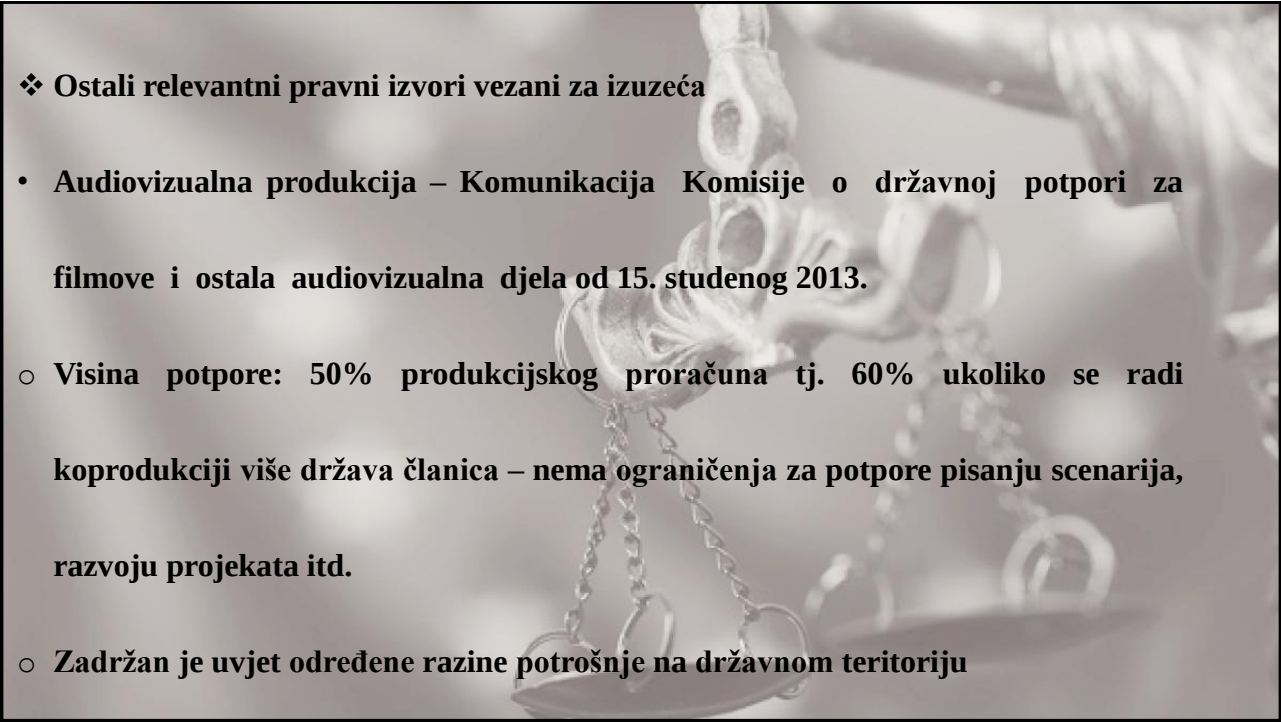
45

-
- **Uredba Komisije (EU) br. 360/2012 od 25. travnja 2012. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije na potpore de minimis koje se dodjeljuju poduzetnicima koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa**
 - **Iznos potpore ne smije premašiti 500 000 Eura tijekom bilo kojeg razdoblja od tri fiskalne godine**
 - **Neovisno o obliku potpore**

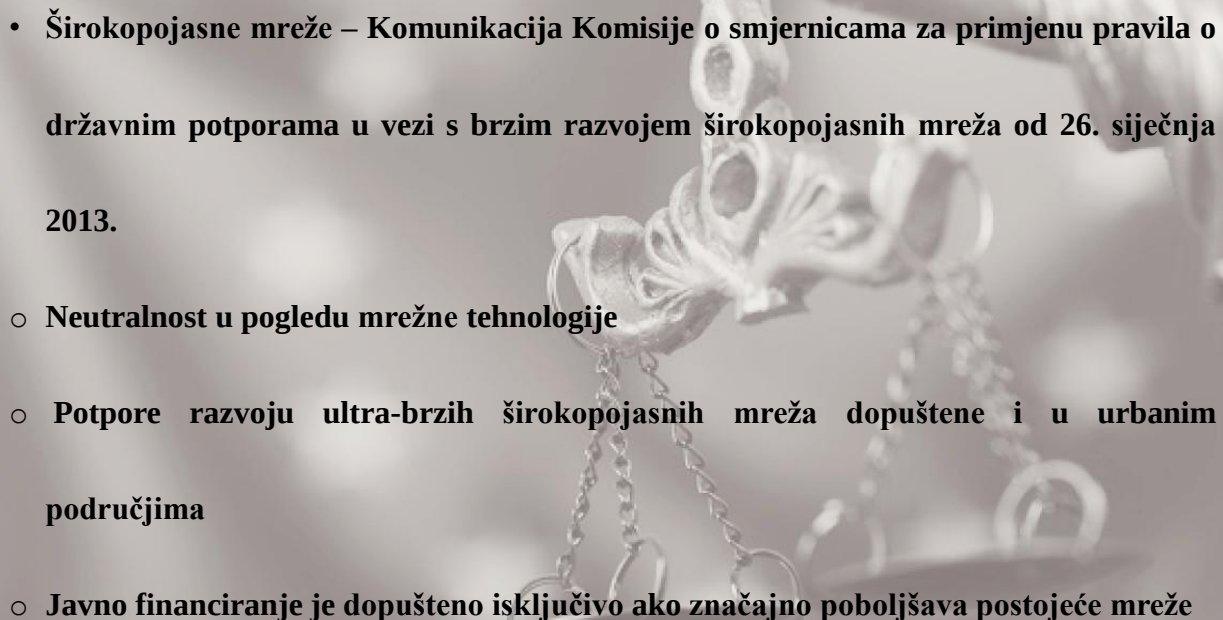
46

-
- Neovisno o tome financira li država potporu iz sredstava EU
 - „Transparentne potpore”: svaka potpora za koju je moguće unaprijed točno izračunati bruto ekvivalent potpore, a bez potrebe provođenja ocjene rizika

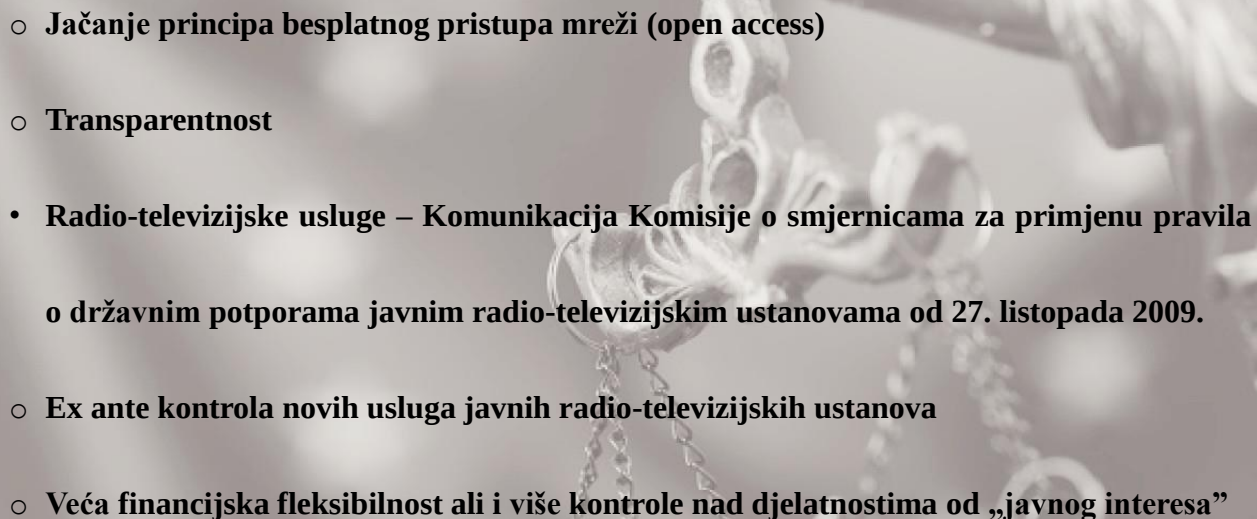
47

-
- ❖ Ostali relevantni pravni izvori vezani za izuzeća
 - Audiovizualna produkcija – Komunikacija Komisije o državnoj potpori za filmove i ostala audiovizualna djela od 15. studenog 2013.
 - Visina potpore: 50% produkcijskog proračuna tj. 60% ukoliko se radi koprodukciji više država članica – nema ograničenja za potpore pisanju scenarija, razvoju projekata itd.
 - Zadržan je uvjet određene razine potrošnje na državnom teritoriju

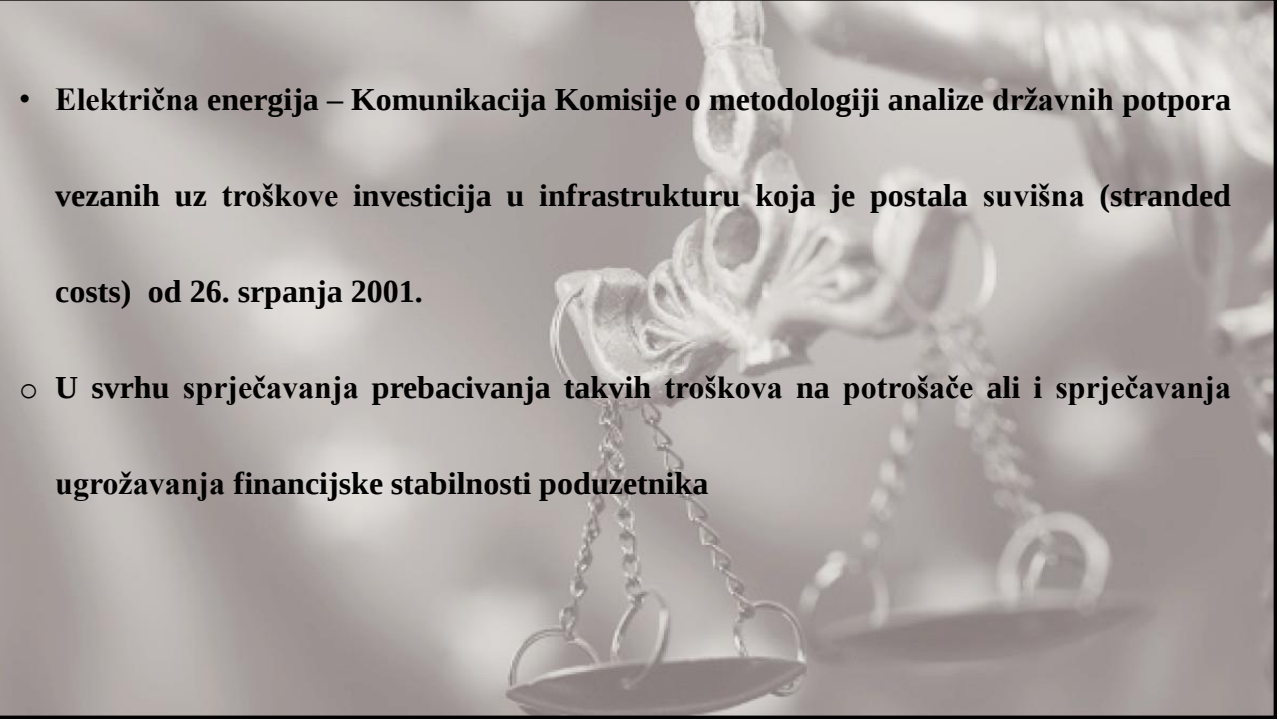
48

-
- **Širokopojasne mreže – Komunikacija Komisije o smjernicama za primjenu pravila o državnim potporama u vezi s brzim razvojem širokopojasnih mreža od 26. siječnja 2013.**
 - **Neutralnost u pogledu mrežne tehnologije**
 - **Potpore razvoju ultra-brzih širokopojasnih mreža dopuštene i u urbanim područjima**
 - **Javno financiranje je dopušteno isključivo ako značajno poboljšava postojeće mreže**

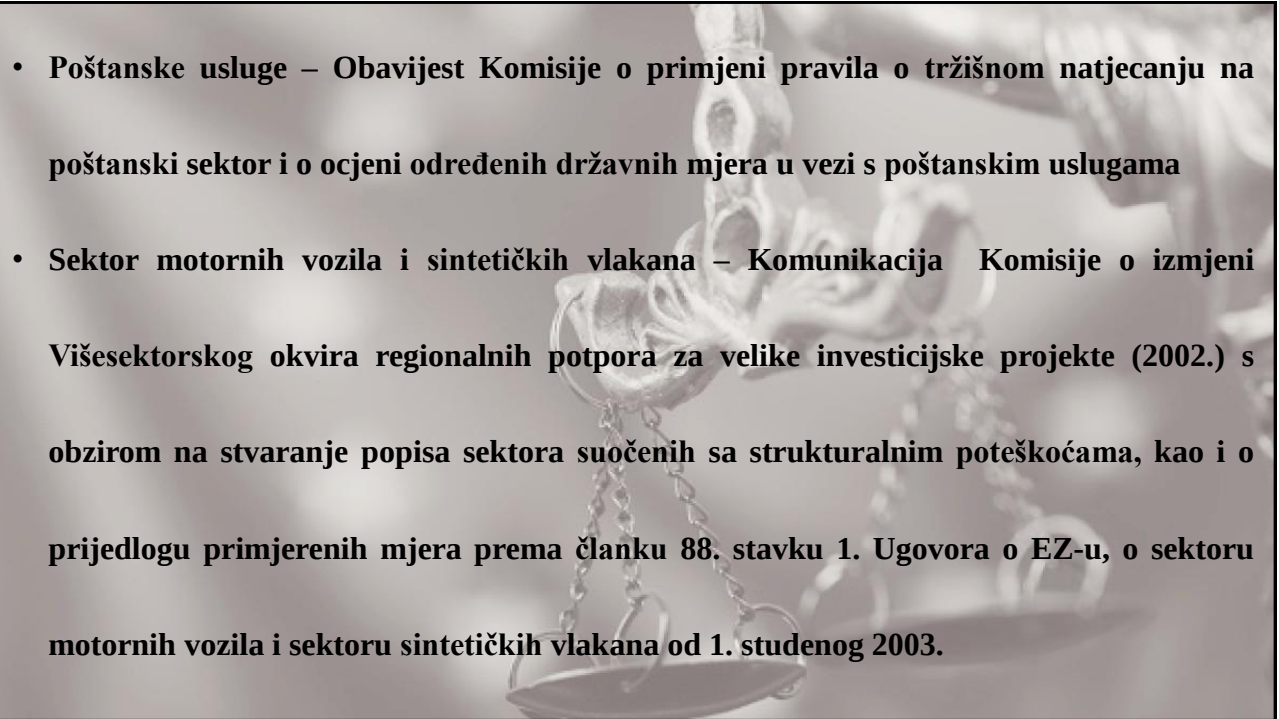
49

-
- **Jačanje principa besplatnog pristupa mreži (open access)**
 - **Transparentnost**
 - **Radio-televizijske usluge – Komunikacija Komisije o smjernicama za primjenu pravila o državnim potporama javnim radio-televizijskim ustanovama od 27. listopada 2009.**
 - **Ex ante kontrola novih usluga javnih radio-televizijskih ustanova**
 - **Veća financijska fleksibilnost ali i više kontrole nad djelatnostima od „javnog interesa”**

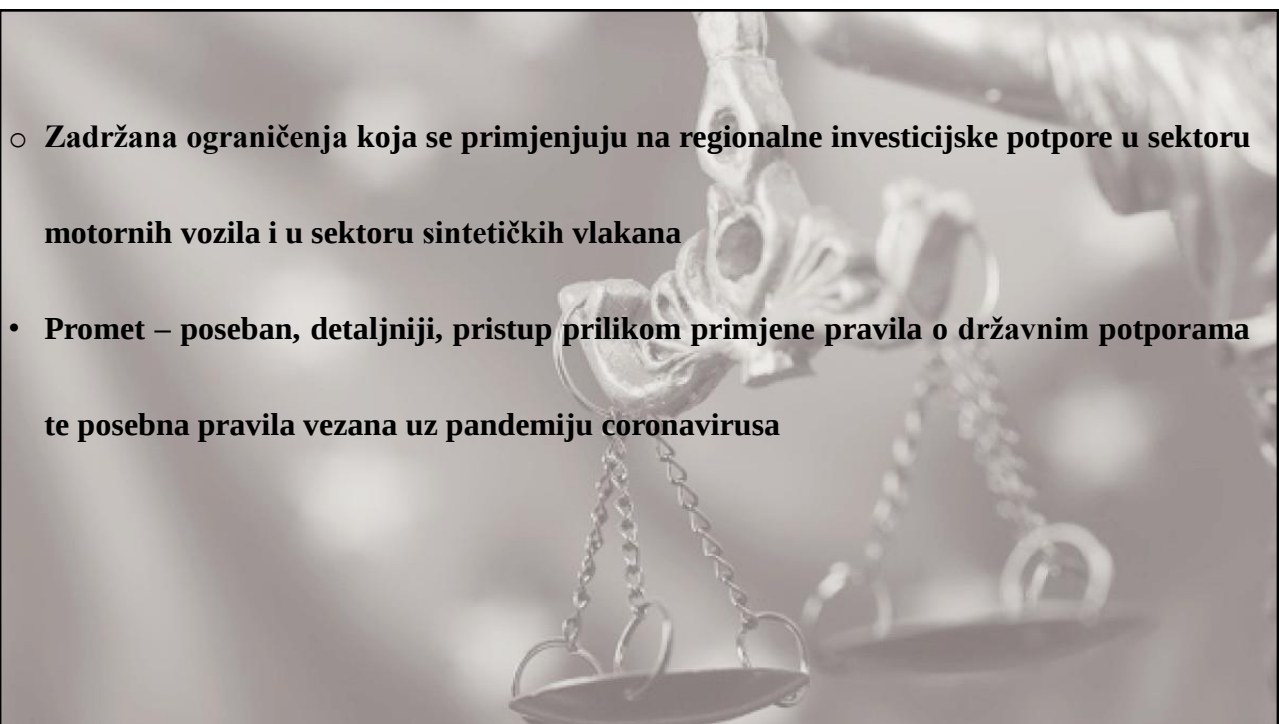
50

-
- **Električna energija – Komunikacija Komisije o metodologiji analize državnih potpora vezanih uz troškove investicija u infrastrukturu koja je postala suvišna (stranded costs) od 26. srpanja 2001.**
 - **U svrhu sprječavanja prebacivanja takvih troškova na potrošače ali i sprječavanja ugrožavanja financijske stabilnosti poduzetnika**

51

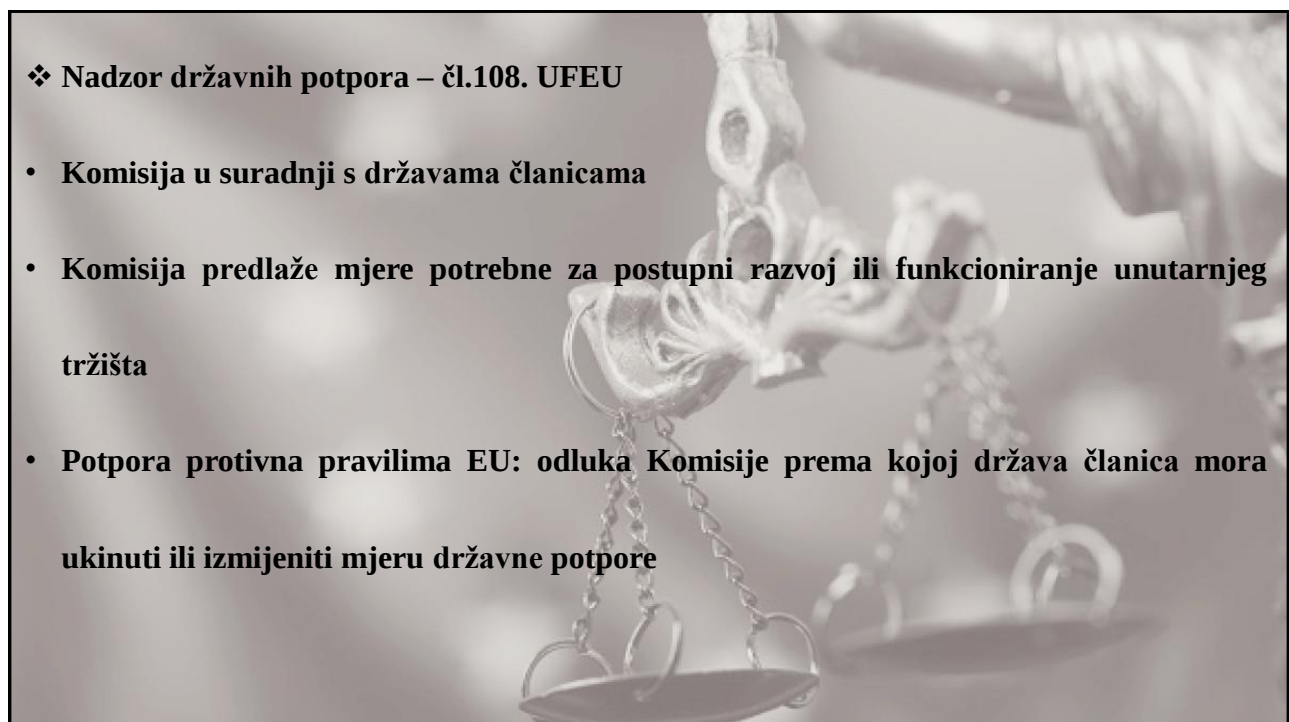
-
- **Poštanske usluge – Obavijest Komisije o primjeni pravila o tržišnom natjecanju na poštanski sektor i o ocjeni određenih državnih mjera u vezi s poštanskim uslugama**
 - **Sektor motornih vozila i sintetičkih vlakana – Komunikacija Komisije o izmjeni Višesektorskog okvira regionalnih potpora za velike investicijske projekte (2002.) s obzirom na stvaranje popisa sektora suočenih sa strukturalnim poteškoćama, kao i o prijedlogu primjerenih mjera prema članku 88. stavku 1. Ugovora o EZ-u, o sektoru motornih vozila i sektoru sintetičkih vlakana od 1. studenog 2003.**

52

- **Zadržana ograničenja koja se primjenjuju na regionalne investicijske potpore u sektoru motornih vozila i u sektoru sintetičkih vlakana**
- **Promet – poseban, detaljniji, pristup prilikom primjene pravila o državnim potporama te posebna pravila vezana uz pandemiju coronavirusa**

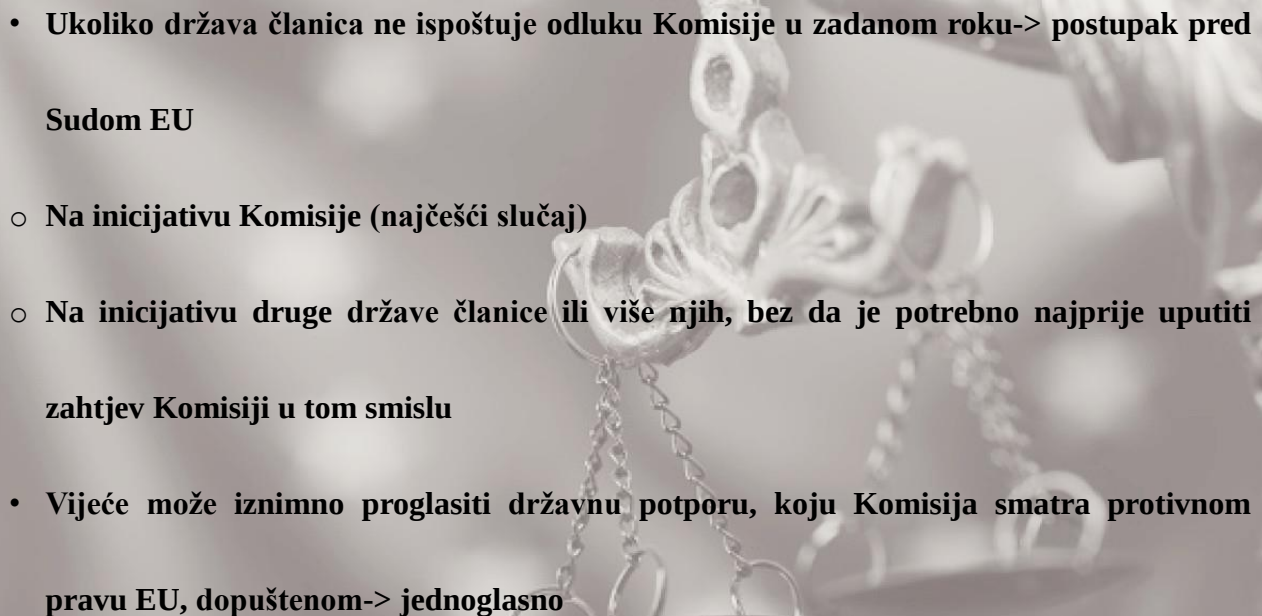
53

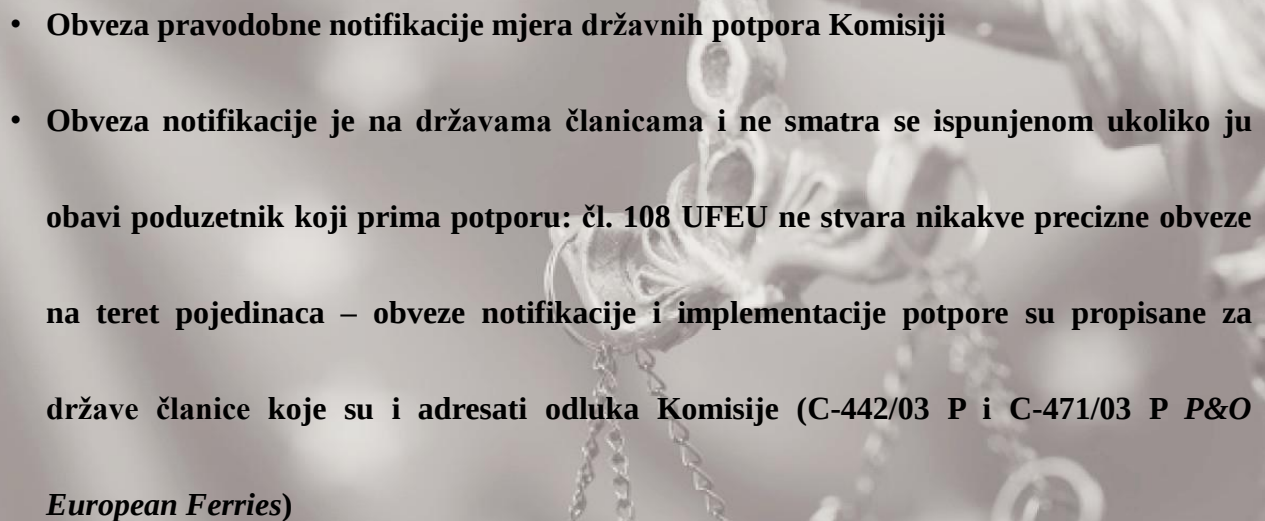
❖ **Nadzor državnih potpora – čl.108. UFEU**

- **Komisija u suradnji s državama članicama**
- **Komisija predlaže mjere potrebne za postupni razvoj ili funkcioniranje unutarnjeg tržišta**
- **Potpore protivna pravilima EU: odluka Komisije prema kojoj država članica mora ukinuti ili izmijeniti mjeru državne potpore**

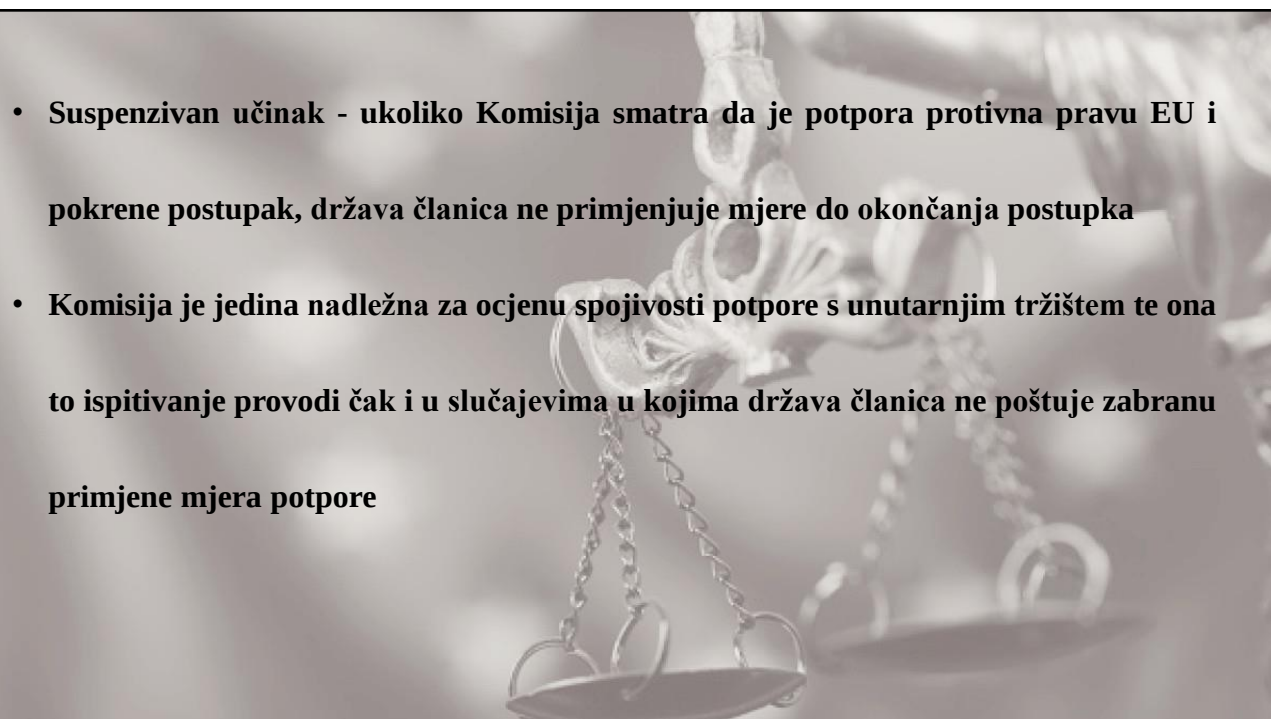
54

-
- Ukoliko država članica ne ispoštuje odluku Komisije u zadanom roku-> postupak pred Sudom EU
 - Na inicijativu Komisije (najčešći slučaj)
 - Na inicijativu druge države članice ili više njih, bez da je potrebno najprije uputiti zahtjev Komisiji u tom smislu
 - Vijeće može iznimno proglasiti državnu potporu, koju Komisija smatra protivnom pravu EU, dopuštenom-> jednoglasno

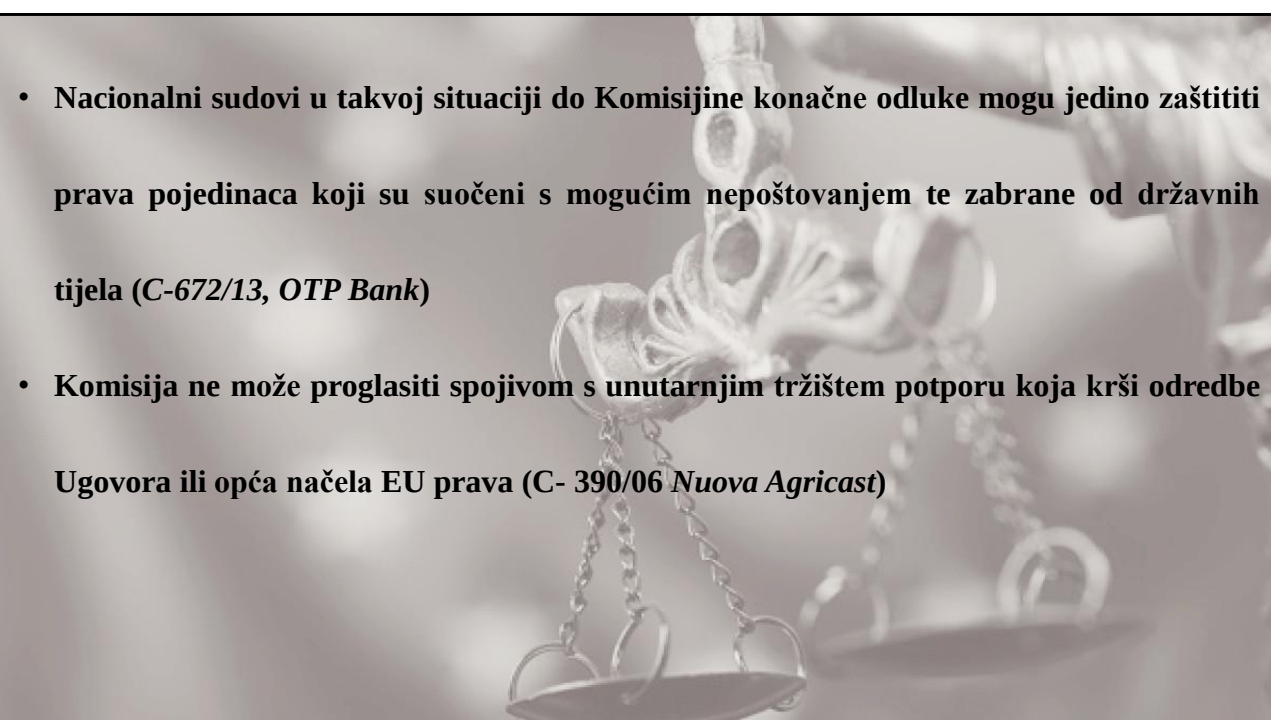
55

-
- Obveza pravodobne notifikacije mjera državnih potpora Komisiji
 - Obveza notifikacije je na državama članicama i ne smatra se ispunjenom ukoliko ju obavi poduzetnik koji prima potporu: čl. 108 UFEU ne stvara nikakve precizne obveze na teret pojedinaca – obveze notifikacije i implementacije potpore su propisane za države članice koje su i adresati odluka Komisije (C-442/03 P i C-471/03 P *P&O European Ferries*)

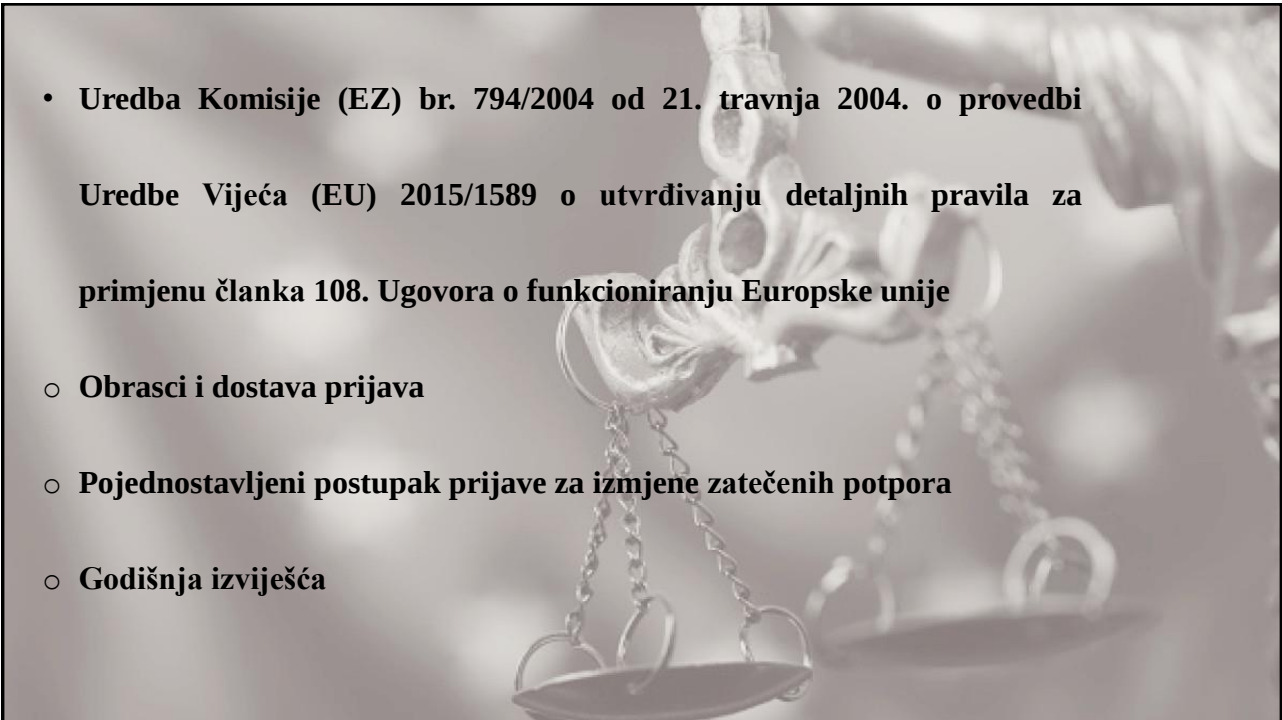
56

-
- **Suspenzivan učinak** - ukoliko Komisija smatra da je potpora protivna pravu EU i pokrene postupak, država članica ne primjenjuje mjere do okončanja postupka
 - **Komisija je jedina nadležna za ocjenu spojivosti potpore s unutarnjim tržištem** te ona to ispitivanje provodi čak i u slučajevima u kojima država članica ne poštuje zabranu primjene mjera potpore

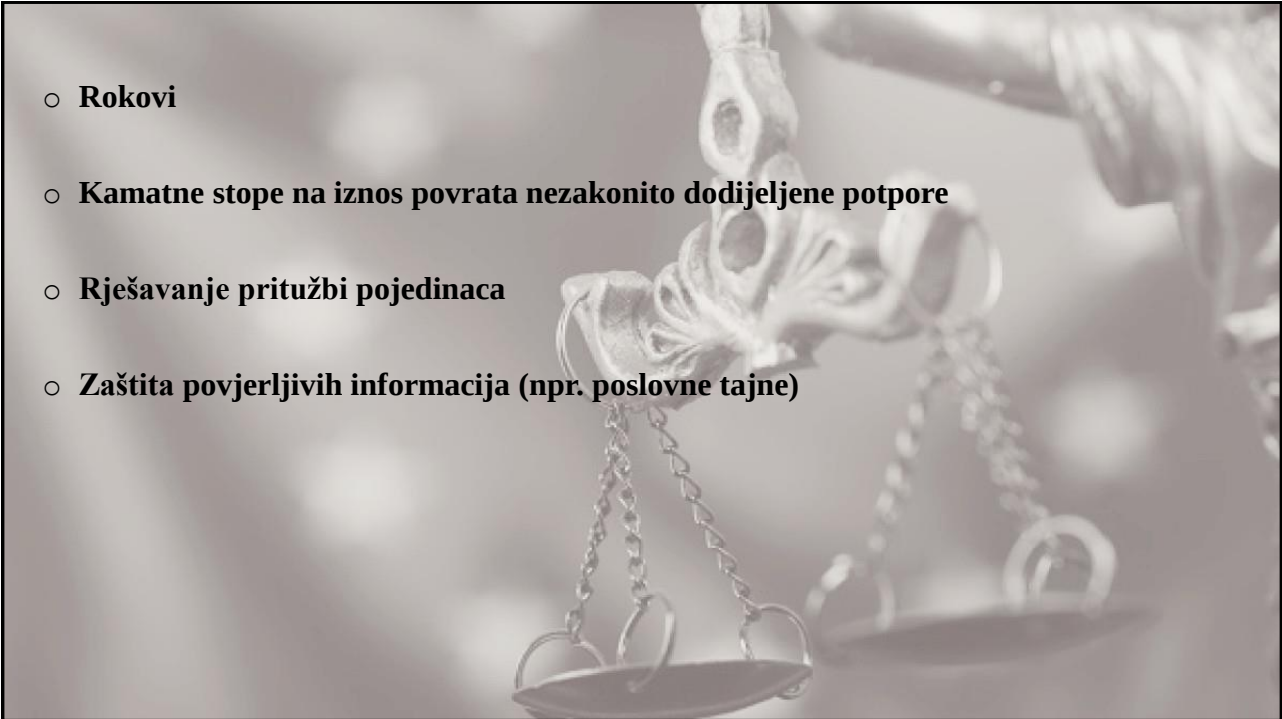
57

-
- **Nacionalni sudovi u takvoj situaciji do Komisijine konačne odluke mogu jedino zaštititi prava pojedinaca koji su suočeni s mogućim nepoštovanjem te zabrane od državnih tijela (C-672/13, OTP Bank)**
 - **Komisija ne može proglasiti spojivom s unutarnjim tržištem potporu koja krši odredbe Ugovora ili opća načela EU prava (C- 390/06 Nuova Agricast)**

58

-
- **Uredba Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EU) 2015/1589 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije**
 - **Obrasci i dostava prijava**
 - **Pojednostavljeni postupak prijave za izmjene zatečenih potpora**
 - **Godišnja izvješća**

59

-
- **Rokovi**
 - **Kamatne stope na iznos povrata nezakonito dodijeljene potpore**
 - **Rješavanje pritužbi pojedinaca**
 - **Zaštita povjerljivih informacija (npr. poslovne tajne)**

60

Hvala na pozornosti!

Uloga domaćih sudova u primjeni čl. 108. st. 3. UFEU-a

Mr.sc. Marijana Liszt, LL.M. (Carlos III de Madrid)
odvjetnica

Financira Europska unija
Ugovor o pružanju usluga DG COMP/2017/015 - SI2.778715
Ovaj je dokument izrađen za potrebe Europske komisije. Međutim, u njemu izraženi stavovi pripadaju isključivo autoru dokumenta te se Europska komisija ne može smatrati odgovornom ni za kakvu uporabu informacija sadržanih u ovom dokumentu.

1

Sadržaj

- Kontekst teme
- Pravni izvori i smjernice
- Sustav kontrole državnih potpora – članak 108 UFEU
 - Obveza mirovanja članak 108 (3) UFEU
 - Uloga nacionalnih sudova
 - Razgraničenje nadležnosti
 - Nadležnosti nacionalnih sudova
 - Ocjena postojanja državne potpore u smislu članka 107(1) UFEU-a
 - Povreda obveze mirovanja
 - Zaštita prava pojedinaca u slučaju povrede obveze mirovanja
- Suradnja s Komisijom

2

Kontekst

- Modernizacija pravila o državnim potporama
- Uloga skupnih izuzeća potpora
- Efekt „decentralizacije” kontrole državnih potpora
- „Studija o provedbi”
- Privatnopravna provedba vs. javnopravna provedba
- Iskustva u Hrvatskoj?

3

Pravni izvori i smjernice

- Članak 108 UFEU
- Postupovna Uredba 2015/1589
- Obavijest Komisije o provedbi pravila o državnim potporama od strane nacionalnih sudova (2021)
- Obavijest Komisije o povratu nezakonite i nespojive državne potpore (2019)
- Obavijest Komisije o pojmu državne potpore iz članka 107. stavka 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (2016)
- *Zakon o državnim potporama (NN 47/14 , 69/17)*

4

Sustav kontrole

- Kontrola državnih potpora EU - unikatan sustav
- Uloga unutarnjeg tržišta (!)
- Načelna zabrana dodjele državnih potpora
- *Ex ante* i *ex post* kontrola
- Pojam državne potpore „objektivan” koncept
- Uloge EK i nacionalnih sudova komplementarne

5

Članak 108 UFEU

1. Komisija u suradnji s državama članicama neprestano nadzire sve sustave potpora koji postoje u tim državama. Komisija im predlaže sve odgovarajuće mjere koje su potrebne za postupni razvoj ili funkcioniranje unutarnjeg tržišta.

2. Ako Komisija ustanovi, nakon što je pozvala odnosne stranke da podnesu svoje primjedbe, da potpora koju je dodijelila neka država ili potpora iz državnih sredstava nije spojiva s unutarnjim tržištem s obzirom na članak 107. ili da se takva potpora koristi na način suprotan pravilima, ona donosi odluku prema kojoj dotična država mora ukinuti ili izmijeniti takvu potporu u roku koji odredi Komisija.

Ako dotična država ne postupi u skladu s tom odlukom u propisanom roku, Komisija ili bilo koja druga zainteresirana država može, odstupajući od odredaba članka 258. i 259. neposredno uputiti predmet Sudu Europske unije.

Na zahtjev države članice, Vijeće može, odstupajući od odredaba članka 107. ili uredaba predviđenih člankom 109., jednoglasno odlučiti da se, ako iznimne okolnosti opravdavaju takvu odluku, potpora koju ta država dodjeljuje ili namjerava dodijeliti smatra spojivom s unutarnjim tržištem. Ako je Komisija u vezi s tom potporom već pokrenula postupak predviđen prvim podstavkom ovog stavka, činjenica da je dotična država uputila svoj zahtjev Vijeću prouzročit će suspenziju tog postupka dok Vijeće ne objavi svoj stav.

Međutim, ako Vijeće u roku od tri mjeseca od podnošenja tog zahtjeva ne objavi svoj stav, o predmetu odlučuje Komisija.

3. **Komisija se pravodobno obavješćuje o svim planovima za dodjelu ili izmjenu potpora kako bi se o njima mogla očitovati. Ako smatra da je svaki takav plan nespojiv s unutarnjim tržištem s obzirom na članak 107., Komisija bez odgode pokreće postupak predviđen stavkom 2. Dotična država članica ne primjenjuje predložene mjere sve dok se taj postupak ne okonča konačnom odlukom.**

4. Komisija može donijeti uredbe koje se odnose na kategorije državne potpore za koje je Vijeće na temelju članka 109. utvrdilo da se mogu izuzeti iz postupka predviđenog stavkom 3. ovog članka.

6

Obveza mirovanja članak 108 (3) UFEU

- Zadnja rečenica: tzv. „*Stand-still Clause*”
- Izravan učinak te odredbe (C-349/17 Eesti Pagar)
- Dodjeljuje pojedincima prava na koja se mogu pozivati pred nacionalnim sudom
- Nacionalni sudovi moraju poduzeti sve odgovarajuće mjere u skladu s nacionalnim pravom kako bi otklonili posljedice povrede obveze mirovanja
- Nova potpora / izmjena postojeće potpore
- Mjera na koju se odnosi obveza *ex ante* prijave Komisiji

7

Uloga nacionalnih sudova

- Očuvanje prava pojedinaca na koje utječe povreda *stand-stilla*
- Pravna zaštita za treće (C-120/73 Lorenz)
- Dodjela nezakonitih potpora
- Različita uloga u izostanku odluke Komisije i nakon odluke Komisije
- Ocjena postojanja državne potpore u smislu 107(1) UFEU-a
- Razgraničenje nadležnosti s Komisijom
- Povrat potpore nakon negativne odluke Komisije

8

Uloga nacionalnih sudova II

- Nakon odluke Komisije
 - Pozitivne odluke
 - Odluke o pokretanju formalnog postupka
- Ocjena u nekoliko koraka:
 - **Radi li se o mjeri državne potpore u smislu 107(1) UFEU?**
 - Podliježe li mjera obvezi mirovanja? (skupno izuzeće ili sl.?)
 - Postoji li povreda obveze mirovanja?

9

Uloga nacionalnih sudova III

- **Zaštita prava pojedinaca**
 - Suspenzija ili obustava primjene mjere
 - Povrat potpore (neovisno o „usklađenosti”)
 - Privremene mjere
 - Tužbe za naknadu štete

10

Tužbe za naknadu štete

- Jurisprudencija *Francovich* i *Brasserie du Pecheur*
- DČ dužne su nadoknaditi gubitak i štetu koje su pojedinci pretrpjeli kao posljedicu povreda prava EU za koje je odgovorna DČ
- Neovisno o postupku pred Komisijom
- Nacionalni sudovi rijetko dodjeljuju naknadu štete
- ≠ naknada štete koju nacionalna tijela mogu biti obvezna platiti pojedincima za štetu koju su im prouzročila (*Asteris*)

11

Suradnja s Komisijom

- Članak 4 (3) UEU-a
- Načelo lojalne suradnje
- Načelo ekvivalentnosti i djelotvornosti
- članak 29. Postupovne uredbe
 - dostava podataka
 - dostava mišljenja o primjeni pravila o državnim potporama
 - pisana ili usmena očitovanja Komisije
 - *Amicus Curiae*

12

Još nekoliko tema prije kraja:

- Nacionalni sudovi kao tijela DČ
- Posljedice neprovođenja pravila
- Postupci radi povrede pravila
- Provedbe odluke Komisije o povratu potpore
- Valjanost akta o dodjeli nezakonite državne potpore (*Residex*)
- Ogledni predmet iz područja državnih potpora

13

Slijedi:

- Ogledni predmet iz prava državnih potpora
- Pitanja i rasprava

14

OSNOVE PRAVA TRŽIŠNOG NATJECANJA EU-a – SEMINAR ZA HRVATSKO PRAVOSUĐE

Petak, 12. studenog 2021.

16:45 **Ogledni predmet iz područja državnih potpora – Radionica**

Opis zamišljenog (i potpuno izmišljenog) slučaja:

Hotelsko poduzeće (dalje kao: „društvo“ ili „Poduzetnik“) završava izgradnju novog ekološkog i samoodrživog hotelskog objekta u Lici koji će ujedno, osim za svoje vlastite potrebe, proizvoditi i višak struje iz obnovljivih izvora energije te će ujedno imati vlastiti spremnik energije i punionicu za e-vozila. Prostor oko objekta uključivat će inovativni multimedijalni edukativni botanički vrt koji će biti otvoren javnosti, posebno djeci školske dobi i studentima prirodoslovnih znanosti tijekom cijele godine.

Projekt je u početnoj fazi vezano uz ciljeve zaštite okoliša i energije (dijelom bio financiran EU sredstvima iz programa EU Horizon na koji je društvo apliciralo izravno prema tijelima EU, te su ta EU sredstva alocirana izravno poduzetniku (Mjera 1).

Za izgradnju zgrade hotelskog kompleksa Poduzetnik je aplicirao na nacionalni Program za poticanje ulaganja koji se smatra programom državne potpore u smislu Zakona o državnim potporama te koji je Ministarstvu gospodarstva kao davatelju potpore odobrilo Ministarstvo financija, kao program regionalne potpore za ulaganja. Ministarstvo financija je pak o tom programu *ex post* obavijestilo Europsku komisiju u skladu s Uredbom o skupnom izuzeću državnih potpora (dalje kao: „GBER Uredba“). Potpora je društvu odobrena u obliku oslobođenja plaćanja poreza na dobit te bespovratnih sredstava za opravdane troškove novih radnih mjesta povezanih s projektom ulaganja u visini od preko 500.000,00 EUR (Mjera 2).

Obzirom da čitav projekt kasni uslijed pandemije te kašnjenja u uvozu inovativnih čipova iz Kine potrebnih za implementaciju inovativne tehnologije proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, investitor trpi pad likvidnosti i prisiljen je zadužiti se kod neke komercijalne banke za iznos od 2.000.000,00 EUR kako bi premostio period do završetka gradnje i početka komercijalne uporabe. Za povoljniju kamatnu stopu kredita Banka traži vjerodostojne instrumente osiguranja plaćanja. Županija Ličko-senjska, koja drži 50% poslovnih udjela u Poduzetniku uskače sa svojim jamstvom u visini 100% iznosa kredita i ne naplaćuje Poduzetniku tržišnu premiju (Mjera 3).

U međuvremenu i općinski načelnik odlučuje podržati hvalevrijedan projekt te poduzetniku obećava da će smisliti način da ga oslobodi od plaćanja lokalne komunalne naknade do iznosa od 200.000,00 EUR (Mjera 4) u sljedeće 3 godine.

O svemu tome u lokalnom baru uz popodnevno pivo razglaba direktor društva te se pohvali društvu kako njegova firma ne bi preživjela bez svih tih državnih potpora koje prima ili će primiti u nadolazećem periodu. Gospodinu P.-u, vlasniku jedinog postojećeg i derutnog hotela u općini, koji je to sve slušao, voda je došla do grla. Ako se izgradi novi i toliko bolji hotel, on će potpuno ostati bez posla. I još ispada da, u stvari, cijela općina, pa dijelom i županija, svojim javnim prihodima gradi konkurentu hotel! E, ne može to tako!

Gospodin P. kao zakonski zastupnik svog d.o.o.-a angažira odvjetnika te počinje istraživati sve potpore koje je primio njegov rival. Traži podatke o Mjeri 1 i nalazi ih preko web stranice Europske komisije. Traži podatak koliko je primio Poduzetnik na ime Mjere 2? Ne može naći taj podatak niti na web stranici Ministarstva financija niti Ministarstva gospodarstva pa mjeru proglašava netransparentnom. Mjera broj 3 – kojim je temeljem odobrena i je li prijavljena Europskoj komisiji? Isto se pitanje postavlja i za Mjeru 4.

Gospodin P u ime svoga d.o.o.-a pokreće tužbu pred nadležnim (?) Sudom te traži Sud da ispita zakonitost svih tih državnih potpora (Mjere 1 do 4) u korist Poduzetnika, da utvrdi da se radi o nezakonitim državnim potporama, da mu pruži pravnu zaštitu na način da dade punog učinka odredbi članka 108 (3) UFEU i sankcionira kršenje „klauzule mirovanja“ sadržane u tom članku anuliranjem gospodarske prednosti koju je njegov konkurent primio, a što po njemu uključuje i utvrđivanje akta o dodjeli potpore ništavim. Ujedno traži da Sud naloži povrat tih potpora. Istovremeno, od države traži naknadu štete jer je odobrila takve nezakonite državne potpore i time mu uslijed povrede prava EU nanijela štetu.

PITANJA:

- 1) Koji je sud nadležan?
- 2) Koga će tužiti gospodin P. u zastupanju svog d.o.o.-a?
- 3) Gospodin P. tvrdi da su sve Mjere 1-4 nezakonite državne potpore. Jesu li sve mjere 1-4 uopće državne potpore u smislu članka 107 (1) UFEU?
 - a. Mjera 1? Ispunjava li sve uvjete koji moraju biti ispunjeni da bi mjera bila državna potpora u smislu članka 107 (1) UFEU?
 - b. Mjera 2? Je li državna potpora? Podliježe li skupnom izuzeću? Ispunjava li sve uvjete za skupno izuzeće ili je ipak morala biti prijavljena Europskoj komisiji?
 - c. Mjera 3? Radi li se o državnoj potpori? Ili je županija postupila kao svakodobni savjesni vlasnik društva? (MEO Test)
 - d. Mjera 4? Je li državna potpora?
- 4) Koja je uloga nacionalnog suda? Što ispituje? Ako utvrdi da mjera jest državna potpora u smislu članka 107 (1) UFEU, što sljedeće ispituje?
- 5) Ako utvrdi povredu prethodne prijave mjere Europskoj komisiji tj. kršenje odredbe članka 108(3) UFEU-a, što mora naložiti, a da bi lojalno dao učinak pravu EU?
- 6) Ako utvrdi da je potpora nezakonita jer je dodijeljena uz kršenje prava EU, mora li utvrditi da je akt temeljem kojega je potpora dodijeljena ništav? Koji akt o dodjeli se odnosi na koji mjeru? Ako naloži povrat već primljenog iznosa nezakonite potpore, mora li onda utvrditi akt ništavim ili to tada nije potrebno?
- 7) Kako bi Gospodin P. trebao postaviti tužbeni zahtjev vezano uz naknadu štete?
- 8) Može li se i s kojim pitanjima i/ili zahtjevima Sud obratiti Europskoj komisiji?